

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN JUAN

La Palabra de Dios hecha hombre

¹ Mi jinguā 'ma dya be mi ät'ä Mizhocjimi e jens'e 'ñe ne xoñijõmü, ya exmi bübü e Jña'a. E Jña'a ngueje o T'i Mizhocjimi. E Jña'a mi bübüvi Mizhocjimi. Ngueje Mizhocjimi nu e Jña'a. ² Nunu, ya exmi bübüvi Mizhocjimi. ³ Texe yo bübü ngueje e Jña'a o dyät'ä. ⁴ Ngue angueze c'ü dacüji c'ü rí bübüji. Ngueje angueze c'e jya's'ü ngue c'ua ra sö rá páräji Mizhocjimi. ⁵ C'e Jña je jya's'ü cja e bëxõmü. E bëxõmü, dya sö'ö ra ts'a's'ü e jya's'ü.

⁶ Mi bübü 'naja bëzo c'ü mi chjū Juan. Mizhocjimi o juajnü c'e bëzo. ⁷ O xipji c'o nte ja ma cja c'e jya's'ü, ngue c'ua ro 'ñench'e o mü'büji c'ü. ⁸ E Juan dya mi ngueje c'e jya's'ü. C'ü vi juajnü Mizhocjimi c'ü, ngue c'ü ro xipji c'o nte ja ma cja c'e jya's'ü. ⁹ E Jña'a c'ü ngue c'e jya's'ü c'ü na cjuana, ya mi ngue ro mbürü ro pëpji va. Nuc'ü, ngue c'e jya's'ü, ngue c'ua yo nte sö ra mbärä Mizhocjimi.

¹⁰ Mi bübü cja ne xoñijõmü. Ngueje angueze o dyät'ä ne xoñijõmü. Pero c'o mi cãrã cja ne xoñijõmü, dya o tsjapüji ngüenda que ngueje c'e jya's'ü c'ü na cjuana. ¹¹ Nuc'ua o mimi cja ne xoñijõmü; o jmus'ü cja c'o menzumü a Israel. Pero anguezeli dya go säjäji, zö mi ngue o menzumüji c'ü. ¹² Pero texe c'o o säjä, 'ñe o 'ñench'e o mü'büji; nuc'o, o unüji c'ü nguejeji o t'i Mizhocjimi. ¹³ C'ü

ni tsjacöji o t'izgöji Mizophjimi, dya ngue c'ü vi muxcüji c'o ín tataji; ngue c'ü je ga ne a cjanu Mizophjimi.

¹⁴ C'e Jña'a c'ü ngue e Jesucristo, o ñ jmus'ü cja ne xoñijõmü nza cjazgöji rí nteji. O mimi a nde nu ja rí cãrãjme. Ró nugöjme c'ü me na zö anguez. Me na zö na ngueje nguetjo c'ü 'natjo o T'i Mizophjimi. Nuc'ü, ró unnc'öjme ngüenda c'ü me s'iyazögöji, y na cjuana c'o o mama. ¹⁵ E Juan o mama c'o ma cjuana ja ga cja e Jesucristo. O mama na zëzhi:

—Nunu ngueje nu mi xi'ts'igöji nu 'ma ró xi'ts'iji:
“Nu c'ü va bëpjazögö ra ot'ü, na ngueje ya exmi
bübü 'ma dya be rmí bübüögö.”

¹⁶ E Jesucristo me s'iyazüji; dacüji texe c'o ni jyodü ín mü'büji. ¹⁷ Mi jinguä e Moisés o unü c'ü o ley Mizophjimi c'o ín mboxatitagöji. Nudya, ya ñejë e Jesucristo. Nguec'ua rgá pärägöji me s'iyazüji Mizophjimi, y na cjuana c'o ya mama. ¹⁸ Dya cjó janda Mizophjimi. Pero c'ü 'natjo o T'i Mizophjimi o jítscöji ja ga cja Mizophjimi. Anguez pãtpã o mü'bü Mizophjimi.

Juan el Bautista habla en favor de Jesucristo

¹⁹ 'Na nu pa'a, c'o mi menzumü a Jerusalén o ndäjäji c'o ro ma tsjapü t'önü e Juan. O ndäjäji o mböcjimi 'ñe o Levita o zät'äji cja e Juan, o dyönüji:

—¿Cjó ngue'tsc'e?

²⁰ E Juan exo xipjiji c'ü na cjuana. O mama:

—Nuzgö, dya nguetscö e Cristo.

²¹ O dyönüji c'ua:

—¿Cjó ngue'tsc'e 'ma? ¿Cjo ngue'tsc'e Elías?

O mama:

—Nuzgö, dya nguetscö.

Xo o dyönüji:

—¿Cjo ngue'tsc'e c'e profeta c'ü rí te'bejme ra
ējē?, eñeji.

O ndünrrü e Juan, o mama:

—Jiyö. Dya nguetscö.

22 O xipjiji c'ua:

—Xitscöjme cjó ngue'tsc'e, ngue c'ua rá xipjijme
nu c'o o ndäcjäjme. ¿Pje in mamague dya, cjó
ngue'tsc'e?

23 O mama c'ua e Juan:

—In pärägueji ja va mama c'e profeta Isaías. O
mama c'ü ro bëbü cja ndajyadü 'na nte c'ü ri
mapjü ri xipji yo nte: “Jyëziji c'o ñiji c'o na s'o, na
ngueje ya ra ējē c'ín Jmugöji”, ro 'ñeñe. Nguetscö
c'e nte c'ü o mama c'e profeta, eñe e Juan.

24 Ngue c'o fariseo c'o vi ndäjä o mböcjimi 'ñe o
Levita cja e Juan. **25** O dyönüji:

—¿Jenga in jichigue co ndeje yo nte 'ma dya
ngue'tsc'e e Cristo, 'ma dya xo ngue'tsc'e e Elías, ne
ri ngue'tsc'e c'e profeta?, mi eñeji.

26 O ndünrrü c'ua e Juan, o mama:

—Nutscö rí jichi yo nte cja ndeje. Bëbü a nde
nu va in cärägueji 'naja nu c'ü dya in pärägueji;
27 ngueje nu va bëpjazügö. Nutscö dya pje pjëtscö.
Nuc'ü, me pjëzhi na nojo.

28 Nuyo, je o zädä a Betábara, 'naja jñiñi cja c'ü
'nanguariü c'e ndare c'ü ni chjü Jordán, nu ja je mi
jichi yo nte, e Juan.

Jesús, el Cordero de Dios

29 C'ü na yejnu pa'a o jñanda e Juan, ma ējē e Jesús
nu ja mi bëbü anguezze. O mama c'ua e Juan:

—Jñandaji dya. Va ñejë nu c'ü o 'ñeme Mízhocjimi ra ndunbü o nzhubü yo cără cja ne xoñijõmü. Ngueje o Ts'imë Mízhocjimi. ³⁰ Ngueje nu ró xi'ts'iji nu, va bëpjazügö 'naja bëzo c'ü ra zopjü yo nte. Ya exmi bübü, 'ma dya be rmí bübügö. Ngueje nu xenda pjëzhi que na nguetscö. ³¹ Nuzgö dya mi pärägö c'ü pje pjëzhi nu. Rvá ñejëgö rvá jichite cja ndeje ngue c'ua yo menzumü a Israel ra mbäräji angueze.

³² O sido o ñatjo e Juan, o mama:

—Ró janda o Espíritu Mízhocjimi c'ü ma sjöbü a jens'e nza cja 'na mbaro. Je o ñe soya a xes'e angueze. ³³ Nuzgö, dya mi pärägö c'ü pje pjëzhi nu. Pero Mízhocjimi, nu c'ü o juancö ró ñe jichi cja ndeje yo nte, ya vi xitsi: “Nu c'ü rí jñanda ra zät'ä ín Espíritugö c'ü ra soya a xes'e angueze ngueje c'ü ra ndäjä o Espíritu Mízhocjimi ra bübü cja o mü'büji.” ³⁴ Ró jandagö o ñejë o Espíritu Mízhocjimi co nu e Jesús, nguec'ua rí xi'ts'iji na cjuana, exi ngueje nu o T'i Mízhocjimi nu.

Los primeros discípulos de Jesús

³⁵ C'ü na yejnu pa'a mi bübüjtjo nu, e Juan co yeje c'o o discípulo. ³⁶ O jñanda e Juan mi cjogü e Jesús. O mama c'ua:

—Pa nu, o Ts'imë Mízhocjimi.

³⁷ O dyärä c'ua yeje c'o o discípulo e Juan. Ya ndünt'üvi c'ua a xütjü e Jesús. ³⁸ O ñezhe c'ua e Jesús. O jñanda mi tjünt'üvi a xütjü. O xipjivi:

—¿Pje in jodüvi?

Anguezevi o mamavi:

—Xöpüte, ¿ja je ngue c'ua in bübü?, o 'ñembevi.

³⁹ O mama c'ua e Jesús:

—Xä'dävi ngue c'ua rí jñandavi ja je rí bübü.

Ya o möji c'ua. Ya o jñandavi nu ja je mi bübü. C'e pa'a c'ü, o nguejmetjoji nu e Jesús, na ngueje ya mi zünü dyéch'a c'ü xörü.

⁴⁰ E Andrés, c'ü nu cjuarma e Simón Pedro mi ngueje 'naja c'o yeje c'o vi dyärä nu c'o o mama e Juan, cja nu o ndünt'üvi a xütjü e Jesús. ⁴¹ E Andrés o chöt'ü e Simón c'ü nu cjuarma. O xipji:

—Ya ró chjégójme nu c'ü o ndäjä Mizhocjimi, eñe. Nuc'ü, ngue c'ü xiji Mesías.

⁴² Nuc'ua e Andrés o zidiy e Simón o mëvi c'ua ja mi bübü e Jesús. E Jesús o jñanda c'ua. O xipji:

—Ngue'tsc'e e Simón, nu t'its'ü e Jonás. Rguí chjütsc'e e Cefas, eñe.

Ne jña Cefas ne ra mama Pedro.

Jesús llama a Felipe y a Natanael

⁴³ C'ü na yejnu pa'a o ne c'ua e Jesús o ma a Galilea. O chjëvi e Felipe. O xipji:

—Chjünt'ü ín xütjü.

O mëvi c'ua. ⁴⁴ E Felipe mi menzumü a Betsaida, nu ja mi menzumü e Andrés 'ñe e Pedro. ⁴⁵ E Felipe o ma xipji e Natanael:

—E Moisés o dyopjü cja q ley Mizhocjimi c'ü ra ejë Mesías. Je xo va dyopjü c'o profeta. Ya ró chjëjme dya c'ü. Ngueje e Jesús c'ü menzumü a Nazaret, c'ü q t'i e José.

⁴⁶ E Natanael o xipji e Felipe:

—¿Cjo sö ra bübü a Nazaret c'ü na jo?

O ndünrrü c'ua e Felipe:

—Xä'dä rí ñu'u.

⁴⁷ E Jesús o jñanda ma ejë e Natanael. O mama c'ua:

—Va ē c'ua 'naja yo menzumü a Israel nu na cjuana. Nunu, dya onpüte nu.

⁴⁸ E Natanael o xipji e Jesús:

—¿Ja cja dya, c'ü ya in pācāgö?
O ndünrrü c'ua e Jesús. O xipji:

—Ma dya be mi zon'c'ü e Felipe, nu 'ma mi bübügue cja ngua c'e higo, ró jantc'a'ma, y rí pā'tc'ā in mü'bü.

⁴⁹ O ndünrrü e Natanael, o xipji:

—Xöpüte, exi ngue'tsc'e o Tits'ü Mizhocjimi. Nu'tsc'e, ngue'tsc'e i 'ñe ngue c'ua rí mandazüji rí menzumüji a Israel.

⁵⁰ O ndünrrü e Jesús, o xipji:

—In ejmezü dya, na ngueje mi pā'tc'ā in mü'bü 'ma mi bünc'e cja ngua c'e higo. Pero xenda na nojo c'o rí jñanda.

⁵¹ 'Na cjuana rí xi'ts'iji, rí jñandaji ra xogü a jens'e; 'ñe rí jñandaji c'o anxe Mizhocjimi ra möji a jens'e, ra nzhogüji nu ja rá bünc'ö, nutscö rvá ëcjö cja Mizhocjimi.

2

Un casamiento en Caná de Galilea

¹ C'ü na jñi nu pa'a o tsjaji 'naja chjüntü a Caná c'ü tsja a Galilea. Je o ma nu c'ü nu mamá e Jesús. ² Xo o zojnüji cja c'e chjüntü e Jesús co c'o o discípulo. ³ O tjezetjo c'ua c'e vino. C'ü nu mamá e Jesús o xipji:

—Ya ndezeji o vinoji.

⁴ E Jesús o xipji c'ua:

—¿Jenga in xitsigö a cjanu? Dya be sädä c'e hora 'ma ra 'märä cjó nguetscö.

⁵ C'ü nu mamá e Jesús o xipji c'o mi pjöxté:

—Rí tsjaji texe c'ü ra xi'ts'iji e Jesús.

⁶ Mi järä nu, 'ñanto tras'äbä c'o mi ngueje ndojo c'o mi xich'iji ndeje. Nu c'e ndeje c'o mi po'o nu, mi ngue para ro xindyë c'o mi menzumü a Israel, c'ua nzi va manda o ley anguesji. C'o tras'äbä mi süjü ochenta o 'na ciento litro nzi 'naja. ⁷ E Jesús o xipji c'o mi pjöxté:

—Nu'ts'c'eji, nichiji ndeje yo tras'äbä.

Cjanu o nichiji c'ua. Nde o jaxcüji na jo c'o tras'äbä. ⁸ E Jesús o xipjiji c'ua:

—Dyö'büji dya, chunbüji c'ü manda cja ne chjüntü.

Cjanu o ndunüji c'ua. ⁹ C'ü mi manda, o zö'ö ts'iquë c'ü e ndeje c'ü vi mbëzhi vino. Dya mi pärä ja je vi tüji. Pero c'o mböxté mi päräji na ngueje vi dyö'büji c'e ndeje. O tsja c'ua c'ü mi manda, o ma'tü c'ua c'ü e t'i'i c'ü cja vi chjüntü. ¹⁰ Cjanu o xipji c'ua:

—'Ma cjaji chjüntü, ot'ü xisp'iji vino c'ü na jo'o. Nuc'ua 'ma ya ra nijmiji, cja rrõ xisp'iji c'ü dya nda jo. Nu'tsc'e mi pë's'itjo c'ü xenda na jo vino. Cja na unügue dya.

¹¹ Nujyo, o tsja'a e Jesús a Caná c'ü tsja a Galilea. Nguejyo o mbürü o jizhi c'ü dya nunca mi janda c'o nte. A cjanu o mbäräji c'ü me na nojo anguezze. C'o o discípulo o 'ñejmeji c'ua anguezze.

¹² Nu 'ma o nguarü yo, o zöbüji a ma a Caper-naum e Jesús 'ñe c'ü nu mamá 'ñe c'o o cjuarma 'ñe c'o o discípulo. Nunu, o mimiji ja nzitjo pa'a. Dya o mezheji.

Jesús purifica el templo

13 Ya mi ngue ro zädä c'e mbaxua c'ü ni chjü Pascua c'ü cja yo menzumü a Israel. Nuc'ua o ma a ma a Jerusalén e Jesús. **14** O chöt'ü c'o mi pö o nzhünü 'ñe o ndëncjhürü 'ñe o mbaro cja c'e templo. C'o mi pötü o merio xo nde mi junrü nu c'o. **15** E Jesús o dyät'ä c'ua 'naja o chirrio. Cjanu o ndas'üji va pjongüji cja c'e templo texeji co c'o o nzhünüji 'ñe c'o o ndëncjhürüji. Cjanu o pjö'tp'ü o merio c'o mi pötü o merio. O tunbüji c'o o mexaji.

16 O xipji c'ua c'o mi pö'ö c'o mbaro:

—Nuyo, pjongüji va yo. Nu'tsc'eji, dya rí ts-japcüji chöjmü nu o ngumü mi Tatagö.

17 Nuc'ua c'o o discípulo o mbeñeji c'ua c'o ya t'opjü, c'ü mama a cjava: “Na ngueje c'ü me rgá pjörügö in nzungue, me ra nugöji na ü”, eñe va zopjü Mizhocjimi.

18 Nuc'ua c'o menzumü a Israel, o tsjapüji t'önü e Jesús, o xipjiji:

—¿Pje rí jítsijme ngue c'ua rá päräjme pje pjé'ts'igue nguec'ua in cjague nu yo in cjague?

19 O ndünrü c'ua e Jesús, o xipjiji:

—Yä't'äji nu e templo nu. Na jñi nu pa'a rá bö'bütjo.

20 O mama c'ua c'o menzumü a Israel:

—O mezhe cuarenta y seis cjé'ë va dyät'äji nu. Nu'tsc'e in mama jñipatjo rí bö'bü.

21 Pero e Jesús je mi mama e templo c'ü je mi nguetsjé angueze. **22** Ma o te'e cja yo añima e Jesús, nuc'ua c'o o discípulo o mbeñeji c'ü vi mama yo. Nuc'ua ya o 'ñejmeji c'ua yo vi vi t'opjü 'ñe c'e jña'a c'ü vi mama e Jesús.

Jesús conoce a todos

²³ 'Ma mi bëbü e Jesús a Jerusalén cja c'e mbaxua c'ü ni chjū Pascua, na puncjü nte c'o o 'ñejme c'o mi cja e Jesús. 'Ma o jñandaji c'o mi cja angueze c'o nunca mi jandaji, ya o 'ñejmeji c'ua. ²⁴ Pero e Jesús mi pärä c'ü dya ro ndünt'üji o xütjü. Mi pärä na ngueje mi pätppäji o mü'büji. ²⁵ Dya mi jyodü cjó ro xipji ja ma cja c'o nte. Na ngueje angueze nde mi pärä nu c'o mi cjijñiji.

3

Jesús y Nicodemo

¹ Mi bëbü 'naja c'o fariseo c'ü mi chjū Nicodemo. Mi jmu'u cja c'o menzumü a Israel. ² Nuc'ü, o ējē 'na nu xõmü cja e Jesús. O xipji:

—Xöpüte, rí pärägøjme o juan'c'ü Mizzhocjimi rí xöpügue yo nte. Na ngueje 'ma dya ri bëbügue co Mizzhocjimi, dya ro sö ri tsjague 'ma, nuyo in jizhigue yo nunca mi jandajme.

³ O ndünrü c'ua e Jesús, o xipji:

—Na cjuana c'ü rí xi'ts'i. Nu c'ü dya ra jmus'ü na yeje, dya ra sö ra nu'u c'ü ra manda Mizzhocjimi a jens'e.

⁴ O xipji c'ua e Nicodemo:

—¿Ja rgá sö ra jmus'ü 'naja nte 'ma ya zöya? ¿Cjo ra sö ra cjogü cja o pjeme nu nana ra jmus'ü na yeje?

⁵ O ndünrü e Jesús:

—Rí xi'ts'igö c'ü na cjuana. Nu c'ü dya ra jmus'ü cja ndeje 'ñe cja o Espíritu Mizzhocjimi, dya ra sö ra nu c'ü ra manda Mizzhocjimi a jens'e. ⁶ Yo nte'e unüji o ts'ingue c'o nu t'iji, nguec'ua xo ga nte c'o t'i. Je xo ga cjatjonu 'ma cjó c'o ra 'ñejme, Mizzhocjimi

unü c'ü o Espíritu ngue c'ua c'e nte ra tsjapü o t'i 'ma Mizhocjimi. ⁷ Dya me rí tsijñi c'ü ró xi'ts'i, ni jyodü ra jmuxc'ü na yeje. ⁸ E ndajma ja nde vü'ü. In ärä vü'ü. Pero dya in pärä ja je ni 'ñeje, ne ja je ni ma'a, na ngueje dya sö rí jñandgue. Je xo ga cjatjonu, dya sö rí jñandgue Mizhocjimi 'ma unü o Espíritu 'na nte ga tsjapü o t'i.

⁹ O ndünrrü c'ua e Nicodemo, o xipji:

—Nuyo, ¿ja rga sö ra ts'a'a yo?

¹⁰ O ndünrrü e Jesús, o xipji:

—Ngue'tsc'e in xöpüte cja yo in menzumüji a Israel. ¿Cjo dya in pärä yo rrä xi'ts'i? ¹¹ Nuzgö rrä xi'ts'igö c'ü na cjuana. Nu c'o rí pärägöjme rí xi'tsc'öjme. Nu c'o ró nujme rí mamajme na cjuana. Pero dya in ejmeji c'o rí xi'tsc'öjme. ¹² Nu 'ma rí xi'ts'iji c'o tsjaja cja ne xoñijömü, dya in ejmeji. ¿Ja rgui 'ñejeji 'ma rá xi'ts'iji c'o tsjaja a jens'e?

¹³ 'Dya cjó nguins'i a jens'e ngue c'ua ra mbärä ja ga cja Mizhocjimi. Pero bëbü c'ü pärä. Nutscö rvá ëjë a jens'e cja Mizhocjimi nu ja exmi bëbügö, nguetscö rí pärägö. ¹⁴ 'Ma ma ëjë c'o c'ijmi ma ë saji c'o in mboxtitagoji cja c'e ndajyadü, e Moisés o dyät'ä 'na c'ijmi de bronce, cjanu o ndün't'ü cja 'na za'a c'ü ma jens'e. Nguec'ua 'ma mi janda c'o nte, dya mi tüji c'o vi za o c'ijmi. Xo rga cjatjonu, xo ni jyodü ra ndüntcüji cja ngronsi, nutscö rvá ëcjö cja Mizhocjimi. ¹⁵ Nguec'ua texe c'o ra 'ñench'ezügö cja o mü'bü nde ra bëbütjoji, dya ra ndüji, eñe e Jesús.

El amor de Dios para el mundo

16 Mízhocjimi me s'iya texe yo cárā cja ne xoñijómü. Nguec'ua va nzhö c'ü nu T'i c'ü 'natjo para o ndü va ngõtcü ín nzhubüji; nguec'ua texe c'o ra 'ñench'e o mü'bü anguezze, dya ra ndüji, ra búbütjoji. **17** C'ü vi ndäjä Mízhocjimi c'ü nu T'i'i cja ne xoñijómü, dya ngue c'ü ra tsjapü ra ngõt'ü o nzhubü yo cárā cja ne xoñijómü. O ndäjä ngue c'ua o ngõ'tp'ü c'o nzhubü c'o tūji. A cjanu, nu c'o enh'e o mü'bü anguezze, ra búbütjoji.

18 Nu c'ü ejme c'ü nu T'i Mízhocjimi, dya ra tsjapü Mízhocjimi ra ma sufrido. C'ü dya ejme, o mama Mízhocjimi c'ü ra tsjapü ra ma sufrido. Na ngueje o ndäjä c'ü 'natjo o T'i, pero dya ne c'e nte ra 'ñejme. **19** E jya's'ü o ñejä cja ne xoñijómü. Pero yo nte mi neji bëxómü. Dya neji e jya's'ü na ngueje na s'o cjaji. Nguec'ua ra ma ngõt'üji o nzhubüji. **20** Texe c'o cja na s'o me ünmbüji e jya's'ü. Dya xo ne ra säjäji cja e jya's'ü na ngueje 'ma ro säjäji cja e jya's'ü ro tjandbaji 'ma c'o na s'o c'o cjaji. **21** Nu c'o cja na cjuana, va ñejä cja e jya's'ü ngue c'ua ra tjandbaji c'ü vi tsjají c'ua ja nzi ga ne Mízhocjimi.

Juan el Bautista vuelve a hablar de Jesús

22 'Ma o nguarü yo, o ma c'ua e Jesús co nu c'o o discípulo a ma Judea. O nguejme nu co anguesji. Mi jichite nu. **23** E Juan xo mi jichite a Enón bëxtjo a Salim. Mi jichite nu, na ngueje mi po na puncjü ndeje nu. O ñejä c'o nte'e ma ñe ji'iji. **24** Dya be mi cjot'ü cja pjörü 'ma, e Juan.

25 Nuc'ua c'o o discípulo e Juan o zöji jña 'naja bëzo c'ü mi menzumü a Judea. O zöji jña c'ua ja ga cja c'ü mi jichite e Jesús, 'ñe c'ü mi jichite e Juan. **26** O möji cja e Juan. O xipjiji:

—Xöpüte, c'e bëzo, nu c'ü mi bübüguevi mbes'e a manu cja c'e ndare a Jordán, nu c'ü i xitsijme cjó ngueje, ya jichi yo nte. Nudya nde pöji texeji nu ja bübü anguezze.

27 O ndünrrü e Juan, o mama:

—Na jo c'ü. Na ngueje Mizhocjimi o unü c'e bëpji nguec'ua ga tsja c'ua. **28** Nu'tsc'ejí *in* pârâtsjëji ró mamagö, “Dya nguetscö e Cristo. O däcjätjogö ró ot'ü ró xipji yo nte c'ü va ñéje e Cristo. Cja rron 'ñeje anguezze.” **29** Rá xi'ts'iji 'na jña. 'Ma cjaji chjüntü, ngue c'ü jovi c'e t'i c'ü ra 'ñe'chp'e a dyë c'e xunt'i. Pero c'ü jovi c'e t'i me mäjä ga dyärä ña'a c'e t'i ga zopjü c'e xunt'i. Je xo ga cjazgö nu, me rí mäcjö na ngueje ya ngue e Jesús c'ü ya zopjü dya yo nte. **30** Na ngueje xenda ra mbëzhi na nojo anguezze. Dya cja pje ra mbëtscö.

El que viene de arriba

31 'Nu c'ü vi 'ñeje a jens'e ngue c'ü manda texe. Nutscö je ró tegö cja ne xoñijömü rí mama c'o tsaja cja ne xoñijömü. Nu c'ü exmi bübü a jens'e ngue c'ü manda texe. **32** Nuc'ü, mama c'o o jñanda a jens'e 'ñe c'o o dyärä. Pero dya cjó ejme c'o mama. **33** Nu c'ü ejme c'o mama, ya o jñunt'ü o mü'bü c'ü na cjuana c'ü mama Mizhocjimi. **34** Na ngueje nu c'ü o ndäjä Mizhocjimi, mama *o* jña Mizhocjimi. Mizhocjimi o unü *o* Espíritu ra ña *o* jña. Dya ènmbitjo ga unü *o* Espíritu. **35** Mizhocjimi me s'iya c'ü nu T'i'i. O nzhötü texe cja *o* dyë'ë. **36** Nu c'ü enh'e *o* mü'bü e Jesucristo c'ü nu T'i Mizhocjimi, ra bübüütjo, dya ra ndü. Nu c'ü dya enh'e *o* mü'bü c'ü nu T'i Mizhocjimi, ra ndü'ü, dya ra bübü. Mizhocjimi ünmbü c'ü.

4

Jesús y la mujer de Samaria

¹C'o nte ya mi pjürü mi nädäji e Jesús mi mamaji:

—E Jesús xenda na puncjü o nte c'o xöpü que na ngue c'o mi xöpü e Juan. Y xenda na puncjü o nte c'o jichi co ndeje, mi eñeji.

²Bueno, dya mi ngue e Jesús c'ü mi jichi c'o nte, mi ngue c'o o discípulo. O üdü c'ua c'o fariseo va dyäräji c'ü mi mama c'o nte. ³Nguec'ua 'ma o mbärä a cjanu e Jesús, o mbedye c'ua a Judea co c'o o discípulo, o möji na yeje a Galilea.

⁴Mi jyodü ro cjogü a Samaria ngue c'ua ro zät'ä a Galilea. ⁵O zät'äji c'ua cja 'na ndajñiñi c'ü mi tsja a Samaria c'ü mi chjü Sicar. O juajma e Jacob bëxtjo mi tizhi cja c'e jñiñi. Nu c'e juajma vi zopcü c'ü nu t'i c'ü mi chjü José. ⁶Mi bübüütjo nu o pozo e Jacob. E Jesús ya me vi mbo o cuë ma nhodü cja 'ñiji. O mimi a jmi cja c'e pozo. Ya mi zünü 'ñianto c'ü nzhä 'ma o zät'äji. ⁷O ëjë c'ua 'naja ndixü c'ü mi menzumü a Samaria. O ë ngüs'ü ndeje. Nuc'ua e Jesús o xipji:

—Dyacü ts'iquë ndeje, rá si'i, eñe.

⁸C'o o discípulo e Jesús vi möji cja c'e ndajñiñi. O ma ndõmiji c'ü ro ziji e Jesús. ⁹O mama c'ua c'ü e ndixü a Samaria, o xipji e Jesús:

—Maco in menzumü a Israel. ¿Jenga in ötcügö ndeje c'ü rí sigue? Nutscö rí ndixü y rí menzumü a Samaria, eñe.

C'o menzumü a Israel, dya ñuji c'o menzumü a Samaria. ¹⁰O ndünrrü e Jesús, o xipji:

—Nu 'ma ri pärägue c'ü unü Mizhocjimi 'ñe cjó je nguetscö c'ü xi'ts'i, “Dyacü ts'iquë ndeje rá si”,

nu'tsc'e ri dyötcü, nuc'ua ro da'c'ügö ndeje c'ü sido
rí bübütjo, eñe e Jesús.

11 O ndünrrü c'ua c'e ndixü:

—Nu'tsc'e së'ẽ, ojtjo pje rgui tsjüs'ügue. Me na
jẽ'ẽ ne pozo. ¿Ja je ngue c'ua peje c'e ndeje c'ü sido
rá bübütjo? **12** Ne pozo nu, o dyacöjme e Jacob c'ü
mi mboxtitagojme. Nuc'ü, mi si'i ne ndeje. Xo 'ñe
c'o Ɂ t'i, 'ñe c'o Ɂ animaleji. Nu'tsc'e, ¿cjo xenda
pjë'tsc'e na nojo que na ngueje e Jacob? A poco rí
dyacö ndeje c'ü xenda na jo, eñe c'e ndixü.

13 O ndünrrü e Jesús, o xipji:

—C'ü ra zi ne ndeje nu, ra türetjo. **14** Nu c'ü ra zi
c'e ndeje c'ü rá unügö, dya cja ra ndüre. C'e ndeje
c'ü rá unügö, ra bübü cja Ɂ mü'bü; ra chjëntjovi
nza cja ndeje c'ü peje cja mëjë, nguec'ua sido ra
bübütjo c'e nte, eñe e Jesús.

15 O ndünrrü c'ua c'e ndixü:

—Nu'tsc'e, së, dyacö c'e ndeje c'ü. Ngue c'ua dya
cja rá türe. Ngue c'ua dya cja xo rá Ɂ cjüs'ü a 'ñecjua.

16 Nuc'ua e Jesús o xipji:

—Ma zojnü nin xïra. Nuc'ua rí 'ñejevi a 'ñecjua.

17 O ndünrrü c'e ndixü:

—Dya rí 'ñecjö ín xïra.

O xipji c'ua e Jesús:

—I mamague c'ü na cjuana, dya in 'ñecje nin xïra.

18 Na ngueje ya mi 'ñeje tsi'ch'a nin xïra. Nu c'ü
in 'ñeje dya, dya ngueje nin xïra. I mamague na
cjuana yo.

19 O ndünrrü c'ua c'e ndixü, o mama:

—Nutscö, së, rgá cjijñigö ngue'tsc'e 'na profeta.

20 Nu c'o ín mboxtitajme o ma't'üji Cjimi cja ne
t'eje nu. Nu'tsc'eji in menzumügueji a Israel in

mamagueji ngueje a Jerusalén nu ja je rá ma't'üji Cjimi, eñe c'e ndixű.

21 O ndünrrü e Jesús, o xipji:

—Dyätcägö yo rá xi'ts'i. Ra zädä yo pa'a nu 'ma dya cja rguí jyodü rí möji cja ne t'eje; dya cja xo rguí jyodü rí möji a Jerusalén ngue c'ua rí ma't'üji ín Tataji Mzhocjimi. **22** Nu'tsc'eji in ma't'ügueji Cjimi, pero dya in päräji ja ga cja c'ü. Nutscöjme rí ma't'ügöjme Cjimi, pero rí päräjme ja ga cja c'ü. Na ngueje nu c'ü ra jopcü o mü'bü yo nte, je vi 'ñeje cja yo menzumü a Israel. **23** Ya säjä yo pa, c'ü ni jyodü yo nte ra mbäräji c'ü na cjuana ja ga cja Mzhocjimi, 'ñe ra ma't'üji co texe o mü'büji. 'Ma ra tsjaji a cjanu, na cjuana rgá ma't'üji 'ma Mzhocjimi. Mzhocjimi ne'e cjó c'o ra ma't'ü a cjanu. **24** Mzhocjimi ngueje Espíritu, dya sö rá jandaji. Nguec'ua c'o ra ma't'ü Mzhocjimi ni jyodü ra mbäräji a cjanu, c'ü dya ngue 'na ts'ita c'ü sö ra jñandaji. Pero ra ma't'üji Mzhocjimi co texe o mü'büji, eñe e Jesús.

25 O ndünrrü c'ua c'e ndixű:

—Rí pärägö ra ñejé e Mesías; 'ma ra ñejé c'ü, ra nda xitsiji texe ja cja, eñe c'e ndixű.

C'e jña Mesías ne ra mama: "Ngue Cristo c'ü o 'ñeme Mzhocjimi ra manda."

26 O ndünrrü c'ua e Jesús:

—Nguetskö e Cristo; rí ñagövi.

27 Nuc'ua o säjä c'o o discípulo. Me mi cjijñiji c'ua, jenga mi ñavi 'na ndixű. Pero dya cjó xipji:

—¿Jenga in ñavi ne ndixű? ¿Pje in önu nu?, ro 'ñeñjeji.

28 Nuc'ua c'e ndixű o zogütjo c'ü nu xäjnä. O ma c'ua cja c'e ndajñiñi. O ma xipji c'o nte:

29 —Xä'däji dya. Mö rá ma nuji 'naja bëzo c'ü o xitsi texe c'o ró cjagö. 'Na ri ngueje e Cristo c'ü.

30 Nuc'ua o mbedyeji cja c'e ndajñiñi. O möji nu ja je mi bübü e Jesús. **31** 'Ma ndänt'ä ma ñaji c'e ndixü c'o nte, nuc'ua c'o o discípulo ma xipjiji e Jesús:

—Nu'tsc'e, xöpüte; ni jyodü rí sigue xëdyi.

Pero dya o zi'i. **32** E Jesús o xipji c'ua c'o o discípulo:

—Nuzgö rí pë's'igö c'ü rá si'i; nu'tsc'eji dya in pârâgueji.

33 Nuc'ua c'o discípulo mi pötma mamaji:

—¿Cjó ngue c'ü ro tunpü c'ü ra zi'i nu?

34 E Jesús o xipjiji c'ua:

—C'e jñõnü c'ü ni zëzhi ín mü'bü, ngue c'ü rí cjagö c'ü ne'e nu c'ü o ndäcjägö, y rá cjuatpügö texe c'ü ne anguezze. **35** ¿Cjo dya in mamagueji xe bëzhi nziyo zana cja ra zädä dagréxü? Pero rí xi'tsc'oji, jñanchjäji dya, yo nte yo va ejë ra dyäräji yo ín jñagö, chjëntjoji nza cja o ndëxü c'o ya na jo ra dagü. **36** Nu c'ü tagü jo mäjä c'ü; na ngueje bübü c'o ra 'ñejmezü. Sido ra bübütjoji; dya ra ndüji. Nguec'ua c'ü tagü 'ñe c'ü podü 'natjo c'ua ra mäjävi. **37** Na ngueje na cjuana c'ü je mama a cjava: “Naja ngue c'ü podü. C'ü 'naja ngue c'ü tagü.” **38** Ró täc'ägöji rí chagüji nu ja dya i pëpiji. Nandyo c'o o pëpji. Nu'tsc'eji in tagüji c'o o mbodü anguezzeji.

39 Na puncjü c'o mi menzumü cja c'e ndajñiñi c'ü mi tsja a Samaria o 'ñejmeji e Jesús na ngueje c'o vi mama c'e ndixü. Vi mama c'e ndixü: “O xitsi texe c'o ró cjagö”, eñe. **40** 'Ma o säjä c'o mi menzumü a Samaria nu ja mi bübü e Jesús, c'o nte mi süjmüji ja

nzi pa e Jesús. Nguec'ua va nguejme c'ua yepa nu.
41 Xenda na puncjü c'o o 'ñejme c'ua na ngueje c'o mi mama e Jesús. **42** O mama c'ua c'o nte, o xipjiji c'e ndixū:

—Ya rí pārājme na cjuana ne bēzo nu, ngueje nu o ñjē ra 'ñeme libre yo cārā cja ne xoñijōmū, ngueje e Cristo. Rí ejmegöjme na ngueje c'o i xitscöjme; y ya xo ró ärätsjéjme c'o mama angueze.

Jesús sana al hijo de un empleado del gobierno

43 Ma ya vi mezhe yepa nu, cjanu o mbedye c'ua nu. Cjanu o ma a Galilea. **44** Na ngueje ya vi mama e Jesús: "Dya respetaoji 'na profeta cja o jñiñitsjéjé." **45** Ma o zät'ä a Galilea e Jesús, c'o mi cārā nu, me co mäjä va jñandaji. Na ngueje xo vi möji cja c'e mbaxua a Jerusalén c'ü ni chjū Pascua, vi jñandaji texe c'o vi tsja nu e Jesús.

46 O yepe o ma c'ua e Jesús a Caná c'ü tsja a Galilea. Nujnu, nguejnu vi tsjapü c'ü e ndeje o mbëzhi vino. Nujnu, mi bübü nu, 'naja c'ü mi jmu'u. Nu c'ü nu t'i'i mi sö'dyë. Je mi bübü a Capernaum. **47** Nu c'e jmu o dyärä je vi mbedye a Judea e Jesús; ya vi zät'ä a Caná c'ü je tsja a Galilea. O ma c'ua nu ja je mi bübü e Jesús. O ma dyötü na puncjü ro zöbü a Capernaum, ro ma jopcü c'ü nu t'i'i na ngueje ya ma tū'ü. **48** Nuc'ua e Jesús o xipji:

—Maco rí xi'tsc'öji cjó je nguetscö, pero in ne rí jñandgueji c'ü rá cjagö c'ü me rrā nojo c'ü rí mangueji: "Nunca rí jandgöji a cjanu", rí 'ñeñeji. 'Ma jiyö, dya rí 'ñejmezüji.

49 C'e jmu o xipji:

—Nu'tsc'e nin t'ecjañumü, na jo ya rí sjöbü, ngue c'ua xe rí sürü rí jocü ín ch'i. Ya va tū'ü.

50 O mama c'ua e Jesús:

—Mague dya. Nu c'ü in ch'i'i, dya ra ndü'ü c'ü.
Ra bübüütjo.

Nuc'ua c'e bëzo o 'ñejme c'o jña c'o o xipji e Jesús.
O ma c'ua. **51** 'Ma ya ma sjöbü angueze, o mbedye
c'ua c'o o mbëpjì. O ma ndünrüji. O xipjiji:

—Nu c'ü in ch'i'i bübüütjo c'ü.

52 Nuc'ua c'ü nu tata c'e t'i o tsja t'önü ja hora o
mbürü o jogü. O xipjiji c'ua:

—A ndä'ä 'ma o zünü siete, o c'ueñe c'e pa'a.

53 Nuc'ua c'e tata ya o mbärä mi ngueje c'e hora
c'ü vi xipji e Jesús: "In ch'i'i ra bübüütjo." Nuc'ua c'ü
o tata c'e t'i o 'ñench'e o mü'bü e Jesucristo cja na
'ñe texe c'o mi cära o ngumü.

54 'Ma o mbedye e Jesús a Judea o ma a Galilea o
jocü c'e t'i'i, ngue c'ü na yeje c'ü o jizhi e Jesús c'o
nunca mi janda c'o nte.

5

Jesús sana al paralítico de Betesda

1 Nuc'ua 'na nu pa mi cja o mbaxua c'o menzumü a Israel. O ma c'ua a Jerusalén e Jesús.

2 Cja c'e ngoxtji a Jerusalén nu ja mi cjocüji o ndënhjürü, nujnu, bëxtjo mi bübü 'na t'ore. Cja c'e jña hebreo ni chjü Betesda c'ü e t'ore. Mi järä tsi'ch'a o porta nu. **3** Nunu mi orü nu, na puncjü c'o mi sö'dyë. Mi cära c'o mi ndëzhö, 'ñe c'o mi me'dye, 'ñe c'o dya mi sö ro 'ñomü. Mi te'beji ro pjö's'ü c'e ndeje. **4** Na ngueje mi bübü 'ma mi dat'ü 'naja o anxe Mízhocjimi nu ja je mi po c'e ndeje. Me mi ñus'ü c'e ndeje. C'ü ot'ü mi dat'ü cja c'e ndeje 'ma ya ra nguarü ra ñus'ü, mi jogü c'o pje nde ma

ngueme c'o mi sö'ö. ⁵ Mi bübü nu, 'naja bëzo c'ü ya mi pa'a treinta y ocho cjé'ë c'ü mi sö'dyë. ⁶ 'Ma o jñanda e Jesús mi orü c'e bëzo, o mbärä ya vi mezhe mi sö'dyë. Nuc'ua e Jesús o dyönü c'ua:

—¿Cjo in ne ra jots'ü?

⁷ O ndünrü c'ü mi sö'dyë:

—Nu'tsc'e nin t'ecjañumü, nuzgö, ojtjo cjó ra ngögügo cja ne t'ore 'ma pjö's'ü ne ndeje. 'Ma cja rí negö rá dat'ü, ya ni ot'ü ni dat'ü 'naja.

⁸ O ndünrü c'ua e Jesús:

—Nu'tsc'e ñanga dya, xos'ü c'ü in pjízhí, nzhodü dya.

⁹ Nuc'ua exo jogü c'ua c'e bëzo. Ya o nduns'ü c'ua c'ü mi pjízhí. Nuc'ua ya o nzhodü c'ua c'e bëzo. Nu pa c'ü o nzhodü c'e bëzo ngue c'e sjüpa 'ma mi söyaji. ¹⁰ Nguec'ua c'o pje mi pjëzhi cja c'o nte a Israel o xipjiji c'ü vi jogü:

—Ngue nu pa dya nu rí söyaji. Mama cja o ley Mizhocjimi c'ü o dyopjü e Moisés, dya pje ra sö rí chunü nu in pjízhí nu pa dya.

¹¹ O ndünrü c'ua c'e bëzo:

—Nguejetsjé c'ü o jocüzü c'ü o xitsitsjéjë: "Xos'ü nu in pjízhí, rí nzhodü dya."

¹² O dyönüji c'ua:

—¿Cjó ngue c'e bëzo c'ü o xi'ts'i: "Rí xos'ü nu in pjízhí rí nzhodü?"

¹³ C'ü ya vi jogü, dya mi pärä cjó ngue c'ü vi jocü. Na ngueje e Jesús vi xögü vi cjogü cja c'o nte c'o ma puncjü. ¹⁴ Nu c'e ndajme c'ua, e Jesús o chöt'ü c'e bëzo a mbo cja c'e templo. O xipji:

—Jñanda dya, xã. Ya o jots'ü dya. Dya cja rí tsja dya c'o na s'o. 'Na pje ne ra ts'a'c'ü c'ü xenda rí sufrido.

15 O ma c'ua c'e bëzo. O ma xipji c'o mi pjëzhi cja c'o nte a Israel:

—Ngueje e Jesús c'ü o tsjacö o jozü.

16 Nguec'ua c'o nte a Israel me mi nuji na ü e Jesús. Mi jodüji ro mbö't'üji na ngueje mi cja'a yo, c'e sjüpa 'ma mi söyaji. **17** Pero o mama e Jesús:

—Mi Tatagö c'ü bübü a jens'e pëpjitjo; 'ñetscö xo rí pëpjitjogö, eñe e Jesús.

18 Nuc'ua c'o mi pjëzhi cja c'o nte a Israel xenda mi jodüji c'ua ro mbö't'üji. Na ngueje e Jesús dya mi süpü c'e pa'a c'ü söyaji; xo mi mama: "Mizhocjimi nguejmi Tatagö." A cjanu mi cjapü ra mbäräji c'ü Mizhocjimi angueze.

La autoridad del Hijo de Dios

19 Nuc'ua e Jesús, o xipjiji:

—Na cjuana c'ü rí xi'tsc'öji. Nuzgö exi ngue o T'izgö Mizhocjimi. Nguec'ua nunca rí cjagö c'ü rí netsjëgö. C'ü rí cja'a, nguextjo c'ü rí janda cja'a Mizhocjimi c'ü mi Tata. Na ngueje c'o cja'a mi Tata xo rí cjagö yo, na ngue o T'izü Mizhocjimi. **20** Mi Tata me s'iyyazü. Nguezgö o T'izü angueze. Mi Tata jítsi texe c'o cja'a angueze. Xe ra jítsi c'o xenda na nojo bëpji que na ngueje yo, c'o rá cjagö. Nguec'ua me rí tsjjijñigueji. **21** Mi Tata xos'ü c'o ya ni ndü'ü. Unüji c'ü ra bübütjoji. Nuzgö o T'izü Mizhocjimi, xo ga ciatjozögö. Rá unütjo ra bübüji, nu c'o rí ne rá unütjo. **22** Mi Tata dya cjó ra jñünpü ngüenda. Ya o dyacügö mi Tata rá jünpü ngüenda texe yo nte. **23** Nguec'ua, ra respetaozgöji c'ua ja nzi ga respetaoji mi Tata. Nu c'ü dya neze, dya xo ne mi Tata c'ü o ndäcjä.

24 'Yo nte, chjëntjui c'ü ya ni ndüji, na ngueje tūji o nzhubüji. Pero rí xi'tsc'öji c'ü na cjuana, nu c'ü ra dyätcä ín jñagö, 'ñe ra 'ñejme nu c'ü o ndäcjä, exta bübüütjo. Nguec'ua dya rá jünpu ngüenda ra ma sufrido. **25** Na cjuana c'ü rí xi'ts'igöji, yo nte yo ya ni ndü, ya ngue ra zädä y ya zädä dya, c'ü ra dyäräji ín jña'a, nutscö o T'izü Mizophjimi. Nu c'o ra dyätcägö, rá unüji c'ü ra bübüütjoji. **26** Na ngue c'ua ja nzi ga cja Mizophjimi je xo ga cjazgönu, nutscö o T'izü. Exo rí bübüütjogö. **27** Mizophjimi xo o dyacü rá jünpu ngüenda yo nte. Na ngueje rvá ēcjö cja Mizophjimi. **28** Dya cja rí tsijijñiji: "Pero, ¿ja rgá sö ne bëzo ra tsja yo?", in mangueji a mbo in mün'c'eji. Na ngueje ra ts'a c'o xe rrä nojo, ra ējë nu pa'a 'ma ra dyätcä ín jñagö texe c'o ya ndü. **29** Texeji ra mbes'eji c'ua ja t'ögüji. Nu c'o o tsja c'ü ne Mizophjimi, ra ch'unüji c'ü sido ra bübüütjoji. Nu c'o dya o tsja c'ü ne Mizophjimi, ra jñünpüji ngüenda; ra sufridoji, dya ra nguarü.

Pruebas de la autoridad de Jesús

30 Xe ma ña'a e Jesús. O mama:

—Nunca rí cjagö c'ü rí netsjëgö. Nu c'ü xitsi ín Tatagö a jens'e ngue c'ü rí cjagö c'ü. Rí jünpuväö ngüenda texe yo cära cja ne xoñijomü. Na jo c'ua nzi rga cjagö rá jünpuji ngüenda, na ngueje dya rí jodügö rá cja c'ü rí netsjë. Nuzgö rí cjagö c'ü ne'e mi Tatagö c'ü o ndäcjä. Nguextjo c'o rí cjagö c'o. **31** 'Ma ri nguextjozgö ri mama c'ü exi ngue o T'izgö Mizophjimi, ro sö ri mangueji 'ma, c'ü dya cjuana. **32** Pero rí xi'ts'iji, bübü ne 'naja c'ü mama pje pjëtscö. Rí pärägö c'ü na cjuana c'ü mama anguez. **33** Nu'tsc'eji i chäjägueji o mböcjimi

'ñe o levita o ma tsjapüji t'önü e Juan pje pjëtskö. Angueze o xipjiji c'ü na cjuana. ³⁴ Zö na cjuana c'ü o mama e Juan, dya nda ni muvi na ngueje nguetjo bëzo. Pero rí mbeñc'eji c'o jña c'o o mama e Juan. Ngue c'ua ra sö rí 'ñejmezüji, rá jocuts'ü in mü'büji. ³⁵ Na sivi ū's'üji cja 'ñiji. Je xo ma ciatjonu e Juan, mi jí'tsc'eji o 'ñiji Mizhocjimi. Nu'tsc'eji i mäjäji ja nzi pa co c'o vi xi'ts'iji. ³⁶ E Juan o mama pje pjëtsigö; pero bübü c'o xenda ni 'ñetse pje pjëtsigö. Ngue c'o rí cjagö c'o o dyacü mi Tatagö a jens'e. Rá cjuatügö texe nu c'o o dyacü rá cjagö. Nuc'o, ngue c'ü ni 'märä c'o, c'ü na cjuana o ndäcjä mi Tata. ³⁷ A cjanu, mi Tata c'ü o ndäcjägö mama na cjuana pje pjëtsigö, zö nunca in ätpäji o jña'a 'ñe dya xo xogü in chöji ngue c'ua rí pârâgueji ja ga cja c'ü. ³⁸ Dya xo in enh'e in mü'büji o jña Mizhocjimi, na ngueje dya in ejmezügöji nutscö o ndäcjä mi Tata. ³⁹ In xörüji na jo cja o jña Mizhocjimi, na ngueje in cjincjeji 'ma rí xörügueji ra ch'a'c'üji c'ü rí bübüütjoji. Nguetsjë yo jña'a yo je mama pje pjëtsigö. Nguetskö rí unügö c'ü rí bübüütjoji. ⁴⁰ Pero dya pje in neji rí 'ñejmezüji. 'Ma ri 'ñejmezüji ro da'c'eji 'ma c'ü ri bübüütjogueji.

⁴¹ 'Nuzgö dya pje rí jodütsjëgö c'ü ra mama yo nte na nozgö. ⁴² Pero nutscö rí pâjtc'ägöji cja in mü'büji. Rí pârâgö c'ü dya pje in s'iyaji Mizhocjimi. ⁴³ Mi Tata a jens'e o ndäcjä ró ëcjö ngue c'ua rá cjagö c'ü ne angueze. Pero nu'tsc'eji, dya pje in säcjägöji. 'Ma cjó c'o ra ë mama c'ü pjëzhi na nojo, nuc'ü, ngue c'ü rí säjäji c'ü. ⁴⁴ ¿Ja rgá sö rí 'ñejmezüji? Dya sö. Na ngueje me in unüji ngüenda c'ü mama yo nin minteji na jotsc'eji. Dya in ne rí

unüji ngüenda o jña Mízhocjimi c'ü xi'tsc'eji cjó je ngue c'ü exna cjuana na jo'o. ⁴⁵ Dya rí tsijñigueji c'ü rá cö'c'oji a jmi ín Tatagö a jens'e. Bübü c'ü na cö'c'oji. Ngueje o ley Mízhocjimi c'ü o dyopjü e Moisés. In cjijñigueji c'ü me na jotsc'eji na ngueje in tjéji c'e ley, pero je ngue c'ü ni 'ñetse c'ü na s'o in cjaji. ⁴⁶ Nu 'ma ri 'ñejmegueji yo o dyopjü e Moisés, xo ri 'ñejmezügöji; na ngueje e Moisés o dyopjü cja o jña Mízhocjimi c'ua ja ga cjazgö. ⁴⁷ 'Ma dya in ejmeji yo o dyopjü e Moisés, ¿ja rgui 'ñejmezügöji c'ü rí mangö?

6

Jesús da de comer a cinco mil hombres

¹ Ma ya o nguarü yo, o ma e Jesús nu 'nanguarü c'e zapjü a Galilea c'ü xo ni chjü Tiberias. ² Me mi pöji na puncjü o nte'e. Na ngueje mi nuji c'o mi jizhi 'ma mi jocü c'o mi sö'dyë. ³ O ma e Jesús cja 'na t'eje. O mimi nu co nu c'o o discípulo. ⁴ Ya mi ngue ro zädätjo c'e mbaxua c'ü ni chjü Pascua c'ü cja yo nte a Israel. ⁵ O jñe'ch'e c'ua e Jesús, o jñanda me ma puncjü o nte c'o ma ñeñü nu ja mi bübü angueze. O dyönü c'ua e Felipe:

—¿Ja je rá tõmiji c'ü ra zi'i yo?

⁶ Mi mama yo, na ngueje ma sö e Felipe, mi cja e Jesús. E Jesús ya mi pärä c'ü ro tsja'a. ⁷ Nuc'ua o ndünru e Felipe:

—Yeje ciento mbëxo tjõmëch'i, dya ra zöji, zö rá xënji nde ri nde'eji.

⁸ Nuc'ua o ña c'ua 'naja c'o o discípulo c'ü mi ngueje e Andrés c'ü nu cjuarma e Simón Pedro, o xipji e Jesús:

9 —Bübü va 'naja t'i, nu jün ts'i'ch'a tjõmëch'i ndëxü, cja na yeje jmõ'õ. Pero, ¿ja ra zö texeji? Na puncjüji.

10 Nuc'ua o mama e Jesús, o xipji c'o o discípulo:
—Nudya, xipjiji ra mimi dya, yo nte'e.

Mi cja na puncjü o pjindyo nu ja mi cãrãji. O mimiji c'ua. Po mi ts'i'ch'a mil o bëzo. **11** Nuc'ua o jñü c'o tjõmëch'i e Jesús. Cjanu o unü 'na pöjö Mizhocjimi. Nuc'ua, cjanu o unü c'ua c'o o discípulo. Nuc'ua c'o o discípulo o unüji c'o ya vi mimi. Ya nde unüji c'ua c'o jmõ'õ. O ziliji. O ziji texe c'o mi neji. **12** O nijmiji na jo. O xipji c'ua e Jesús c'o o discípulo:

—Tsis'iji yo ya mboncjü, yo nde ndetjo, ngue c 'ua dya pje ra nguejme.

13 O jmutüji c'ua c'o nde mi ndetjo. O nizhi doce cánista nu c'o ts'i'ch'a tjõmëch'i ndëxü. Nuc'o, ngue c'o o mboncjü c'o vi ziji. **14** Nuc'ua c'o nte 'ma o jñandaji c'o vi tsja'a e Jesús mi mamaji:

—Na cjuana ngueje ne profeta nu ro ëjë cja ne xoñijõmü.

15 O mbärä e Jesús mi neji ro zidyiji ngue c'ua ro tsjapüji a fuerza ro manda. Nguec'ua va xõgü e Jesús o matsjë na yeje cja 'na t'eje.

Jesús camina sobre el agua

16 Nuc'ua 'ma ya o nzhä'ä, ya o zöbü c'ua c'o o discípulo, o zät'äji cja c'e zapjü. **17** Cjanu o dat'üji cja 'naja bü'ü. Je mi möji nu 'nanguarü c'e ndeje a ma Capernaum. Ya vi xõmütjo. E Jesús dya be ma sääja nu ja mi bübü anguesji. **18** Me mi pjõ's'ü c'e ndeje na ngueje mi vü na zëzhi e ndajma. **19** 'Ma ya vi möji ts'i'ch'a o 'ñanto kilometro o jñandaji e Jesús c'ü

mi nzhodü xes'e e ndeje. Ya mi ngue ro zät'ä cja c'e bü'ü. Me co züji c'ua. ²⁰ Nuc'ua e Jesús o xipjiji:
—Nguetscö e Jesús. Dya rí sügueji.

²¹ Nuc'ua anguesji o mäjäji. O xipjiji c'ua e Jesús ro dat'ü cja c'e bü'ü. Exo zät'ä c'ua c'e bü'ü cja c'e jñiñi nu ja je mi möji.

La gente busca a Jesús

²²⁻²⁴ Mi cärä c'o nte c'o vi nguejme 'nanguarü c'e trazapjü nu ja vi unü 'na pójö Mizhocjimi e Jesús cjanu unüji o tjõmehc'i c'o o ziji. Anguezoji vi unüji ngüenda c'ü mi 'natjo bü'ü c'ü mi järä c'e xõmü. Y'ma vi dat'ü c'o discípulo cja c'e bü'ü, dya dat'ü e Jesús co anguezoji, nguec'ua c'o discípulo vi mötsjëji. Nguec'ua c'ü na yejnu pa c'o nte mi jodüji e Jesús, pero dya o chöt'üji. Dya xo jñandaji c'o o discípulo. Nguec'ua como vi säjä ja nzi bü'ü c'o vi 'ñeje a Tiberias, o tsja c'ua c'o nte o dat'üji cja c'o bü, o möji c'ua a Capernaum o ma jyodüji e Jesús.

Jesús, el pan de la vida

²⁵ 'Ma o chöt'üji a Capernaum nu 'nanguarü cja e ndeje o xipjiji:

—Xöpüte, ¿jinguä i säjägue a 'ñecjua?

²⁶ O ndünrrü c'ua e Jesús:

—Na cjuana c'ü rí xi'ts'igöji. Ró da'c'eki tjõmehc'i ngue c'ua ri unnc'eki ngüenda c'ü ngue o T'izgö Mizhocjimi, ngue c'ua ri 'ñemezüji. Pero c'ü va 'ñe jongöji, dya ngue para rí 'ñemezüji. Ngue c'ü in neji rá da'c'üji na yeje c'o ra nijmi in pjemeji. ²⁷ C'e jñönü c'ü rí sigöji, tjezetjo c'ü. Nguec'ua, dya me rí jyonnc'eki c'o. Jyodüji c'e jñönü c'ü dya ra tjeze, c'ü sido rí bübütjoji. Nutscö rvá ēcjö cja Mizhocjimi, nguetscö rá da'c'üji c'e jñönü c'ü sido rí bübütjoji.

Mizhocjimi c'ü mi Tatagö ya jizhi c'ü o ndäcjä rá da'c'eji a cjanu.

28 O ndünrrü c'ua c'o nte o xipjiji e Jesús:

—¿Pje rá cjajme ngue c'ua rá cjajme c'ü ne'e Mizhocjimi?

29 O ndünrrü c'ua e Jesús. O xipjiji:

—Nunu, ngueje c'ü ne Mizhocjimi: rí 'ñejmezügöji na ngueje o ndäcjä angueze.

30 O xipjiji c'ua:

—¿Pje na mbë c'o rí jítscöjme ngue c'ua rá jandagöjme; ngue c'ua rá ejmets'üjme? ¿Pje na mbëjë c'o rí tsjague? **31** C'o ín mboxtitaji o ziji o maná nu cja ndajyadü, 'ma mi cäräji nu, co e Moisés. C'ua ja nzi ga t'opjü: "O unüji ro ziji tjõmëch'i c'o vi 'ñeje a jens'e", eñe. ¿Cjo xo sò rí tsjague a cjanu?

32 O ndünrrü c'ua e Jesús, o xipjiji:

—Na cjuana c'ü rí xi'ts'iji. E Moisés dya ngue c'ü o dya'c'üji o tjõmëch'i c'o vi 'ñeje a jens'e; ngue mi Tatagö. C'e tjõmëch'i c'ü o zi c'o ín mboxtitaji, dya ngue c'ü exna cjuana ni muvi. Mi Tatagö je unü c'e tjõmëch'i c'ü exna cjuana ni muvi c'ü vi 'ñeje a jens'e. **33** Na ngueje o tjõmëch'i Mizhocjimi ngueje c'ü vi 'ñeje a jens'e c'ü unü c'ü ra bübütjo yo cärä texe cja ne xoñijõmü, eñe e Jesús.

34 O xipjiji c'ua:

—Nu'tsc'e nin t'ecjañumü, sido rí dyacöjme ne tjõmëch'i nu.

35 E Jesús o xipjiji:

—Nuzgö, nguetskö e tjõmëch'i c'ü ra dya'c'eji c'ü rgui bübütjogueji. Nu c'ü ra ëjë co nuzgö, dya ra zant'a. Nu c'ü ra 'ñejmezügö, dya ra ndüre. **36** Ya

ró xi'ts'iji, zö xi i jñandgaji ró cjagö c'ü na nojo, pero dya pje in ejmezügöji. ³⁷ Texe nu c'o dacügö mi Tata, ra ējēji co nutscö ra 'ñejmezüji. Nuzgö, dya rá täjägö ra ma c'o. ³⁸ Rvá ējēgö a jens'e; dya pje ngue c'ü rá cjagö c'ü rá ne'e. Rá cja'a c'ua ja ga ne'e mi Tatagö c'ü o ndäcjä. ³⁹ Nunu, ngueje c'ü ne'e Mizhocjimi, nu c'ü o ndäcjä; ne'e c'ü dya rá bëzhi ne ri 'naja c'o o dyacü. 'Ma rá ēcjö na yeje rá xos'üji. ⁴⁰ Nunu, ngueje c'ü ne'e mi Tata c'ü bübü a jens'e: texe c'o unü ngüenda nguezgö o T'izü Mizhocjimi, y ejmezügöji, ra ch'unü c'ü rguí bübüütjoji co Mizhocjimi. 'Ma rá ēcjö na yeje rá xos'üji.

⁴¹ C'o pje mi pjëzhi cja c'o nte a Israel mi pötma mamatsjëji na ngueje dya mi ejmeji c'ü vi mama e Jesús: "Nguetscö e tjõmëch'i c'ü vi 'ñeje a jens'e." ⁴² Mi mamaji c'ua:

—Nunu, ¿cjo dya ngueje e Jesús nu o t'i e José? Nu tata 'ñe nu nana rí pärägöji. Nunu, ¿jenga mama dya nu: "Rvá ējē a jens'e"?

⁴³ E Jesús o xipjiji c'ua:

—Dya rí pötqui mamatsjëgueji yo. ⁴⁴ Dya cjó sö ra ējē co nutscö nu 'ma dya ra 'ñünbü o mü'bü mi Tata c'ü bübü a jens'e c'ü o ndäcjä. Nuzgö, 'ma rá ēcjö na yeje rá xos'ü nu c'o. ⁴⁵ Ya t'opjü cja o jña Mizhocjimi c'o o dyopjü c'o profeta: "Mizhocjimi ra nda xöpüji." A cjanu texe c'o ätä mi Tata, 'ñe päräji pje pjëzhi c'ü mama, va ēji co nutscö.

⁴⁶ 'Zö ätpäji o jña Mizhocjimi, pero dya jandaji ja ga jmi. C'ü o jñanda nguextjözügö rvá ējēgö cja Mizhocjimi. Nguezgö ró janda mi Tata. ⁴⁷ Na cjuana c'ü rí xi'ts'igöji, nu c'ü ejmezügö ra ch'unü

c'ü rguí bëbütjo co Mizophjimi para siempre.
48 Nguetscö e tjõmëch'i ngue c'ua rí bëbütjogueji.
49 Nu c'o nin mboxtitaji o ziji c'e maná nu cja ndajyadü. Pero o ndü'ü c'o. **50** Nguetscö nu e tjõmëch'i nu vi 'ñeje a jens'e. Nguec'ua nu c'ü ra zi'i nu, dya ra ndü'ü, ra bëbütjo. **51** Exi rgá büntcjö, nguec'ua sö rá da'c'üji c'ü rí bëbütjogueji. Je rvá ejëgö a jens'e. 'Ma cjó c'o ra zi'i nu e tjõmëch'i ra ch'unü c'ü rguí bëbütjo. Ne tjõmech'i c'ü rá unügö nu, ngueje ín cuerpogö. Nuzgö rá unügö ngue c'ua ra bëbütjo yo cärrä texe cja ne xoñijõmü.

52 Nuc'ua c'o pje mi pjëzhi cja c'o nte a Israel mi ña, mi ñatsjëji. Mi mamaji:

—¿Ja rgá sö ra dyacöji o cuerpo rá siji?

53 E Jesús o xipjiji:

—Na cjuana c'ü rí xi'tsc'öji. Nutscö rvá eçjö cja Mizophjimi. 'Ma dya rí si'iji ne tjõmëch'i c'ü ngueje ín cuerpogö, 'ñe 'ma dya rí si'iji ín tsjigö, dya rí bëbüji. **54** Nu c'o ra zi'i e tjõmëch'i c'ü ngueje ín cuerpogö 'ñe ra zi ín tsjigö ra ch'unü c'ü rguí bëbütjoji. Nutscö 'ma rá eçjö na yeje rá xos'ü nuc'o. **55** C'e jñõnü c'ü na cjuana c'ü rí siji ngue ín cuerpogö c'ü; 'ñe ín tsji'igö. **56** Nu c'ü ra zi nu e jñõnü c'ü ngueje ín cuerpogö, 'ñe ra zi ín tsjigö ra bëbzügö. Y nutscö je rá bünc'ö cja o mü'bü angueze. **57** Mi Tata c'ü o ndäcjä exi bëbütjo c'ü. Nguec'ua exo rgá bëbütjogö. Nu c'ü ra zi c'e jñõnü c'ü ngue ín cuerpogö 'ñe ín tsjigö, xo ra bëbütjo, na ngueje exi rgá büntcjö. **58** Nguetscö e tjõmëch'i, rvá ejëgö a jens'e. Dya nza ciazgö c'e maná c'ü o zi ín mboxtitaji. Nuc'o, o ndü c'o. Pero c'ü ra zi'i nu e

tjõmëch'i c'ü nguetscö, dya ra ndü, ra bübüütjo co Mízhocjimi para siempre.

⁵⁹ Nu yo jña'a yo, o mama e Jesús 'ma mi bübü a Capernaum 'ma mi xöpü c'o nte cja c'ü o nintsjimiji.

Palabras de vida eterna

⁶⁰ Na puncjü c'o mi tjünt'ü a xütjü e Jesús, 'ma o dyäräji, o mamaji:

—Me na jyü yo jña'a yo. ¿Cjó ra sö'ö ra dyätä yo?

⁶¹ O mbärätsjë e Jesús c'o mi mamatsjëji. O xipjiji c'ua:

—¿Cjo in ne rí chjench'oji a xütjü na ngueje ró xi'ts'iji yo jña'a yo? ⁶² ¿Pje rí tsjagueji 'ma, 'ma rí jñandgaji rá magö a jens'e nu ja ot'ü rmí bünc'ö? Nutscö rvá ēcjö cja Mízhocjimi. ⁶³ Ngueje o Espíritu Mízhocjimi c'ü da'c'üji rí bübüji. Dya pje ni muvi e cuerpo. Yo jña'a yo rí xi'ts'igöji je va ējë cja o Espíritu Mízhocjimi yo. Ngueje yo da'c'üji rí bübüütjoji. ⁶⁴ Pero bübüts'ügueji c'o dya pje ejmezügö.

E Jesús ya mi pärä ndeze 'ma ot'ü cjó ngue c'o dya mi ejme. Ya nde mi päräjtjo cjó ngueje c'ü ro nzhö'ö.

⁶⁵ O mama c'ua e Jesús:

—Ya ró xi'ts'iji, dya cjó ra sö ra ējë co nuzgö, 'ma dya ra 'ñünbü o mü'bü mi Tata c'ü bübü a jens'e.

⁶⁶ 'Ma o nguarü o mama yo jña'a, na puncjü c'o o chjench'e a xütjü, dya cja o ndünt'üji o xütjü e Jesús.

⁶⁷ O mama c'ua e Jesús o xipji c'o doce discípulo:

—¿Cjo xo in ne rí chjench'oji a xütjü, c'ü dya cja rí chjünt'üji ín xütjügö?

⁶⁸ O ndünrü c'ua e Simón Pedro:

—Pero ín Jmuts'üjme, ¿cjó rá ma teñegöjme? Na ngueje ngueextjots'ügue in xitsijme ja rga sö rá bübütjojme co Mizophjimi para siempre. **69** Nutscöjme rí ejmets'ügöjme. Rí päräjme ngue'tsc'e e Cristo. Ngue'tsc'e o T'its'ü Mizophjimi c'ü exi bübütjo.

70 O ndünrrü c'ua e Jesús:

—In doceji. ¿Cjo dya ró juan'c'ügöji? 'Najats'ügueji bübü c'ü dya jo cja o mü'bü.

71 Nu c'ü mi mama e Jesús, mi ngueje e Judas Iscariote, c'ü mi ngue o t'i e Simón. Na ngueje nguejnu ro nzhö'ö e Jesús. Mi ngueje 'naja c'o doce discípulo.

7

Los hermanos de Jesús no le creían

1 Ma o nguarü yo, mi nzhodü e Jesús a Galilea. Dya mi ne ro nzhodü a Judea, na ngueje mi cárä nu, c'o mi ne ro mbö't'üji e Jesús. **2** Ya mi ngue ro zädätjo 'na mbaxua c'ü mi cja c'o nte. Mi ät'äji ts'ingumü c'o mi ngueje o dyëza. Mi mimiji cja c'o ts'ingumü 'ma mi cjaji c'e mbaxua. **3** C'o o cjuarma e Jesús o xipjiji c'ua:

—Na jo rí pedyegue va. Mague a Judea ngue c'ua c'o in discípulo c'o cárä nu, xo ra jñantc'aji yo in cjague yo me na nojo. **4** Nu c'ü ne'e pje ra tsja'a, ra tsja ngue c'ua ra jñanda yo nte. Nu 'ma in cja'a yo me na nojo, jizhitsjëjë ngue c'ua ra jñanda texe yo nte.

5 Ne xo ri ngueje c'o o cjuarma, dya xo mi ejmeji e Jesús. **6** O mama c'ua e Jesús:

—Dya be va sädä nu 'ma ra mbäräji cjó nguetscö. Nuzgö dya be sö'ö rá magö. Pero nu'tsc'eji sö rí mötjoji nu hora c'ü in ne rí möji. ⁷ Nu'tsc'eji, dya sö ra nuc'eji na ü yo cárä cja ne xoñijõmü. Nguetscö je nugüji na ü, na ngueje rí xipjigöji c'ü na cjuana, rí xipjigöji me na s'o cjaji. ⁸ Nu'tsc'eji, möji cja c'e mbaxua. Nutscö dya be rá magö cja c'e mbaxua, na ngueje dya be va sädä c'ü ne'e Mizhocjimi c'ü ya rá magö.

⁹ Nu 'ma o mama yo, xe o nguejmetjo a Galilea.

Jesús en la fiesta de las chozas

¹⁰ Nuc'ua o ma cja c'e mbaxua c'o o cjuarma. E Jesús xo ma'a c'ua. Pero nuc'ü, dya cjó o xipji ja va ma. O matsjéjé. ¹¹ Nu cja c'e mbaxua, c'o pje mi pjézhi cja c'o nte mi jodüji e Jesús, mi mamaji:

—¿Ja je ri bübüxä c'e Jesús?, eñeji.

¹² Na puncjü nte c'o me mi tsjojne mi mamaji ja cja mi cja e Jesús. Mi cárä c'o mi mama: “Na jonte c'e bëzo c'ü.” Nu c'o dyaja mi mamaji: “Dya jonte c'ü. Onpü yo nte.”

¹³ C'o nte mi sūji c'o pje mi pjézhi. Nguec'ua dya cjó mi mama na jo ja ma cja e Jesús.

¹⁴ Cja mi patjo nziyo pa'a c'ü mi cjaji c'e mbaxua. Xe mi bëzhi nziyo pa ro nguarü. O zät'ä c'ua e Jesús cja c'e templo. Ya je nguejnu o xöpü c'ua c'o nte. ¹⁵ C'o pje mi pjézhi mi cijñiji: “Nunca rí ärägöji a cjanu.” Pero mi mamaji:

—¿Ja ga mbärä yo? Dya o ma ja ro xörü.

¹⁶ O ndünru c'ua e Jesús:

—Nu yo rrä xöpü yo nte, dya rí mamatsjéjëgö yo. Nu c'ü o ndäcjägö ngue c'ü je o xöcügö c'ü. ¹⁷ 'Ma cjó c'o ne ra tsja'a c'ü ne'e Mizhocjimi, ra mbärä

cjo je va ëjë cja Mizhocjimi yo rí xöpügö yo nte, o maxque rí mamatsjéjëgö yo. ¹⁸ Nu c'ü xöpü c'ü mamatsjéjë, jodütsjéjë c'ü ra mama yo nte: “Me na jo 'na xöpüte”, ra 'ñeñeji. Nuzgö rí jodügö c'ü ra mamaji me na jo Mizhocjimi c'ü o ndäcjä. Nuzgö rí mamagö c'ü na cjuana, dya bëchjine.

¹⁹ 'Nu'tsc'eji, ¿cjo dya o dya'c'üji c'e ley e Moisés? Pero ne ri 'najats'ügueji dya in cjaji c'ü mama c'e ley. Maco mama c'e ley c'ü dya rá pö't'üteji, ¿jenga in jongügöji rí pötcüji?

²⁰ O ndünrrü c'ua c'o nte, o xipjiji:

—Nu'tsc'e, bübü demonio cja in mü'bügue. ¿Cjó ngue c'ü ra jyond'ü ra mbö'tc'ü?

²¹ O ndünrrü c'ua e Jesús:

—'Natjo c'ü ró cjagö, pero nuc'ua texets'üji me o sjeyats'üji c'ü ró cjagö. ²² Cja o ley Mizhocjimi c'ü o dyopjü e Moisés, xi'ts'iji rí meyaji in cuerpoji. C'ü ni tsjaji a cjanu, dya ngue e Moisés c'ü o mbürü; ngueje c'o ín mboxtitaji c'o o mbürü ndeze mi jinguä. Bübü 'ma in meyaji in cuerpoji nu pa c'ü rí söyaji. ²³ Nu pa c'ü rí söyaji in meyaji o cuerpo 'na bëzo ngue c'ua rí cumpleji o ley Mizhocjimi c'ü o dyopjü e Moisés. ¿Jenga me in ünngügöji c'ü ró jopcügö texe o cuerpo 'na bëzo nu pa c'ü rí söyaji? ²⁴ Tsijñiji na jo c'ua ja ga mama o ley e Moisés. Nuzgö, zö ró jocü 'na bëzo c'e pa c'ü rí söyagöji, pero na jo c'ü rvá cjagö.

Jesús habla de su origen

²⁵ Ja nzi c'o mi menzumü a Jerusalén o mamaji c'ua:

—Nujnu, ¿cjo dya ngueje nu jodüji ra mbö't'üji?

²⁶ Maco, ña'atjo dya nu. Dya pje sū'ñ nu. Dya cjó

pje xipji. Mbārā, c'o pje pjēzhi, ¿cjo ri cjijñiji c'ü ngueje e Cristo nu? Po jiyö. ²⁷ Na ngueje nutscöji rí pārāgöji na jo ja je menzumü nu. 'Ma ra ējē e Cristo, nuc'ü, dya cjó ra mbārā ja rguí 'ñeje.

²⁸ E Jesús o ña'a na jens'e nu cja c'e templo nu ja mi xöpü c'o nte, o xipjiji:

—Nu'tsc'eji, ¿cjo in pācāji? ¿Cjo in pārāji na jo ja je rí menzumü? Nuzgō dya ró ētsjējégō. Na ngueje bübü 'naja c'ü exna cjuana o ndäcjägö, c'ü dya in pārāgueji. ²⁹ Pero nuzgō rí pārāgö c'ü, na ngueje je rvá ēcjö cja anguezze. Ngueje anguezze o ndäcjägö ró ējē a 'ñecejua.

³⁰ Nuc'ua, mi ne ro zürüji c'ua. Pero dya cjó o pēnch'i, na ngueje dya be ne Mizhocjimi ro zürüji.

³¹ Na puncjü c'o nte c'o mi cārā nu, o 'ñejmeji e Jesús. Mi mamaji:

—Dya cjó sö ra tsja c'o xe rrā nojo. ¿Cjo ri ngueje e Cristo nu?

Los fariseos mandan policías a llevar preso a Jesús

³² C'o fariseo o dyäräji c'ua c'o mi mama c'o nte. Na ngueje c'o nte mi tsjojne ma ñaji c'o mi cja'a e Jesús. Nuc'ua c'o ndamböcjimi 'ñe c'o fariseo o ndäjäji o policía ro ma, ro ma zürüji e Jesús. ³³ O mama c'ua e Jesús:

—Xe quejme ja nzi zana c'ü xe rá mimiji. Nuc'ua ra zädä c'e pa 'ma rá ma nu ja bübü c'ü o ndäcjä ró ējē. ³⁴ Nuc'ua rí jyongügöji. Dya cja rí chöcügöji. Nu ja rá bübügö, dya sö rí möcjeji.

³⁵ Nuc'ua c'o pje mi pjēzhi cja c'o nte a Israel o pötva mamaji:

—Mbärä, ¿ja je ra ma'a nu? ¿Jenga xitsiji c'ü dya cja rá töt'üji? Mbärä, ¿cjo je ra ma cja yo ín menzumügöji a Israel c'o pjöt'ü cja yo dyaja nte? Mbärä, ¿cjo ra ma xöpu c'o dyaja nte'e? ³⁶ Mbärä, ¿ja cja'a nu o mama: “Rí jyongüji pero dya rí chöcüji”? Xo o xitsiji: “Nu ja rá bübügö, dya pje ra sö'ö rí sät'äji.”

Ríos de agua viva

³⁷ C'e pa c'ü bëpjä c'e mbaxua ngue c'ü xenda mi süpüji. Nuc'ua c'e pa'a c'ü, o böbü e Jesús. O zopjü c'ua c'o nte, o xipjiji:

—Ma cjó c'o türe, xä'däji co nutscö. Si'iji c'e ndeje c'ü rá da'c'üji rí siji. ³⁸ Nu c'o ra 'ñejmezügö, ra zäda anguezoji c'ua ja nzi ga mama cja o jña Mízhocjimi: A mbo cja o mü'bü ra chjëntjovi nza cja 'na mbereje c'ü peje na puncjü o ndeje. Nguec'ua xo ra zi'i c'o dyaja, ngue c'ua xo ra bübüütjoi.

³⁹ Nujyo o mama e Jesús, nguejyo ro tsja o Espíritu Mízhocjimi c'ü ro ch'unü nu c'o ro 'ñejme e Jesús. C'e Espíritu dya be ma ëjë c'ü, na ngueje dya be vi ma e Jesús cja nu Tata c'ü bübü a jens'e.

División entre la gente

⁴⁰ Nuc'ua 'ma o dyäräji yo jña'a yo, mi cärä c'o o mama:

—Nunu, na cjuana ngueje e profeta nu mi te'beji.

⁴¹ Dyaja c 'o o mama c'ua:

—Ngueje e Cristo nu o ndäjä Mízhocjimi nu.

Mi cärä c'o dyaja c'o o mama:

—Nujnu je menzumü a Galilea. Nguec'ua, ¿ja rgá sö ra tsja e Cristo nu? ⁴² Na, ¿cjo dya mama

cja yo ya t'opjü: “E Cristo je ri ngueje o mboxxbëche e David”? ¿Cjo dya xo mama: “Je ra te'e cja c'e ts'ijñiñi a Belén nu ja mi menzumü e David”?

⁴³ Nuc'ua a cjanu, o xögü c'ua c'o nte'e, na ngueje dya mi 'natjo o pjeñeji ma nguijñiji e Jesús. ⁴⁴ Mi cără c'o mi ne ro zürü e Jesús. Pero dya cjó xo o pênc'h'i anguezze.

Las autoridades no creen en Jesús

⁴⁵ Nuc'ua c'o policía o nhogü c'ua c'o. O möji cja c'o ndamböcjimi 'ñe cja c'o fariseo. Nuc'ua c'o ndamböcjimi 'ñe c'o fariseo o dyönüji c'ua:

—¿Jenga dya i siji e Jesús?

⁴⁶ O ndünrrü c'ua c'o policía:

—Nunca rí ärjme ra ña 'na bëzo c'ua nzi ga ña'a c'e bëzo c'ü.

⁴⁷ O ndünrrü c'ua c'o fariseo, o xipjiji c'o policía:
—¿Cjo ya xo o dyon'c'ügueji? ⁴⁸ Tsijñiji dya xã. ¿Cjo ya xo bübü o jmu'u 'ñe o fariseo c'o ya o 'ñe jme e Jesús? Iyö. ⁴⁹ Nu yo nte'e yo, dya pje päräji o ley Mizhocjimi. Dya pje sö ra zät'äji a jmi Mizhocjimi.

⁵⁰ E Nicodemo nu c'ü vi ma'a 'na nu xõmü cja e Jesús, mi ngueje 'naja c'o fariseo. O mama anguezze:

⁵¹ —Cja ín leygöji, dya sö rá mamaji c'o na s'o vi tsja 'na bëzo c'ü dya be ri äräji c'o mama anguezze, y c'ü dya be ri päräji ja cja c'ü cja'a.

⁵² O ndünrrü c'ua c'o fariseo, o xipjiji e Nicodemo:
—Nu'tsc'e, Nicodemo, ¿cjo xo iñ menzumügue a Galilea? Ni jyodü rí ñu'u yo ya t'opjü, ngue c'ua rí ñuxã c'ü dya cjó ra te'e a Galilea c'ü ri ngueje profeta.

La mujer adúltera

53 Nuc'ua, como ya vi nguarü c'e mbaxua, o ma nzi 'najaji ə ngumüji.

8

1 E Jesús o ma c'ua cja c'e t'eje c'ü ni chjū Olivos. **2** Nuc'ua 'ma mi xōrtjo c'ü na yejnu pa, e Jesús o ma na yeje cja c'e templo. Nuc'ua texe c'o nte'e o chëzhiji a jmi e Jesús. O mimi c'ua e Jesús. Cjanu o xöpü c'ua c'o nte. **3** Nuc'ua c'o mi xöpü ə ley Mizhocjimi 'ñe c'o fariseo o sinpiji c'ua 'naja ndixü c'ü vi ch'ö'tp'ü bëzo c'ü dya mi ngueje ə xīra. O tsjapüji o mimi a nde'e nu ja mi bübü e Jesús. **4** O mamaji c'ua:

—Xöpüte, nu e ndixü nu, o zürüji. Mi bübüvi 'na bëzo c'ü dya ngueje ə xīra. **5** Cja c'e ley c'ü o dyopjü e Moisés o mandazüji rá pjat'üji ndojo yo cja a cjanu. ¿Nu'tsc'e dya, pje rí xitsijme dya?

6 Nu yo mi xipjiji nguetjo ma söji, ngue c'ua ro sö ro ngöt'üji cja c'o pje mi pjëzhi. Nuc'ua e Jesús o ñüçü a jõmü. O dyopjü c'ua a jõmü co ə ñidyë. **7** Nu 'ma sido mi önütjoji, o jñüs'ü ə ñi'i. Cjanu o xipjiji c'ua:

—'Ma bübüts'ejí 'naja c'ü dya tū ə nzhubü ngue c'ü ra ot'ü ra pjat'ü ndojo ne ndixü.

8 Nuc'ua o ñüçüti na yeje a jõmü e Jesús. O dyopjü a jõmü co ə ñidyë. **9** 'Ma o dyäräji, o nguijñiji c'ua cja ə mü'büji c'ü mi tüji ə nzhubüji. Nuc'ua nde 'naja va möji c'ua. Nu c'o xenda mi titá ngue c'o ot'ü o ma c'o. Cjanu o mbedye c'ua c'o cja mi t'i'i. Nuc'ua ya o nguejmetsjé c'ua e Jesús 'ñe c'e ndixü c'ü mi junrü a jmi. **10** Nuc'ua cjanu o jñüs'ü c'ua ə ñi'i e Jesús. Dya cój cja o jñanda. Ya mi nguetjo c'e ndixü c'ü xe mi bübü. O xipji c'ua:

—Nu'tsc'e ndixű, ¿ja je cārā dya, nu c'o mi mama
in tūgue nzhubü? ¿Cjo dya cjó pja'c'ü ndojo?

11 C'e ndixű o ndünrü:

—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö, dya cjó pjacö ndojo.

Nuc'ua o xipji e Jesús:

—Ne xo ri nguetscö, dya xo rí xi'ts'i ni jyodü rí
 chūgue. Ma'a dya. Pero dya cja rí tsja c'o na s'o.

Jesús, la luz del mundo

12 E Jesús o zopjütjo na yeje c'o nte. O xipjiji:

—Nguetscö e jya's'ü cja ne xoñijõmü. Nu c'ü ra
 ndünt'ü ín xütjügö, dya ra nzhodü cja e bëxõmü.
 Nuc'ü, ra bübü jya's'ü o mü'bü c'ü ra unü c'ü rgui
 bübüjtjo.

13 Nuc'ua c'o fariseo o xipjiji:

—Nu'tsc'e in mamatsjëgue pje pjë'ts'i. Nu c'o in
 mamague dya cjuana.

14 O ndünrü c'ua e Jesús, o xipjiji:

—Zö rí mamatsjëgo pje pjëtsi, pero yo rí xi'ts'igöji
 na cjuana. Na ngueje rí pärägö ja je rvá ëjë, 'ñe ja
 rga ma'a. Nu'tsc'eji, dya in pärägueji ja rvá ëjëgö.
 Dya xo in päräji ja ngue c'ua rá ma'a. **15** Nu'tsc'eji
 c'ua ja nzi gui tsjinnceji, in jünji ngüenda in ma-
 maji c'ü na s'ozgö. Pero nutscö, c'ü rvá ëcjö, dya
 ngue c'ü rá mangö c'ü cja na s'o 'naja, y c'ü cja na
 jo c'ü 'naja. **16** Zö dya ngue c'ü rvá ëcjö, pero 'ma
 rí mangö ja ga cja 'na nte ga nguijñi o mü'bü, na
 cjuana c'ü rí mangö. Na ngueje c'ü rí mangö, dya
 ngue c'ü rgá cjijñitsjëgo, ngue c'ü cjijñi Mizhocjimi
 c'ü o ndäcjö c'ü rí bübübe. **17** Ya xo t'opjü cja in
 leygueji c'ü je mama a cjava: “Nu c'ü mama yeje
 nte ngue c'o na cjuana.” **18** Nuzgö rí mama pje

pjëtsi. Nu c'ü mi Tatagö c'ü o ndäcjä, ngue c 'ü xo mama pje pjëtsigö.

19 Nuc'ua o xipjiji c'ua:

—¿Ja je bübü c'ü nin Tata?

O ndünrrü c'ua e Jesús, o xipjiji:

—Ni xo ri nguetscö in pācāji, ni ri ngueje mi Tata in pārāji. Nu 'ma ri pācāgöji, ngue 'ma xo ri pātcāji mi Tata.

20 E Jesús mi xöpü c'o nte cja c'e templo. Je mi mama yo jña'a yo, nu ja mi sogüji o ofrendaji. Dya cjó o zürü e Jesús, na ngueje dya be mi jëzi c'ü nu Tata Mizhocjimi.

“A donde yo voy, ustedes no pueden ir”

21 Nuc'ua o ndünrrü c'ua na yeje e Jesús:

—Nutscö ya rá ma'a. Nu'tsc'eji rí jyongüji. Pero rí chūgueji na ngue c'o in nzhunc'eji c'o in tūgueji. Nguec'ua nu ja je rá magö, nu'tsc'eji, dya ra sö rí sät'äji nu.

22 O mama c'ua c'o pje mi pjëzhi cja c'o nte a Israel:

—Nu e bëzo nu, ¿cjo ra pö't'ütsjéjé? Nguec'ua mama: “Nu ja je rá magö, nu'tsc'eji dya ra sö rí sät'äji.”

23 Nuc'ua o ndünrrü c'ua e Jesús:

—Nu'tsc'eji, in menzumüji a jömü. Nutscö, je rí menzumügö a jens'e. Nu'tsc'eji, in menzumügueji cja ne xoñijõmü. Nutscö, dya pje rí menzumügö va cja ne xoñijõmü. **24** Nguec'ua ró xi'ts'iji: “Rí chūgueji na ngue c'o in nzhunc'eji c'o in tūgueji.” Na ngueje 'ma dya rí 'ñejmeji nguezgö extí bübü, c'o nzhubü c'o in tūji ngue c'o je rgui chūji c'o.

25 O ndünrrü c'ua c'o nte:

—Xitsijme cjó ngue'tsc'e.

Nuc'ua e Jesús o xipjiji:

—Ya ró xi'ts'igöji cjó nguezgö. ²⁶ Na puncjü c'o me rí ne rá zo'c'üji. Me na puncjü c'o in cja ji c'o sö rá mama in tügueji nzhübü. Pero nu c'ü o ndäcjägö ngue c'ü na cjuana c'ü. C'o ró ätpägö o mama angueze nguejyo je rí zopjü yo cárä cja ne xoñijömü.

²⁷ E Jesús mi xipjiji mi nguejnu Tata c'ü vi ndäjä. Pero dya mi párä c'o nte. ²⁸ O ndünrü c'ua e Jesús:

—Nutsöö rvá ēcjö cja Mizhocjimi. Nu'tsc'eji rí chäpcöji cja ngronsi. Nu'ma, cja ra zädä 'ma rí unnc'ejí ngüenda c'ü nguezgö extí bübü. Dya pje rí cjagö c'ü rí cjatsjë. Ngue yo o xöcü mi Tata, yo rí xi'ts'iji. ²⁹ Nu c'ü o ndäcjä bübü co nuzgö. Dya pje jyézguigö c'ü rá bübütsjëgö c'ü, na ngueje sido rí cjagö c'o ne angueze.

³⁰ 'Ma o mama yo jña'a yo, na puncjü c'o o creo c'o mi mama e Jesús.

Los hijos de Dios y los esclavos del pecado

³¹ O xipji c'ua e Jesús c'o nte a Israel c'o ya vi 'ñejme angueze:

—'Ma sido rí 'ñejmeji yo jña yo rí ña'a, nu'ma, na cjuana in ätcöji 'ma. ³² 'Ma rí 'ñejmezügöji yo jña yo rí ña'a, rí páräji c'ü na cjuana 'ma. 'Ma rí páräji c'ü na cjuana, ra t'empc'eji libre 'ma.

³³ O ndüntüji c'ua, o xipjiji:

—Nguetscöjme o mboxbëchejme e Abraham. Dya cjó rí pëpcöjme. ¿Jenga in mamague c'ü ra 'ñempcöjme libre?

³⁴ O ndünrü e Jesús, o mama:

—Na cjuana c'ü rí xi'ts'iji. Texe c'o cja'a c'o na s'o, dya libre c'o. Chjëntjovi nza cja 'na mbëpji

c'ü tjünt'ü a xütjü, c'ü dya sö ra xõgü cja nu lamu. ³⁵ C'o tjünt'ü a xütjü o nzhubü, dya ngueje o t'i Mizhocjimi c'o. Angueze ra pjongü nu c'o dya ngueje o t'i. C'o o t'i ra sido ra bübüütjoji co Mizhocjimi. ³⁶ Nu c'ü na cjuana ra 'ñempc'eji libre cja c'o na s'o, nguetskö o Tizü Mizhocjimi. ³⁷ Rí pârâgö ngue'tsc'eji o mboxxbëchets'üji e Abraham. Pero in ne rí pötcögöji, na ngueje in jñagö, dya pje in enh'e cja in mü'büji. ³⁸ Rí ñagö nu c'o ró nugö cja o jmi mi Tatagö c'ü bübü a jens'e. Nu'tsc'eji in cjaji nu c'o in dyäräji cja o jmi nin tataji.

³⁹ Nuc'ua o ndünrüji, o xipjiji:

—C'ü mi tatagöjme ngueje e Abraham.

O ndünrü c'ua e Jesús, o xipjiji:

—'Ma ri ngue'tsc'eji o t'its'üji e Abraham, ri tsjaji c'ü o tsja e Abraham. ⁴⁰ E Abraham, nuc'ü, o dyätä Mizhocjimi c'ü. Pero nudya in jongüji rí pötcüji. E Abraham dya ro tsja a cjanu. Nutscö rí bëzo ró xi'ts'iji c'o na cjuana nu c'o ró ärägö cja Mizhocjimi. Nguec'ua in ne rí pötcüji. ⁴¹ Nu'tsc'eji in cjaji c'ü cja c'ü nin tatagueji.

O xipjiji c'ua:

—Nutscöjme dya o t'izgöjme nandyo bëzo. 'Natjo mi Tata rí sicjöjme. Ngueje Mizhocjimi.

⁴² E Jesús o xipjiji c'ua:

—'Ma ri ngueje Mizhocjimi nin tatagueji, ri s'iyazügöji 'ma. Na ngueje nguezgö 'natjozügö o Tizü Mizhocjimi. Je ró pecjö cja Mizhocjimi. Dya ró ëjëtsjëgö. Ngueje Mizhocjimi je ndäcjö ró ëjë. ⁴³ ¿Jenga dya in pârâji ja cja c'ü rí mangö? Dya in pârâji na ngueje, dya in ne rí dyätcäji in jña'a. ⁴⁴ Nu'tsc'eji, nu c'ü nin tatagueji ngueje c'ü dya jo.

In ne rí tsjaji nu c'o ne'e nin tatagueji. Ndeze o mbürü, c'ü dya jo ngue mbö't'üte. Nuc'ü, dya pje mama c'ü na cjuana c'ü. Na ngueje c'ü na cjuana, dya pje bübü ọ mü'bü. Nu 'ma mama c'o dya cjuana ngueje c'o cjijñitsjë cja ọ mü'bü c'o mama. Na ngueje c'ü dya jo, na mbéchjine. Nguejnu tata nu c'o xo mama c'ü dya cjuana. ⁴⁵ Dya in ejmezüji na ngueje nutscö rí mama c'o na cjuana. ⁴⁶ ¿Cjo bübüütsc'eji 'naja c 'ü sö ra mama rí cjagö c'o na s'o? Nu 'ma rí xi't's'iji c'ü na cjuana, ¿jenga dya pje in ejmezügöji? ⁴⁷ Nu c'o ngueje ọ t'i'i Mizhocjimi ätpäji ọ jña'a. Pero nu'tsc'eji, dya ngue'tsc'eji ọ t'its'üji Mizhocjimi na ngueje dya in ätpägueji c'o ọ jña.

Cristo existió antes que Abraham

⁴⁸ O ndünrü c'ua c'o pje mi pjëzhi cja c'o nte a Israel. Me co üdüji. O xipjiji:

—Rí päräjme na jo, bübü demonio cja in mü'bügue. Je i tegue a ma a Samaria, dya in pärägue ja cja Mizhocjimi.

⁴⁹ O ndünrü c'ua e Jesús, o xipjiji:

—Dya bübü demonio cja ín mü'bügö. C'ü rí mamagö ngue c'ü ne'e mi Tatagö. Nu'tsc'eji c'ü in cjaji, dya pje in ejmezügöji rvá ēcjö cja mi Tatagö Mizhocjimi. ⁵⁰ Dya rí jodügö c'ü rí mangueji na nojözögö; nu c'ü jodü c'ü rí mangueji na nojözögö, ngue mi Tatagö Mizhocjimi. Angueze ra jizhi c'ü na nojözögö. ⁵¹ Na cjuana c'ü rí xi't's'igöji, nu c'ü sido ra dyätcö yo rí mangö, dya ra ndü'ü, ra bübüütjo c'ü.

⁵² Nuc'ua c'o pje mi pjëzhi cja c'o nte a Israel o xipjiji:

—Nudya, rí pārājme na jo dya, bübü demonio in mü'bügue. Ya o ndū'ü e Abraham. Ya xo o ndū'ü c'o profeta. Maco nu'tsc'e in mama nu c'ü sido ra dyä'tc'ägue, dya ra ndū'ü, sido ra bübüütjo. ⁵³ Nu'tsc'e in cjinnce xenda na nojots'ügue que na ngueje mi tatajme e Abraham. Nuc'ü, o ndū'ü c'ü. Xo o ndū'ü c'o profeta. ¿Cjó ngue c'ü je na cjapütsjëgue?

⁵⁴ O ndünrrü e Jesús, o xipjiji:

—Nu 'ma ri jodütsjëjëgö c'ü ro mama yo nte na nojozügö, dya pje rví muvi 'ma c'o. Mi Tatagö ngue c'ü jodü c'ü ra mamaji a cjanu. Maco in mamagueji que mi Tatagö ngueje in Mizhocjimigueji.

⁵⁵ Nu'tsc'eji, dya in pārāgueji anguezze. Pero nutscö rí pārāgö c'ü. 'Ma ro mama c'ü dya rí pārāgö Mizhocjimi, ri nguezgö 'na mbëchjine nza cjatsc'eji. Jo rí pārāgö Mizhocjimi. Rí cjagö c'o mama anguezze. ⁵⁶ E Abraham c'ü nin mboxtitaji me co mäjä 'ma o 'ñejme ro jñandga ma ëcjö. A cjanu o jñandga. O mäjä c'ua.

⁵⁷ C'o pje mi pjëzhi cja c'o nte a Israel o xipjiji c'ua:

—Dya be xo in nhodügue ni cincuenta cjë'ë. ¿Ja rví jñandague e Abraham?

⁵⁸ E Jesús o xipjiji:

—Na cjuana c'ü rí xi'ts'iji. 'Ma dya be mi bübü e Abraham, ya exmi bübüögö.

⁵⁹ Nuc'ua o jñüs'üji ndojo c'o ro pjat'üji e Jesús. Pero nuc'ü, o tsjöjö c'ü. Dya cjó jñanda ja va ma. O mbedye cja c'e templo. O ma'a.

9*Jesús sana a un hombre que nació ciego*

¹ Ma o cjogü e Jesús o jñanda 'naja bëzo c'ü mi ndëzhö. Mi ndëzhö 'ma o jmus'ü c'ü. ² Nuc'ua c'o o discípulo o dyönüji e Jesús, o xipjiji:

—Xöpüte, ¿Cjó ngue c'ü o tsja c'o na s'o, nguec'ua va ndëzhö nu? ¿Cjo ngueje ne bëzo nu ndëzhö maxque ngueje c'o o tata?

³ O ndünrrü c'ua e Jesús, o xipjiji:

—C'ü vi ndëzhö, dya ngue c'ü vi tsja c'o na s'o nu. Dya xo ngue c'ü vi tsja c'o na s'o c'o o tata. C'ü vi ndëzhö ngue c'ü rguí 'ñetse c'ü me na nojo c'ü cja'a Mizhocjimi. ⁴ Ni jyodü rá cjagö c'o ne'e nu c'ü o ndäcjä, ndeze 'ma xe ndempa. Va ëjë xõmü, 'ma dya cja sö cjó ra pëpjì. ⁵ Ndeze c'ü xe rá mimigö cja ne xoñijõmü, nguetscö e jya's'ü cja ne xoñijõmü.

⁶ Ma o mama a cjanu o zogü a jõmü o c'ijñi, o mbopjü c'ua c'e jõmü. Cjanu o ngans'a c'o mbëõmü. O ngosp'ü c'ua cja o ndö'ö c'e bëzo c'ü mi ndëzhö.

⁷ E Jesús o xipji c'ua:

—Ma xinzhö cja c'e t'ore c'ü ni chjü Siloé, eñe. C'e tjü'ü ne ra mama 'naja c'ü däjä.

Cjanu o ma'a c'ua c'e bëzo c'ü mi ndëzhö. O ma xinzhö. Nu 'ma o nzhogü c'ua, ya mi janda. ⁸ Nuc'ua c'o o mejñiñi 'ñe c'o ya vi jñanda mi ndëzhö mi mamaji:

—¿Cjo dya ngueje nu mi ndëzhö nu ja nde mi junrü nu me mi örü pje ra zi?

⁹ Mi cärã c'o mi mama:

—Ngueje nu.

C'o dyaja mi mamaji:

—Dya ngue nu, pero exi nguetjo nu.

O ndünrü c'ua c'ü mi ndëzhö, o mama:
—Nguetscö.

10 O xipjiji c'ua:

—¿Ja va xogü dya, c'o in chö'ö?

11 O ndünrü c'ua angueze, o mama:

—C'e bëzo c'ü ni chjū'ü Jesús o ngans'a mbëõmü.

O ngoscügö ín chö'ö. Cjanu o xitsi c'ua: “Ma a Siloé, ma xinzhö.” Ró ma'a c'ua, ró ma xinzhö. Ya o xogü c'ua yo ín chögö, ya ró janda.

12 Nuc'ua o xipjiji:

—¿Ja je bübü dya, c'e bëzo c'ü?

Angueze o ndünrü:

—Dya rí pärägö ja je bübü.

Los fariseos interrogan al ciego que fue sanado

13 O zidyiji nu c'ü mi ndëzhö, o möji cja c'o fariseo. **14** C'e pa 'ma soyaji ngue 'ma o ngans'a e Jesús o mbëõmü c'ü vi xopcü o ndö'ö c'e bëzo c'ü mi ndëzhö. **15** Nuc'ua o yepe o ña c'ua c'o fariseo, o dyonüji c'e bëzo pje vi ts'apü ngue c'ua va xogü o ndö'ö. Angueze o xipjiji:

—O ngoscügö mbëõmü ín chö'ö. Cjanu ró xinzhö. Nudya ya rí janda dya.

16 Nuc'ua mi cără o fariseo c'o mi mama:

—C'e bëzo c'ü in mangue o jo'c'üts'ü, dya pje vi 'ñeje cja Mizhocjimi c'ü; na ngueje dya pje süpü nu pa c'ü rí soyaji.

Dyaja c'o mi mama:

—C'e bëzo, dya cja'a c'o na s'o. 'Ma ri cja c'o na s'o c'e bëzo, dya ro sö ro tsja'a yo me na nojo yo nunca rí jandaji.

Dya mi 'natjo o pjeñeji.

17 O yepe o dyönütjoji c'ü mi ndëzhö:

—¿Pje xo in mangue, pje pjëzhi nu c'ü o xo'c'üts'ü in chö'ö?

Angueze c'ua, 'ma o ndünrrü o mama:

—Ngueje 'na profeta.

¹⁸ Nu c'o pje mi pjëzhi cja c'o nte a Israel, dya mi ejmeji cjo mi ndëzhö c'e bëzo. Dya mi ejmeji cjo vi xogü c'o o ndö'ö. Cja 'ñejmeji 'ma cja o zojnüji nu tata c'e bëzo c'ü vi xogü o ndö'ö, 'ñe nu nana. ¹⁹ O dyönüji, o xipjiji:

—¿Cjo ngueje in ch'iguevi nu, nu nu in manguevi exmi ndëzhö 'ma o jmus'ü? ¿Jenga janda dya 'ma?

²⁰ O ndünrrü c'ua c'ü nu tata 'ñe c'ü nu nana, o mamavi:

—Rí pärägöbe ngueje ín ch'igöbe nu. 'Ma o jmus'ü nu, exmi ndëzhö nu. ²¹ Jenga ya janda dya, dya rí päräbe. Dya xo rí pärägöbe cjó je o xopcü o ndö'ö nu. Ya jo ndümbeñe angueze. Dyönütsjëji. Ya ra xi'its'itsjëji.

²² O mama a cjanu c'ü nu tata 'ñe c'ü nu nana na ngueje mi süvi c'o pje mi pjëzhi cja c'o nte a Israel. Na ngueje ya vi mamaji 'ma cjó c'o ro mama e Jesús ngueje e Cristo, ro pjongüji c'e nte'e cja o nitsjimiji. ²³ Nguec'ua va mama c'ü nu tata c'e bëzo 'ñe c'ü nu nana: “Ya jo ndümbeñe. Dyönüji angueze. Ya ra xi'its'itsjëji.”

²⁴ Nuc'ua o yepe o zojnütjoji c'e bëzo c'ü mi ndëzhö, o xipjiji:

—Unü 'na pöjö Mizhocjimi c'ü o xo'c'üts'ü in chö'ö. Nutscöjme rí päräjme na jo, c'e bëzo cja'a c'o na s'o c'ü.

²⁵ O ndünrrü c'ua c'ü mi ndëzhö, o mama:

—Dya rí pārāgö c'ü, cjo cja c'o na s'o c'ü. Nguextjo nu rí pārāgö, nutscö dya rmí jandagö. Nudya rí janda dya.

²⁶ Nuc'ua na yeje o xipjitoji c'ua:

—Pero, ¿pje o tsja'c'ü? ¿Ja va xo'c'üts'ü in chö'ö?

²⁷ C'ü mi ndëzhö o ndüntüji:

—Ya ró xi'ts'iji, pero dya i dyätcöji. ¿Jenga in ne rí yepe rí dyäräji? Maxque, ¿cjo xo in negueji rí chjünt'üji o xütjü?

²⁸ Nuc'ua o zadütjoji, o mamaji:

—Nu'tsc'e ngue'tsc'e in tjünt'ü a xütjü e Jesús. Nutscöjme rí tjünt'üjme a xütjü e Moisés.

²⁹ Nutscöjme rí pārāgöjme, e Moisés o zopjü c'o nte. O mama c'o jña c'o vi mama Mizzocjimi. Pero c'e bëzo c'ü in mangue o jo'c'üts'ü, dya rí pārājme ja je vi 'ñeje c'ü.

³⁰ O ndünrü c'ua c'e bëzo c'ü mi ndëzhö, o xipjiji:

—Yo in xitsiji, me in cjacüji rá dyäxä. Maco o xocüzögö in chö'ö c'e bëzo, ¿jenga dya in pārāji ja je vi 'ñeje c'ü? ³¹ Rí pārāgöji, zö ra tsja 'na nte ra dyötü Mizzocjimi ra unü poder, pero 'ma cja na s'o c'e nte, Mizzocjimi dya ra dyärä c'ü örü c'e nte. Pero nu c'o ma'tü Mizzocjimi 'ñe cja'a c'ua ja ga ne'e angueze, nuc'o, Mizzocjimi ra dyätä c'o. ³² Ndeze 'ma o mbürü ne xoñijomü, cära c'o o jmus'ü ndëzhö. Pero dya rí ärägöji c'ü ri bübü 'na bëzo c'ü ri jocü c'o. ³³ Nu c'e bëzo, 'ma dya rví 'ñeje cja Mizzocjimi c'ü, dya xo ro sö'ö pje ro tsja'a.

³⁴ O ndüntüji c'ua, o xipjiji:

—Nu'tsc'e i tsja c'o na s'o; exvi chetjovi in nzhunc'e. ¿Jenga in cjinnce ra sö rí xöcügöjme?

Cjanu o pjongüji c'ua cja c'e nitsjimi.

Ciegos espirituales

35 O dyärä e Jesús ya vi pjongüji c'e bëzo. Nguec'ua va jyodü ja je mi nzhodü c'e bëzo. 'Ma o chöt'ü, o xipji:

—¿Cjo in ejmegue o T'i Mizhocjimi?

36 O ndünrrü anguez, o mama:

—Nu'tsc'e së'ë, xitsigö cjó ngueje o T'i Mizhocjimi; ngue c'ua ra sö rá ejmegö anguez.

37 O ndünrrü c'ua e Jesús:

—Ya i jñandague anguez. Nguetscö rrã ñavi.

38 O mama c'ua c'e bëzo:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, rí ejmets'ü. Ngue'tsc'e o T'its'ü Mizhocjimi.

Cjanu o ndüñijömü o ma'tü c'ua.

39 O mama c'ua e Jesús:

—Na ngue c'ü rvá ēcjö, exi 'ñetsetjo ja ga nguijñi o mü'bü yo nte. C'o unü ngüenda c'ü ni jyodü ra xogü o ndöji ngue c'ua ra bübü o jya's'ü Mizhocjimi cja o mü'büji, ra xogü o ndöji ra mbäräji Mizhocjimi. Pero c'o cjijñi ya xogü o ndöji, nuc'o, ra ndëzhöji, dya ra mbäräji c'ü na cjuana.

40 O dyärä ja nzi c'o fariseo c'o mi cärä bëxtjo nu ja mi bübü e Jesús, o mamaji c'ua:

—A poco in cjijñigue c'ü xo rí ndëzhöjme.

41 O ndünrrü c'ua e Jesús:

—'Ma ri unnc'eji ngüenda c'ü ni jyonc'eji o jya's'ü Mizhocjimi, ro perdonao's'üji 'ma c'o na s 'o. Pero in mangueji: “Ya xogü ín chögöjme, rí päräjme na jo”, in eñeji. Nguec'ua xe in tütjoji in nzhunc'eji.

10

El ejemplo del corral

1 'Na cjuana c'ü rá xi'ts'igöji. Nu c'ü dya ra cjogü cja ọ ngoxtji nu ja cot'üji o ndëncjürü, nu c'ü je dacütjo cja ndüngumü, nuc'ü ngueje mbẽ'ẽ c'ü; y xopcü nu ja cjot'ü o ndëncjürü. **2** Nu c'ü je cjogü cja ọ ngoxtji nu ja cjot'ü o ndëncjürü ngueje e mbörü c'ü. **3** E mböngoxtji xopcü ngoxtji e mbörü. C'o ndëncjürü ätpäji ọ jña'a. Nu c'e mbörü nänbä ọ tjü'ü yo ọ ndëncjürü. Ngueje c'ü pjongü c'ua c'o ndëncjürü ra ma ziji o t'ëbi. **4** 'Ma ra mbedye c'o ọ ndëncjürü, ra ot'ü e mbörü. Cja rron ma c'o ọ ndëncjürü. C'o ndëncjürü tjünt'üji a xütjü c'e mbörü, na ngueje pätüpäji ọ jña'a. **5** 'Ma ra ëjë 'naja c'ü dya päräji, dya ra ndünt'üji a xütjü. Nu c'ü ra tsjaji, ra c'ueñoji; na ngueje dya pätüpäji ọ jña'a c'o nandyo.

6 Nu yo jña'a yo, je zopjü e Jesús o fariseo. Pero anguesji dya o mbäräji ja cja c'ü mi xipjiji.

Jesús, el buen pastor

7 O ña c'ua na yeje e Jesús, o xipjiji:

—Na cjuana c'ü rá xi'ts'igöji. Nutscö nguetscö e ngoxtji nu ja cjogü yo ndëncjürü. **8** Texe c'o va ëtsch'ejí c'o ne c'ü rí chjünt'üji ọ xütjü, ne ra dyon'c'ejí. Ngue o mbẽ'ẽ c'o xopcü nu ja cjot'ü o ndëncjürü. Pero c'o ndëncjürü dya pje ätäji. **9** Nuzgö nguetscö e ngoxtji nu ja cjogü yo ndëncjürü. Nu c'ü ra 'ñench'ezü ọ mü'bü, ngue c'ü sö ra cjogü. Nuc'ü, ngue c'ü ra jogü ọ mü'bü c'ü. Nuc'ü, ra chöt'ü texe c'o ni jyodü ọ mü'bü. Nguec'ua ra chjéntjovi nza cja 'na ndëncjürü c'ü ra cjogü, ra mbedye, ra chöt'ütjo o t'ëbi c'ü ra zi'i.

10 'E mbē'ẽ ni 'ñetjo ra ë pōnü c'o ndēnchjürü. Ra mbö't'ü texe c'o. Nutscö rvá ëjëgö ngue c'ua ra bübüütjoji. Me ra mäpä Mizhocjimi rgá bübüütjoji.

11 Va mama c'ua e Jesús:

—Nuzgö nguetscö 'na mbörü c'ü me na jo; ojjo c'ü ri nza cjazgö. 'Na mbörü c'ü na jo, bübü dispuesto ra ñana c'o ndēnchjürü cja c'o mbē'ẽ, zö ra mbö't'üji c'ü. **12** Pero 'ma cjó c'o ts'õ't'ü ra mbörü c'o ndēnchjürü, dya ra mbörü na jo c'o, na ngueje dya exi ngue զ cjaja c'o ndēnchjürü. Nguec'ua 'ma ra jñanda rva ëjë e mindyo, exta zogü c'ua c'o ndēnchjürü, ra c'ueñe ra ma. Nguec'ua c'e mindyo ra pënh'i c'o ndēnchjürü, nde ra mböt'ü c'ua c'o. **13** C'ueñe c'ü mi pjörü na ngueje ts'õ't'ütjo, dya ngueje զ cjaja c'o ndēnchjürü. Nguec'ua dya cjapü ngüenda pje ra ts'apü c'o.

14 Xe ma ña'a e Jesús, o mama:

—Nguetscö c'e mbörü c'ü me na jo. Rí pärägö c'o ngueje ín nzhëncjürögö. Anguezeji xo pãcãgöji. **15** A cjanu, xo pãcã mi Tata c'ü bübü a jens'e. Nuzgö xo rí pärägö mi Tata. Nuzgö rá tügö ngue c'ua ra bübüütjo c'o ín nzhëncjürögö. **16** Xo rí tsãjägö c'o dyaja ndēnchjürü c'o dya be tjünt'ü ín xütjügö. Nuc'o, xo ni jyodü xo rá pjörü c'o. Ra dyätcäji ín jñagö, ra ndünt'üji ín xütjü. A cjanu ri 'natjo nu ja ri cãräji, 'ñe ri 'natjo mbörü, c'ü nguezgö.

17 'Me s'iyazü mi Tata c'ü bübü a jens'e; na ngueje rá tügö ngue c'ua rá yepe rá bübüütjo. **18** Dya cjó ra tsjacü rá tügö. Nguetscö rrä unütsjëjë rá tũ'ü. Sö'ö rá unütsjëgö rá tũ'ü, 'ñe sö'ö rá nanga. Ngueje c'ü vi ndäcjä mi Tatagö c'ü bübü a jens'e.

19 Na ngueje vi mama yo jña'a yo e Jesús, c'o nte o zöji na yeje co jña, dya mi 'natjo pjeñe mi cjijñiji.
20 Na puncjü anguesji c'o mi mama:

—Bübü demonio cja օ mü'bü ne Jesús. Dya pārā pje mama. ¿Jenga in ätäji c'ü xi'ts'iji nu?

21 Dyaja c'o mi mama:

—Ne bëzo nu, 'ma ri bübü c'ü dya jo cja օ mü'bü, dya ro mama yo jña yo me na jo. C'ü dya jo, a poco sō'ö ra xopcü օ ndö'ö 'na ndëzhö, c'ua ja nzi va tsja ne bëzo.

Las autoridades de Israel rechazan a Jesús

22 C'o pa'a c'o, c'o nte a Jerusalén o tsjaji 'na mbaxua, mi mbeñei c'e pa 'ma o dyötüji Mizhocjimi ro nintsjimi na yeje c'e templo. Ma së c'o pa c'o. **23** E Jesús je mi nzhodü nu cja c'e templo cja օ porta e Salomón. **24** Nuc'ua c'o pje mi pjëzhi cja c'o nte a Israel, o jmurüji a jmi e Jesús, o xipjiji:

—¿Jenga dya rí xitsijme na jo cjó je ngue'tsc'e? Nu 'ma ngue'tsc'e e Cristo extí xitsijme na jo.

25 Nuc'ua o ndünru e Jesús, o xipjiji:

—Ró xi'ts'iji cjó je nguetscö. Nu'tsc'eji dya in ejmezüji. Nuzgö rrä cjagö c'o ne'e mi Tata a jens'e. A cjanu, 'märä na jo cjó je nguetscö. **26** Nu'tsc'eji, dya in ejmezüji na ngueje dya ngue'tsc'eji in nzhënhjürüts'üji. **27** C'o in nzhënhjürügö ätcäji in jñagö. Rí pārāgö c'o. Anguesji tjünt'üji in xütjügö. **28** Nu c'o in nzhënhjürügö rí unügö c'ü sido ra bübütjoji. Nuc'o, dya ra ndü'ü c'o. Nuc'o, dya cjó sö cjó ra zipqui cja in dyëgö. **29** Mi Tatagö c'ü o dyacügö c'o, ngueje c'ü xenda na nojo texe c'ü. Nguec'ua dya cjó sö cjó ra zinbi cja օ dyë'ë mi

Tatagö c'o. ³⁰ Nutscö co c'ü mi Tata a jens'e rí 'natjobe, eñe e Jesús.

³¹ Nuc'ua o jñüs'ü na yeje o ndojo c'o pje mi pjézhi cja c'o nte a Israel. Ro pjat'üji e Jesús. ³² O ndünrrü c'ua e Jesús, o xipjiji:

—Na puncjü c'o na jo c'o ya ró jí'ts'iji. Mi Tata a jens'e ngue c'ü o jítsigö c'o. Texe yo ró cja'a, ¿ja bübü c'ü na s'o c'ü rgui pjacüji?

³³ O ndünrrü c'ua anguezeji, o mamaji:

—Nu yo na jo in tsjague, dya nguejyo rga pja'c'üjme yo. C'ü rga pja'c'üjme, ngueje c'ü in sadügue Mizhocjimi. Maco xo nguetjots'ügue 'na bëzo; pero in cjapü que nguets'ü Mizhocjimi.

³⁴⁻³⁶ O ndünrrü c'ua e Jesús o xipjiji:

—Mbeñeji ja ga t'opjü cja in leyji. Je t'opjü nu, c'ü ja va sjipji c'o o juajnü Mizhocjimi jinguä ro pätpäji angueze rvá zopjüji c'o nte. Je t'opjü a cjava: “Ngue'tsc'eji in mizhocjimigueji”, eñe Mizhocjimi. Rí párägöji c'ü je va mama Mizhocjimi, na ngueje na cjuana c'ü t'opjü cja o jña. C'o nte c'o o juajnü Mizhocjimi mi jinguä, o mama Mizhocjimi o xiji mizhocjimi c'o. Nguec'ua, ¿jenga in mamaji rí sadügo Mizhocjimi na ngueje ró xi'ts'iji: “Exi nguejezu o T'izü Mizhocjimi”, maco Mizhocjimi o ndäcjä ró ejë cja ne xoñijomü? ³⁷ Tsijijñiji na jo cjo rí cjagö c'ü ne'e mi Tata; 'ma jiyö, dya rí 'ñejmezüji 'ma. ³⁸ Pero 'ma in jandgaji rí cjagö c'ü ne'e angueze, extí unnc'eji ngüenda 'ma c'ü bübüzugö mi Tata, 'ñe nutscö rí bünc'öbe angueze. Extí unnc'eji ngüenda a cjanu zö dya in ejmezüji c'ü ró xi'tsc'öji exi ngue o T'izü Mizhocjimi.

39 Nuc'ua mi neji na yeje ro zürütjoji. Nuc'ua o mbedyetjo e Jesús cja ə dyëji.

40 O ma mbes'e na yeje cja c'e ndare a Jordán nu ja ot'ü mi jichite e Juan. O nguejme c'ua nu. **41** Na puncjü c'o o zät'ä cja ə jmi'i e Jesús, mi mamaji:

—E Juan dya pje o tsja'a c'ü me na nojo c'ü nunca rí jandaji. Pero ma cjuana c'o o mama e Juan ja ga cja ne bëzo, ne Jesús.

42 A cjanu, na puncjü c'o mi cärā nu, o 'ñench'e ə mü'büji e Jesús.

11

Muerte de Lázaro

1 Mi bübü c'ua 'naja bëzo c'ü mi sö'dyë c'ü mi chjü'ü e Lázaro. Mi menzumü a Betania, nu ja mi menzumü e María 'ñe e Marta c'ü nu cjüjuë.

2 Mi ngueje c'e María c'ü je o ngosp'ü ə ngua e Jesús c'ü ín Jmugöji c'e perfume c'ü ma jo ma yüdü. Cjanu o ndintspi c'ua ə ngua'a co ə ñixti. Nu c'ü nu 'ninzhömü c'ü mi chjü e Lázaro, ngue c'ü mi sö'dyë c'ü. **3** C'o ə cjü e Lázaro o mbenpevi c'ua na jña e Jesús, o xipjivi:

—Nu'tsc'e, ín Jmuts'üjme, nu c'ü me ʃn s'iyague, sö'dyë c'ü.

4 'Ma o dyärä e Jesús o mama:

—Nu c'e ndötc'ijeme c'ü, dya ngue c'ü rguí nzhü'ütjo. Na ngueje rá cjagö c'ü rguí unü ngüenda yo nte c'ü me na zëzhi Mizhocjimi. A cjanu xo ra unüji ngüenda nguezgö ə T'izü Mizhocjimi, me xo na zëtskö.

5 E Jesús me mi s'iya e Marta co c'ü nu cjüjuë 'ñe e Lázaro. **6** Nuc'ua 'ma ya vi dyärä mi sö'dyë e Lázaro, xe o nguejmetjo e Jesús yepa nu ja je mi bübü nu

'nanguarü c'e ndare a Jordán. ⁷ 'Ma ya o cjogü c'ua c'o yepa, o xipji c'o o discípulo:

—Möjö a Judea. Rá yepe rá sät'ätjoji nu.

⁸ C'o o discípulo o xipjiji c'ua:

—Xöpüte, dya be mezhe 'ma mi ne ro pja'c'ü ndojo c'o pje pjézhi cja c' o nte a Israel. ¿Cjo rí matjo na yeje a manu?

⁹ O ndünrrü e Jesús, o xipjiji:

—¿Cjo dya cja'a doce hora nu pa'a? Nu c'ü ra nzhodü 'ma ndempa, dya ra pjeñe na ngueje janda e jya's'ü cja ne xoñijömü. ¹⁰ Nu c'ü ra nzhodü 'ma xõmü ngue c'ü ra pjeñe c'ü, na ngueje dya bëbü e jya's'ü c'ü ra jñanda ja ngue c'ua nzhodü.

¹¹ 'Ma o nguarü o mama a cjanu, o mama c'ua:

—Nu c'ü e Lázaro c'ü rí joji ïjítjo. Rá ma'a, rá ma dyö'ö.

¹² O mama c'ua c'o o discípulo:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'üjme, nu 'ma ïjítjo, ra jogütjo 'ma.

¹³ C'ü mi mama e Jesús ngue c'ü ya vi ndü'ü e Lázaro. Pero c'o o discípulo o nguijñiji mi mama c'ü vi söyatjo vi ïjí. ¹⁴ Nuc'ua e Jesús ya xo xipjiji na jo:

—E Lázaro ya ndü'ü c'ü. ¹⁵ Na jo c'ü dya mi bübügo nu, ante c'ü ro ndü e Lázaro; ngue c'ua rí 'ñejmezüji dya, 'ma rí jñandaji c'ü rá cjagö. Möjö dya, rá ma nuji.

¹⁶ O mama c'ua e Tomás c'ü xo mi chjü'ü Cuate, o xipji c'o o midiscípuloji:

—Xo rá möjö ngue c'ua 'natjo c'ua rá ma tüji co e Jesús.

O möji c'ua.

Jesús es la resurrección y la vida

17 'Ma o zät'äji, ya o mbärä c'ua e Jesús ya mi pa nziyo pa'a c'ü ya vi c'öt'ü e Lázaro cja cueva. **18** C'e jñiñi a Betania mi bëxtjo a Jerusalén. Mi jyadütjovi yeje kilometro nde. **19** Nguec'ua na puncjü c'o mi menzumü a Jerusalén c'o o ma a Betania, o ma jo tp'üji e Marta 'ñe e María, na ngueje ya vi ndü e Lázaro c'ü nu 'ninzhömüvi. **20** Nuc'ua o dyärä e Marta ma ëjë e Jesús. Nzi va dyärä, nzi va mbedye; o ma ndünrrü. E María o nguentjo nu cja ngumü. **21** E Marta o xipji e Jesús:

—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö, nu 'ma ri bübügue a 'ñecjua, dya ro ndü'ü 'ma c'ü ín 'ninzhömü. **22** Nudya, xo rí pärägö, texe c'o rí dyötü Mizhocjimi, nde ra dya'c'ü.

23 O ndünrrü c'ua e Jesús:

—Ra te'etjo c'ü nin 'ninzhömü.

24 O xipji c'ua e Marta:

—Rí pärägö c'e pa'a 'ma ra te'e c'o añima, xo ra te'etjo c'ü mi 'ninzhömü.

25 O xipji c'ua e Jesús:

—Nuzgö nguetscö rá xos'ü c'o ya ndü, rá cjapü ra te'eji. Rá unügö c'ü rguí bübüji. Nu c'ü ra 'ñejmezügö, zö ra ndü'ü, ra te'etjo, ra bübüjtjo na yeje. **26** Texe c'o bübü c'o ejmezügö, dya ra ndü'üji. ¿Cjo in ejme yo rrä xi'ts'i?

27 Nuc'ua e Marta o xipji c'ua:

—Jägä, ín Jmuts'ügö. Nutscö rí ejmegö ngue'tsc'e e Cristo, o T'its'ü Mizhocjimi. Ngue'tsc'e o mama Mizhocjimi ri 'ñecje cja ne xoñijömü.

Jesús llora junto al sepulcro de Lázaro

28 Nuc'ua 'ma o nguarü o mama a cjanu e Marta, o ma c'ua. O ma zojnü e María c'ü nu cjūjuë. O tsjontp'ütjo va ñ'a'a, o xipji:

—E xöpüte va säjä. Zon'c'ü rí ma'a nu.

29 E María nzi va dyärä, nzi va böbü. Nuc'ua o ma'a nu ja je mi bübü e Jesús. **30** E Jesús dya be mi sät'ä cja c'e jñiñi. Xe mi bübüütjo nu ja je vi chjëvi e Marta. **31** Nuc'ua c'o nte a Israel c'o mi jo'tp'ü e María nu cja ngumü, o jñandaji o böbü zacü e María. O mbedye a tji'i. Anguezeji o ndünt'üji a xütjü, o mamaji:

—Ni ma cja c'e cueva. Ra ma huë'ë nu.

32 Nuc'ua o zät'ä e María nu ja je mi bübü e Jesús. 'Ma o jñanda o ndüñijõmü a jmi'i e Jesús. O xipji c'ua:

—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö, 'ma ri bübügue a 'ñecjua, dya ro ndü'ü 'ma c'ü mi 'ninzhõmögö.

33 Nuc'ua e Jesús o jñanda c'ua e María mi huë'ë; 'ñe c'o nte a Israel c'o mi dyoji e María xo mi huëji. Nuc'ua me co sentio cja o mü'bü. Me mi chana o mü'bü. **34** O dyönü c'ua e Jesús, o mama:

—¿Ja je ngue c'ua i tsöt'üji c'e añima?

O xipjiji:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'üjme, xä'dä rí ë ñu'u.

35 Nuc'ua o huë'ë e Jesús. **36** O mama c'ua c'o nte a Israel:

—Jñandaji. Nujnu me mi s'iya e Lázaro.

37 Mi cärä anguesji c'o o mama:

—Nu e bëzo nu, maco o xopcü o ndö'ö c'ü mi ndëzhö. ¿Cjo dya ro sö ro jocü e Lázaro ngue c'ua dya ro ndü'ü?

Resurrección de Lázaro

38 Nuc'ua e Jesús me co sentio na yeje cja o mü'bü. Cjanu o ma nu ja vi ngöt'üji e Lázaro. Mi c'ot'ü 'na ndojo. **39** O mama c'ua e Jesús:

—Tsjüs'üji ne ndojo.

E Marta c'ü nu cjü e Lázaro c'ü ya vi ndü, o xipji e Jesús:

—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö. Maco ya na xí'í c'ü. Ya pa nziyo pa ndeze o ndü.

40 O ndünrü c'ua e Jesús, o xipji:

—Ya ró xi'ts'i, nu 'ma rí 'ñejme, rí jñanda c'ü na zëzhi c'ü cja Mizhocjimi.

41 Nuc'ua o ngüs'üji c'ua c'e ndojo nu ja je vi ngöt'üji c'e añima. E Jesús o nä'sä c'ua a jens'e, o mama:

—Nu'tsc'e mi Tatats'ü, rí da'c'ü na pöjö na ngueje i dyätcä, y rí tsjague c'ua ja nzi rvá ö'tc'ü. **42** Nutscö ya rí pârâgö sido in ätcä. C'ü cja rvá da'c'ü na pöjö, ngue c'ü ra dyärä yo cära a 'ñecjua, ngue c'ua ra 'ñejmeji ngue'tsc'e i chäcjägö.

43 'Ma o nguarü o mama yo jña'a yo, o mapjü na jens'e:

—Nu'tsc'e Lázaro, pedyegue a tji.

44 Nuc'ua e Lázaro c'ü ya vi ndü'ü o mbedye c'ua. Mi 'mans'a o manta. Q jmi'i mi bös'ü 'naja bitu. O mama c'ua e Jesús:

—Xäpcäji dya ne manta. Jyëziji ra ma cja o ngumü.

Conspiración para prender a Jesús

45 Nuc'ua na puncjü c'o mi menzumü a Jerusalén c'o mi dyoji e María, o 'ñench'e o mü'büji e Jesús. Na ngueje vi jñandaji c'ü vi tsja e Jesús. **46** Nuc'ua mi cära anguesji c'o o ma c'ua cja o fariseo. O xipjiji

c'o vi tsja e Jesús. ⁴⁷ Nuc'ua c'o ndamböcjimi 'ñe c'o fariseo o jmurüji c'ua. O pötva mamaji:

—¿Pje rá cjagöji? C'e bëzo Jesús, cja'a na puncjü c'o me na nojo. ⁴⁸ 'Ma rá jézitjoji ra tsja a cjanu, ra nda 'ñejme angueze texe yo ín menzumögöji ra tsjapüji o jmuji. Nguec'ua c'o menzumü a Roma c'o mandazüji dya, ra 'ñe yätcöji ne templo nu ja rí ma't'üji Cjimi. A cja dya nu rá chorügöji.

⁴⁹ 'Naja c'o mi jmurü, mi chjü e Caifás. Nuc'ü, mi mero ndamböcjimi c'e cjë'ë c'ü. O xipjiji:

—Nu'tsc'eji, dya pje in pärägueji. ⁵⁰ Dya in päräji c'ü xenda na jo c'ü ri 'natjo bëzo c'ü ra ndü ngue c'ua dya ra ndü texe yo nte.

⁵¹ C'e Caifás mi mero ndamböcjimi c'e cjë'ë c'ü, nguec'ua Mizhocjimi o tsjapü o mama c'ü ro zäda zö dya mi pärä e Caifás ja cja c'ü mi mama. O mama ro ndü'ü e Jesús ngue c'ua dya ro ndü c'o mejñiñi. ⁵² Dya nguextjo anguezeji c'o dya ro ndü. Xo ro ngäräjtjo na puncjü nte texe cja ne xoñijömü c'o dya ro ndü na ngueje ro 'ñench'e o mü'büji e Jesús, ro tsjají o t'i Mizhocjimi. ⁵³ Ndeze c'e pa c'ü, mi pötma dyü't'ütsjëji ja rvá tsjapüji ro mbö't'üji e Jesús.

⁵⁴ Nuc'ua e Jesús dya cja nzhodü c'ü ro jñanda c'o pje mi pjëzhi a Jerusalén. O mbedye cja c'e xoñijömü a Judea. Je o ma'a cja c'e xoñijömü c'ü bübü a jmi'i cja c'e ndajyadü. O ma cja 'naja jñiñi c'ü ni chjü'ü Efraín. Ya je nguejme nu, co nu c'o o discípulo.

⁵⁵ C'e mbaxua c'ü cja yo nte a Israel c'ü ni chjü Pascua ya ma sädätjo. Na puncjü c'o nte o möji a ma Jerusalén 'ma dya be mi sädä c'e

mbaxua. Ro 'nintspiji ante c'ü ro mbedye c'e mbaxua. ⁵⁶ Nuc'ua mi jodüji c'ua e Jesús. Mi pötma mamaji 'ma mi bübüji cja c'e templo:

—¿Pje in mangueji? ¿Cjo ra rezga ra ējē e Jesús cja c'e mbaxua?, mi eñeji.

⁵⁷ C'o ndamböcjimi 'ñe c'o fariseo ya vi mandaji, nu 'ma cjó c'o ro mbärä ja je mi bübü e Jesús ro ngös'üji anguezji ngue c'ua ro ma zürüji.

12

Una mujer unge a Jesús

¹ Ma xe mi bëzhtjo 'ñanto pa'a ro zädä c'e mbaxua c'ü ni chjü Pascua, o ma c'ua e Jesús a Betania nu ja je mi bübü e Lázaro c'ü vi ndü'ü. Nuc'ü, vi xos'ü cja c'o añima. ² O dyä'tp'äji nu 'na jñõnü e Jesús. Ngueje e Marta c'ü mi xisp'i. E Lázaro mi ngue 'naja c'o mi junrü co e Jesús cja mexa. ³ Nuc'ua e María o tū'ü nde kilo o ungüento c'ü mi dyavo nardo. Me mi muvi na mizhi. O ngosp'ü c'ua o ngua'a e Jesús. Cjanu o ndintspi co o ñixti. Nu cja c'e ngumü me co jyä'ä c'ü mi yüdü c'e ungüento. ⁴ Xo mi bübü nu, e Judas Iscariote c'ü mi ngue o t'i e Simón. Mi ngue 'naja c'o o discípulo e Jesús. Ngue c'e Judas c'ü ro nzöhö'ë e Jesús. O mama e Judas:

⁵ —¿Jenga dya vi bö'ö jñi ciento mbëxo ne ungüento; ro ch'unü c'o dya pje pë's'i?

⁶ C'ü vi mama a cjanu e Judas, dya ngue c'ü mi juentse c'o dya pje mi pë's'i. Na ngue dya mi juentse c'o. C'ü vi mama yo jña'a yo, ngue c'ü mi mbë'ë. Mi pjörü c'e cjímerio, y mi quibi c'o je mi üt'üji nu. ⁷ Nuc'ua e Jesús o mama:

—Jyëzigue. E María o ngoscü ne ungüento; ngue c'ü ra tsjacüji 'ma ya rga tū'ü. Pero anguezze na mbenze dya. ⁸ Sido in bübügueji yo dya pje pë's'i. Pero nutscö, dya sido rá bünc'öji.

Conspiración contra Lázaro

⁹ Nuc'ua na puncjü o nte c'o mi cãrã a Israel o mbäräji mi bübü nu e Jesús, nguec'ua va möji nu. Dya mi nguextjo c'ü ro ma nuji e Jesús. Xo mi möji ro ma nuji e Lázaro, c'ü vi xos'ü cja c'o añima. ¹⁰ Nguec'ua c'o ndamböcjimi o dyü't'ütsjëji ngue c'ua xo ro mbö't'üji e Lázaro. ¹¹ Na ngueje na puncjü o nte a Israel c'o mi xögüji co anguezzeji mi möji cja e Jesús. Mi ejmeji anguezze, na ngueje vi xos'ü e Lázaro.

Jesús entra en Jerusalén

¹² C'ü na yejnu pa'a na puncjü nte'e c'o vi möji cja c'e mbaxua o dyäräji ro ëjë e Jesús a Jerusalén.

¹³ Nuc'ua o ngant'aji o dyë o palma. Cjanu o mbedyeji c'ua, o ma ndünrüji e Jesús. Mi mapjüji, mi mamaji a cjava:

—Aleluya. Me na jo nu va ëjë nu o 'ñeme Mízhocjimi ra mandazüji nutscöji rí menzumüji a Israel.

¹⁴ E Jesús o chöt'ü 'naja burru. O chägä c'ua, c'ua ja nzi ga t'opjü cja o jña Mízhocjimi. Mama a cjava c'ü:

¹⁵ Nu'tsc'oji in menzumüji a Sion, dya rí süji.

Jñandaji. Va ëjë cjuã in Jmugueji.

Nuc'ü, va chägä 'naja burru c'ü, eñe cja o jña Mízhocjimi.

¹⁶ C'o o discípulo e Jesús, dya be mi päräji ja ma cja nu yo jña'a yo. Nuc'ua 'ma ya vi ma a jens'e e

Jesús, ngue 'ma cja o mbeñeji c'ü ngueje e Jesús c'ü vi t'opjü yo jña yo. Cja nde o mbeñeji c'ua c'ü vi ts'a a cjanu.

17-18 C'o nte c'o vi jñanda e Jesús 'ma o tsjapü o te'e e Lázaro 'ma o zopjü ro mbedye cja c'e cueva, nuc'o, o xipjiji c'o dyaja. Nguec'ua va mbärä c'o dyaja, nguec'ua va ma ndünrrüji e Jesús ante c'ü ro sähä a Jerusalén. **19** O pötvä mama c'ua c'o fariseo:

—Nu'tsc'eji ya i ñutsjëji, dya sö pje rí tsjaji c'ü rí ts'a's'üji e Jesús. Texe yo nte ya tjünt'üji a xütjü angueze, ya nde möji c'ü.

Unos griegos buscan a Jesús

20 Xo mi cärä ja nzi nte c'o mi ña griego c'o vi ma ma'tü Mízhocjimi cja c'e mbaxua. **21** Nuc'ua c'o griego o zät'äji cja e Felipe c'ü mi menzumü a Betsaida c'ü tsja a Galilea. O dyötüji, o xipjiji:

—Nu'tsc'e së'ë, nutscöjme rí negöjme rá chjëjme e Jesús.

22 O ma c'ua e Felipe; o ma xipji e Andrés. O mëvi c'ua; o ma xipjivi e Jesús c'ü ya mi cärä o griego. **23** O ndünrrü c'ua e Jesús, o mama:

—Ya va sädä rá tügö, rá magö a jens'e cja Mízhocjimi nu ja rvá ēcjö. **24** Nuzgö, na cjuana c'ü rí xí'ts'iji. 'Naja ndëxü c'ü ya ra zobü a jömü, 'ma ra nguibi a jömü, ra mbes'e ra unü na puncjü ndëxü. C'e ndëxü 'ma dya ra nguibi a jömü, ra nguejme 'natjo ndëxü. **25** Nu c'ü s'iyatsjëjë o vida, nuc'ü, ra ndü'ü c'ü. Nu c'ü dya s'iyatsjëjë o vida nu va cja ne xoñijömü, nuc'ü, sido ra bübüjtjo c'ü. Dya ra ndü'ü. **26** Nu c'ü ne ra ndünt'ü ín xütjügö, ni jyodü sido ra 'ñejme ín jñagö. Nu ja je rá bübütgö je xo ra bübü nu. Mi Tatagö a jens'e ra s'iya nu c'ü sido ejme ín jñagö.

Jesús anuncia su muerte

²⁷ 'Nudya me sufrido ín mü'bügö. ¿Pje rá mamagö? ¿Cjo rá xipji mi Tata a cjava: "Mi Tatats'ü rí ts'a's'ü ngue c'ua dya rá tügö"? Jiyö, dya rá xipji a cjanu, na ngueje, ngueje yo rvá ējē cja ne xoñijömü. Ró ñ rá tügö. ²⁸ Nguec'ua rí tsjague c'ua ja nzi gui ñegue rá tügö, ngue c'ua ra mbärä yo nte c'ü me na nojots'ügue, nu'tsc'e mi Tatats'ü.

Nuc'ua o dyäräji 'naja jña a jens'e, o mama:

—Ya ró jíchi yo nte c'ü me na nojozügö. Pero xe rá jíchitjoji c'ü me na nozgö.

²⁹ C'o nte c'o mi cärä nu, o dyäräji c'e jña c'ü vi 'ñeje a jens'e. O mamaji c'ua c'ü vi yürü. Pero bübü c'o mi mama:

—Ngueje 'naja o anxe Mizhocjimi c'ü o zopjü e Jesús.

³⁰ O ndünru c'ua e Jesús, o xipjiji:

—I dyäräji c'e jña. Dya pje nguetjozügö o zocü. O zo'c'ü in texeji, ngue c'ua rí unnc'eji na puncjü ngüenda. ³¹ Na ngue c'o ya ngue ra tsjacöji, ra 'ñetse c'ü nugü na ü yo nte yo cärä cja ne xoñijömü. Nguec'ua Mizhocjimi ra tsjapü ra sufridoji. C'ü dya jo c'ü manda cja ne xoñijömü, Mizhocjimi ya ra pjongü a tji dya c'ü. ³² 'Ma ra ndäpcäji cja ngronsi, nuc'ua yo nte ra nguijñiji cja o mü'büji. Ra mbäräji pje pjëtscö.

³³ Mi mama a cjanu yo, ngue c'ua ro mbäräji ja rvá ndü'ü. ³⁴ O ndüntü c'ua c'o nte, o mamaji:

—Nutscöjme ya ró äräjme c'ü mama cja o ley Mizhocjimi c'ü o dyopjü e Moisés. Mama a cjava: "E Cristo, nu c'ü ra ndäjä Mizhocjimi, sido ra bübüjtjo", eñe. ¿Jenga in mangue ni jyodü ra däpc'ä cja ngronsi? Maco in mangue vi 'ñegue cja

Mizhocjimi. ¿Cjo dya ri ngue'tsc'e 'ma e Cristo? O, ḡja ga cja c'ü in xitscöjme?

³⁵ E Jesús o ndünrrü c'ua:

—Xe ja nzi pa xe rá bübütjogö rí jya's'ü c'ua in cārāgueji. Jyëziji ra nguich'i jya's'ü cja in mü'büji 'ma xe rí bübütjogö va, ngue c'ua dya rí nzhodügueji cja bëxõmü. Na ngueje 'ma rí nzhodüji cja bëxõmü, dya rí päräji ja rí möji 'ma. ³⁶ Nudya, nutscö rí jya's'ü xe rí bübögö a nde c'ua ja in cārāgueji. Rí 'ñejmezüji, ngue c'ua ra bübü o jya's'ü Mizhocjimi a mbo cja in mü'büji.

Nu yo jña'a yo, o mama e Jesús. Cjanu o ma'a c'ua. Dya cja jñandaji ja vi ma'a.

Por qué la gente de Israel no creía en Jesús

³⁷ E Jesús ya vi tsja na puncjü c'o na nojo cja o jmi anguesji; pero dya mi ejmeji anguez. ³⁸ A cjanu o zädä c'o vi mama e Isaías c'ü mi profeta. O mama: Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö. ¿Cjó ngue c'ü ya o 'ñejme nu c'o ró mamají?

¿Cjó ngue c'ü ya o unü na jo ngüenda c'ü me na zëzhi c'ü ín Jmugöji?

Dya cjó 'ñejme. Dya cjó ne ro jñanda, eñe c'e profeta.

³⁹ Nguec'ua dya cjó sö cjó ro 'ñench'e o mü'bü Mizhocjimi. Xo o mama a cjava e Isaías:

⁴⁰ Mizhocjimi o tsjapü o ndëzhöji. Xo o tsjapü o meze o mü'büji, nguec'ua dya o 'ñejmeji.

'Ma ro unüji na jo ngüenda, 'ma ro 'ñejmeji cja o mü'büji, nu'ma, ro nzhogü o mü'büji, nuc'ua ro mama 'ma Mizhocjimi:

"Nutscö rá jopcüji o mü'büji."

41 Nu yo jña'a yo, o mama e Isaías na ngueje o jñanda c'ü me na nojo e Cristo. O mama c'ua ja rva cja e Cristo.

42 Na puncjü c'o pje mi pjëzhi mi ejmeji e Jesús. Pero dya mi ne ro mamaji cjo mi ejmeji. Ngue c'o fariseo c'o mi sūji. Mi sū anguesji ro pjangüji cja o nintsjimiji. **43** Xenda mi sūji c'o mama c'o bëzo que na ngueje c'o mama Mizhocjimi.

Las palabras de Jesús juzgarán a la gente

44 Nuc'ua e Jesús o ña na jens'e, o mama:

—Nu c'ü enh'ezügö cja o mü'bü, xo enh'e cja o mü'bü nu c'ü o ndäcjägö. **45** Nu c'ü jandgagö, 'ñe unü ngüenda cjó je nguetscö, xo unü ngüenda ja ga cja c 'ü o ndäcjägö. **46** Ró ëjë cja ne xoñijõmü; nguetscö e jya's'ü. Texe c'o enh'ezügö cja o mü'büji, dya ra nhodüji cja bëxõmü. **47** 'Ma cjó c'o ra dyärä yo jña yo rí mangö, pero 'ma dya ätcä, dya nguezgö rá mama c'ü ni jyodü ra ma sufrido c'ü. Na ngueje c'ü rvá ëcjö cja ne xoñijõmü, dya ngue c'ü rá cjapü ra ma sufrido yo cárä; ngue c'ü rá salvaji. **48** Nu c'o dya ejmezü y dya xo ätcä yo rí mama, bübü c'ü ra jñünpu nguarü c'ü. Na ngueje 'ma rá ëcjö na yeje, yo jña yo ró mangö ngueje c'ü rguí tjünpu nguarü c'o vi tsja na s'o c'o. **49** Na ngueje nutscö, dya ró mamatsjégö yo jña'a yo. Mi Tata a jens'e c'ü o ndäcjä ngueje c'ü o mandazü ró xi'ts'iji yo jña'a yo, xo xitsi ja rvá zo'c'üji. **50** Rí pärägö yo jña'a yo o ndäcjä mi Tata ró ë mama ngueje yo jña yo cjapü sido ra bübüjtjo yo nte. Rí mangö yo jña yo xitsi mi Tatagö.

13

Jesús lava los pies de sus discípulos

¹ Ma xe mi bëzhitjo ro zädä c'e mbaxua c'ü xiji Pascua, ya mi pärä e Jesús ya vi zädä c'ü ro ndü; ro mbedye cja ne xoñijömü. Je ro ma cja nu Tata c'ü bübü a jens'e. Me mi s'iya c'o mi cärä cja ne xoñijömü c'o mi enh'e o mü'bü anguez. Y o tsja c'ua c'ü ni 'ñetse me mi s'iyaji na puncjü.

² E Jesús 'ñe c'o o discípulo ma siji xëdyi. E Judas Iscariote c'ü mi nguejnu t'i e Simón, ya vi dyätä c'ü dya jo ro nzhö e Jesús. ³ Ya mi pärä e Jesús, c'ü nu Tata a jens'e ya vi unü texe poder ngue c'ua ro manda. E Jesús mi pärä je vi 'ñeje cja Mizhocjimi, y ro nzhogü cja Mizhocjimi. ⁴ O böbü c'ua e Jesús nu ja ma siji o xëdyi, o ngäcä o bitu c'ü mi téjë. Cjanu o ngäjä c'ua 'naja bitu c'ü o mbä'bä. ⁵ Cjanu o xich'i c'ua ndeje 'naja ts'i ndamojmü c'ü mi xindyëji. Cjanu o mbürü o mbe'chp'e o ngua'a c'o o discípulo. Mi tjintspi c'ua co nu c'ü o bitu c'ü mi pää'bä.

⁶ Cjanu o böbü a jmi e Simón Pedro. E Pedro o xipji:

—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö. ¿Jenga rí pechquegö ín cua'a?

⁷ O ndünrrü e Jesús, o xipji:

—Nu yo rrä cjagö, dya ín pärägue dya. Cja rí pärä después nu yo rrä cjagö.

⁸ O ndünrrü c'ua e Pedro:

—Dya pje rá jë'tsc'i rí pechquegö ín cua'a.

O ndünrrü c'ua e Jesús, o xipji:

—Nu 'ma dya rí jyëtsqui rá pe'chc'e, dya pje rí jogövi.

⁹ O mama c'ua e Simón Pedro:

—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö. Dya nguextjo ín cua c'ü rí pechque. Xo rí pechque ín dyë'ë 'ñe ín jmi'i.

10 O mama c'ua e Jesú:

—Nu c'o ya xaja, ya nguetjo o nguaji c'ü xe ra be'chp'eji, ngue c'ua ra nda chjizñ texe. Nu'tsc'eji ya chjizñts'üji na jo, pero dya chjizñts'üji in texeji.

11 E Jesú ya mi päräj ció ngue c'ü ro nzhö'ö, nguec'ua o mama a cjanu: “Dya chjizñts'üji in texeji.”

12 Nuc'ua 'ma o nguarü o mbe'chp'e o nguaji, cjanu o ngans'a c'ua o bitu, o ndejë. O mimitjo c'ua na yeje cja mexa. Cjanu o dyönüji c'ua, o xipiji:

—¿Cjo in päräji yo cja ró cja'c'üji? **13** Nu'tsc'eji in xitsiji que nguezgö in xöpütezüji, nguezgö in Jmuzüji. Na jo c'ü in mamaji, na ngueje na cjuana.

14 Nuzgö in xöpütezüji, in Jmuzüji, ró pe'chc'egö in cuaji. Nguec'ua, nu'tsc'eji xo ni jyodü rí pötqui pe'ch'e in cuaji. **15** Nuzgö c'ua ja nzi rvá cja'c'üji, nu'tsc'eji, xo ni jyodü rí pötqui tsjagueji a cjanu.

16 Na cjuana c'ü rí xi'ts'iji, 'naja mbëpji, dya xenda na nojo que na ngueje o lamu. Ne xo ri ngueje c'ü o däjä, dya xenda na nojo que na ngueje nu c'ü o ndäjä. **17** Nu 'ma in päräji yo, me rí mäjäji 'ma rí tsjaji.

18 'Rí pärägö ja ga cjatsc'eji nu'tsc'eji ró juan'c'üji. Rí pärägö bübüts'eji 'naja c'ü ra tsja c'ua ja nzi ga t'opjü c'ü mama a cjava: “Maco mi dyocjöbe c'e bëzo y ma sigöbe o xëdyi, pero ra nzhögü c'ü.” Dya in texeji rí tsjaji yo. **19** Rí xi'ts'iji yo, 'ma dya be va sädä ngue c'ua 'ma ra zädä yo, rí 'ñejmeji, nu c'ü ya ró xi'ts'iji, rvá ëcjö cja Mizophjimi. **20** Na cjuana c'ü rí xi'ts'iji, nu 'ma rá täc'öji rí zopjüji yo nte, nu c'ü

ra säc'eji nguetscö säcjö 'ma c'ü. Nu 'ma ra säcjö c'ü, xo säjä 'ma c'ü o ndäcjägö.

Jesús anuncia que Judas lo traicionará

21 'Ma o nguarü o mama a cjanu e Jesús, me go nguijñi go sufrido o mü'bü c'ua. O xipjiji na jo:

—Na cjuana c'ü rí xi'ts'iji, nu'tsc'eji bübütsc'eji 'naja c'ü ra nzhögü.

22 Nuc'ua c'o o discípulo mi pötma jñandaji. Dya mi päräji cjó ngue c'ü je vi mama. **23** 'Naja c'o o discípulo 'natjo c'ua mi junrüvi e Jesús. E Jesús me mi s'iya c'e discípulo. **24** E Simón Pedro o tsjapü seña c'e discípulo ngue c'ua ro tsja tönü cjó je ngue c'ü mi xipji e Jesús. **25** Nuc'ua c'e discípulo c'ü 'natjo c'ua mi junrüvi e Jesús o dyönü:

—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö, ¿cjó ngue c'ü ra nzhöc'ügue?

26 O ndünrü c'ua e Jesús, o xipji:

—Nu c'ü rá unü ne xëdyi nu rá tü'bü cja ne jñönü ngue c'ü ra nzhögü c'ü.

Cjanu o ndü'bü c'ua, cjanu o unü e Judas Iscariote c'ü nu t'i e Simón. **27** Nuc'ua e Judas, 'ma o jñü'ü c'e xëdyi, o nguich'i c'ua c'ü dya jo cja o mü'bü. E Jesús o xipji c'ua:

—Nu c'o rí tsjague, ya extí ma'a rí ma tsjague c'o.

28 Nu c'o dyaja c'o mi junrü cja mexa, dya pje mbäräji jenga mi xipji a cjanu. **29** E Judas mi tü'ü c'e cjímerio. Mi cärä c'o discípulo c'o mi cjijñi e Jesús mi xipji e Judas ro ma ndömü c'o mi jyodü cja c'e mbaxua. Mi cärä c'o mi cjijñi mi xipji e Jesús c'ü ro ma unü merio c'o dya pje mi pë's'i. **30** Nuc'ua e Judas 'ma o jñü'ü c'e xëdyi, exo mbedye c'ua. Ya mi xõmü.

El nuevo mandamiento

³¹ Nuc'ua 'ma o mbedye e Judas, o mama c'ua e Jesúš:

—Nutscö rvá ūcjo cja Mizhocjimi, rá cjagö dya nu c'ü rvá ūjē rá cja'a. A cjanu ra 'ñetse c'ü me na nojozögö. A cjanu xo ra 'ñetse c'ü me na nojo Mizhocjimi c'ü ngueje mi Tatagö. ³² C'ü rá cjagö, ya zädä rá cjagö. Nguec'ua ra 'ñetse c'ü me na nojo Mizhocjimi. Nuc'ua Mizhocjimi ra tsjapü ra 'ñetse c'ü me na nojozü, nutscö rvá ūcjo cja Mizhocjimi. ³³ Nu'tsc'eji ín ch'itsc'öji, ya 'natjo ndajme xe rá bübü co nu'tsc'eji. Rí jyongügöji. C'ua ja nzi rvá xipji c'o pje pjëzhi cja c'o nte a Israel, a cjanu xo rí xi'ts'igöji dya. Nu ja je rá magö, nu'tsc'eji, dya ra sö rá möcjöji dya. ³⁴ Rí xi'tsc'öji 'na jña nu cja dadyo. Nguejnu rí tsjaji nu. Rí pötqui s'iyaji. C'ua ja nzi rvá s'iyats'ügöji, je xo rgui s'iyagueji a cjanu. ³⁵ 'Ma rí pötqui s'iyaji, a cjanu ra mbärä texe yo nte ngue'tsc'eji ín discípulots'üji.

Jesús anuncia que Pedro le negará

³⁶ E Simón Pedro o xipji e Jesúš:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö. ¿Ja je rí mague?

O ndünrrü c'ua e Jesúš, o xipji:

—Nu ja je rá magö, dya pje ra sö rá möcjöji dya. Cja ne rí sät'ägeji después nu ja je rá sätc'ö.

³⁷ O ndünrrü c'ua e Pedro:

—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö, ¿jenga dya ra sö rá mögovi dya? Nutscö rá nzhötsjëjë ngue c'ua ra mbötcüji c'ü dya ra mbö'tc'ügöji.

³⁸ O ndünrrü e Jesúš, o xipji:

—Nu'tsc'e Pedro, in mangue rí nzhötsjë ra bö'tc'ü ngue c'ua dya ra bötcügö. Pero na cjuana

c'ü rí xi'ts'igö, 'ma rí dyärä ra huë'ë o chare, ya rí pa na jñi rgui tsänngä c'ü in pãcãgö.

14

Jesús, el camino al Padre

¹ Xe ma ña'a e Jesús, o mama:

—Dya me ra triste in mü'büji. Rí 'ñench'e in mü'büji Mízhocjimi. Xo rí 'ñench'ezügö cja in mü'büji. ² A jens'e nu ja bübü mi Tatagö, nunu, me järä na puncjü ja rá bübügüjö. Nuzgö ya rá magö a manu, rá ma xã'mã nu ja rí bübügueji. Nu 'ma dya ri järä na puncjü o ngumü nu ja rí bübügueji, dya ro xi'ts'iji a cjanu. ³ Nuzgö na cjuana rá magö, rá ma xã'mägö nu ja je rí bübügueji. Pero rá ëtcjö na yeje. Rá sints'iji ngue c'ua nu ja je rá magö, nu'tsc'ejí xo rí ma bübügueji nu. ⁴ Nu'tsc'ejí ya in pãrãji nu ja je rá magö. Xo in pãrãji c'e 'ñiji c'ü je sät'ä nu.

⁵ Nuc'ua e Tomás o xipji:

—Nu'tsc'e, ín Jmuts'üjme, dya rí pãrãgöjme nu ja je rí mague. ¿Ja rgá sö rá pãrãgöjme c'e 'ñiji c'ü je sät'ä nu?

⁶ O ndünrü c'ua e Jesús, o mama:

—Nuzgö nguetscö e 'ñiji. Nguetscö rí jí'ts'iji c'ü na cjuana ja ga cja Mízhocjimi. Nguetscö rí da'c'üji c'ü sido rí bübüütjoji. 'Ma cjó c'o ra 'ñench'ezü cja o mü'bü, ra zät'ä a jens'e 'ma nu ja bübü mi Tatagö. 'Ma jiyö, dya ra sö ra zät'ä. ⁷ Nu 'ma ya ri pãcãgöji, ya xo ri pãrãji mi Tata. Nudya, ya i pãrãji mi Tata, ya i jñandaji dya anguezze.

⁸ E Felipe o xipji c'ua:

—Nu'tsc'e, ín Jmuts'üjme, jítsigöjme c'ü nin Tata. Nguextjo c'ü rí negöjme c'ü.

9 E Jesús o xipji c'ua:

—Nu'tsc'e Felipe, ya mezhe rí bübügöji. ¿Cjo dya be in párā cjó je nguetscö? Nu c'ü ya o jñandga, ya xo jñanda mi Tatagö c'ü ngueje Mizhocjimi. ¿Jenga in mamague: “Jítsijme c'ü nin Tata”? **10** ¿Cjo dya in ejmegue je rí bübügö cja mi Tata, y mi Tata je bübüzögö? Yo jña'a yo rí xi'ts'igöji, dya pje rí mamatsjëgö yo. Ngueje mi Tata c'ü je bübüzögö c'ü xitsi rá cja yo rí cjagö. **11** Ya ró xi'ts'iji rí bübügöbe mi Tata, je xo bübüzögö mi Tata. 'Ma dya sö rí jñunt'ü in mü'büji c'ü ró xi'ts'itjoji, 'ñejmeji na ngueje yo na nojo yo rí cjagö. **12** Nuzgö, na cjuana c'ü rí xi'ts'iji, nu c'ü ra 'ñejmezügö, xo ra tsja c'ua ja nzi rgá cjagö. Nuzgö ya ngue rá magö cja mi Tata. Nuc'ua nu c'ü ra 'ñejmezügö rá unü c'ü ra tsja c'ü xenda na nojo que na ngue yo rí cjagö. **13** 'Ma rí jyodü rí tsjaji c'ua ja nzi rgá negö, ra sö rí dyötüji mi Tata a jens'e. Nuc'ua rá da'c'üji c'ua ja nzi gui dyötüji c'ü. A cjanu ra 'ñetse c'ü me na nojo mi Tatagö c'ü ngueje Mizhocjimi. **14** 'Ma pje rí dyörüji na ngueje in ejmezü, nutscö rá cja'a.

Jesús promete enviar el Espíritu Santo

15 'Nu 'ma in s'iyazüji, rí tsjaji yo rí mands'ügöji. **16** Nutscö rá ötügö mi Tata a jens'e. Angueze ra ndäjä ne 'naja ra ë bübü co nu'tsc'eji c'ü ra 'ñe mböxc'üji. Sido ra bübüts'ügueji c'ü. **17** Nu c'ü ra dya'c'üji Mizhocjimi ngueje o Espíritu c'ü ra jí'ts'iji ja ga cja Mizhocjimi. Nu c'o cárā cja ne xoñijömü c'o dya enh'ezü cja o mü'büji, o Espíritu Mizhocjimi dya sö ra bübüji, na ngueje dya páräji angueze, ni xo páräji ja ga pëpjí c'ü. Pero nu'tsc'eji in párägueji na ngueje bübü co nu'tsc'eji. Xo ra

bübü cja in mü'bügueji. **18** Nuzgö dya rá sogüts'üji nza cja 'na jyoya. Nuzgö rá yepe rá nzhogütjogö rá ējē va ja in cārāgueji. **19** Dya cja ra mezhe c'ü xe ra jñandga yo cārā cja ne xoñijõmü. Pero nu'tsc'eji rí jñandgaji. Sido rá bübüütjogö, nguec'ua nu'tsc'eji xo sido rí bübüütjogueji. **20** Nu'tsc'eji, 'ma ra zädä c'e pa'a c'ü ra ējē o Espíritu Mzhocjimi, rí pārāji je rí bünc'öbe mi Tata. Xo rí pārāji in bünc'eji co nutscö, 'ñe nutscö rí bünc'ö cja in mü'bügueji. **21** Nu c'ü pārā yo rí mandagö, c'ü xo ra tsja'a yo rí mandagö, ngueje c'ü s'iyazü c'ü. Mi Tatagö xo ra s'iya nu c'ü s'iyazü. Nuc'ü, xo rá s'iyagö c'ü. Nuc'ü, xo rá cjapü ra mbācā na jo'o.

22 O ndünrrü c'ua e Judas c'ü dya mi ngueje e Judas Iscariote, o mama:

—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügöjme. *Ja rgá sö'ö rí tsjacüjme rá pā'c'ājme c'ü dya ra mbā'c'ā yo cārā cja ne xoñijõmü?*

23 O ndünrrü c'ua e Jesús, o xipjji:

—Nu c'o s'iyazögö ra tsja'a yo rí mama. Nuc'ua ra tsja mi Tatagö xo ra s'iyaji anguezeji. Nuc'ua nutscöbe rá ē bübüögöbe cja o mü'büji. **24** Nu c'o dya s'iyazü, dya xo cja'a yo rí mama. C'o jña'a c'o rí mangö, dya pje rí mamatsjögö yo. Mi Tatagö c'ü o ndäcjägö, xitsi rá mama yo jña'a yo.

25 'Nu yo jña'a yo, rí xi'ts'iji dya yo, nudya xe rí bübü cja in jmiji. **26** Mzhocjimi c'ü ngueje mi Tatagö ra ndäjä nu c'ü ra 'ñe mböxc'üji c'ü ngueje o Espíritu angueze. Nuc'ü, ra pätcägö c'ü. Ra xö'c'üji texe, ra mbeñc'eji texe c'o ró xi'ts'igöji.

27 'Yo nte 'ma zenguaji yo nín minteji, xipjiji ra söyaji. Pero c'o o mü'büji sido sū'ü, dya söya.

Nutscö, söya ín mü'bügö, rá cjapü ra söya in mü'bügueji. Nuzgö ya rá magö. Pero dya rí sū'üji, ra söya in mü'büji. ²⁸ Ya me sū in mü'bügueji na ngueje ya í dyäräji c'ü ró xi'ts'iji ya rá magö. Rá nzhogü rá ëtcjö c'ua ja ri cárägueji. Nu 'ma xenda ri s'iyazüji, me ri mäcjeji 'ma, na ngueje rá ma cja mi Tata a jens'e. Na ngueje mi Tatagö xenda na nojo que na nguezgö. ²⁹ Ya ró xi'ts'iji dya, nudya dya be sädä. Ngue c'ua 'ma ra zädä, sido rí 'ñejmezüji.

³⁰ 'Dya cja xe rá ñaji na puncjü, na ngueje va ējē c'o nte c'o pëpi c'ü dya jo. C'ü dya jo manda cja o mü'bü yo cárä cja ne xoñijõmü. Pero dya sö ra manda cja ín mü'bügö. ³¹ Pero ni jyodü ra mbärä yo cárä cja ne xoñijõmü, nuzgö me rí s'iyagö mi Tata. Nguec'ua rí cjagö c'o mandazü mi Tata. Böbüji. Rá pedyeji va.

15

La planta de uva y sus ramas

¹ O mama e Jesús:

—Na cjuana nguetscö e za'a c'ü me na jo. Mi Tatagö a jens'e ngue c'ü pjörü c'e za'a c'ü. ² Texe o dyëza c'ü bübüzügö c'o dya quis'i, ra dyäch'iji. Texe dyëza c'o quis'i, ra dyodüji ngue c'ua xenda ra nguis'i na puncjü. ³ Nu'tsc'oji ya í 'ñejmeji c'o jña'a c'o ya ró xi'ts'iji, nguec'ua ya jogü in mü'büji dya. ⁴ Sido rí 'ñejmezügöji, nuc'ua nutscö sido rá bübü cja in mü'büji. Chjëntjovi nza cja 'naja dyëza, 'ma dya ra bübü cja c'e za'a, dya ra nguis'i. Xo rga ciatjots'ügueji nu, nu 'ma dya sido rí 'ñejmezügöji, dya xo sö rí tsjaji nu c'ü rí negö.

⁵ 'Nutscö nguetscö e za'a. Nu'tsc'oji ngue'tsc'oji o dyë'ë. Nu c'ü sido ra 'ñejmezügö, nutscö sido rá bübügö cja ə mü'bü c'ü. Nuc'ü, ra sö ra tsja nu c'ü rí negö. Nu'tsc'oji, dya ra sö pje rí tsjaji c'ü rí negö, 'ma dya rí 'ñejmezügöji. ⁶ Nu c'ü dya sido ra 'ñejmezügö chjëntjovi nza cja 'na dyëza c'ü dya jo, c'ü panatjoji, cja na dyot'ü c'ua, cja na jñüs'üji c'ua, cja na ngöt'üji a sivi, ra ndë'ë.

⁷ 'Nu 'ma sido rí 'ñejmezügöji, nu 'ma sido ra bübü ín jñagö cja in mü'bügueji, nuc'ua dyörüji c'ü rí ñe'oji. A cjanu ra dya'c'üji 'ma. ⁸ Nu 'ma rí tsjaji c'ü rí negö, ra 'ñetse 'ma c'ü ri ngue'tsc'oji ín discípulots'ügöji. A cjanu ra 'ñetse 'ma, c'ü me na nojo mi Tatagö. ⁹ C'ua ja va s'iyazügö mi Tata a jens'e, je xo rvá s'iyats'ügöji. Sido rí tsjaji c'ü rí negö na ngueje rí s'iyats'üji. ¹⁰ Mi Tatagö a jens'e me sido s'iyazügö c'ü, na ngueje rí cjagö c'o mandazü anguezze. A cjanu sido rá s'iyats'üji 'ma rí tsjaji c'o rí mandats'üji.

¹¹ 'Ró xi'ts'iji nu yo jña'a yo, ngue c'ua ra mäjä in mü'büji c'ua nzi rgá mäjägö. A cjanu, na cjuana me rí mäcjeji 'ma. ¹² Ngueje nu rí mandats'üji nu, rí pötqui s'iyaji c'ua ja nzi rvá s'iyats'ügöji. ¹³ Nu c'ü xenda s'iyate ngue c'ü ra unütsjëjë c'ü ra bö't'ü c'ü; ngue c'ua dya ra bö't'ü c'ü jovi. ¹⁴ Nu'tsc'oji ngue'tsc'oji rí jogöji, nu 'ma rí tsjaji yo rí mandats'ügöji. ¹⁵ Dya cja rá xi'ts'iji c'ü ri ngue'tsc'oji ín mbëpjits'ügöji, na ngueje 'naja mbëpjji dya pärä c'o cja'a ə lamu. Rí xi'ts'iji dya, c'ü ngue'tsc'oji rí joji dya, na ngueje texe c'o ró ärägö cja mi Tata a jens'e, ya ró xi'ts'iji. ¹⁶ Nu'tsc'oji dya i juancügöji. Nuzgö nguetscö ró juan'c'ügöji. Ró empc'egöji ngue c'ua

sido rí tsjaji c'ua ja nzi rgá negö, rí ma zopjüji yo nte ngue c'ua sido ra 'ñejmezüji anguezeji. Nuc'ua texe c'o rí dyötüji mi Tata a jens'e na ngueje in ejmezüji, angueze ra dya'c'üji. ¹⁷ Nutscö rí mandats'üji rí pötqui s'iyagueji.

El mundo odia a Jesús y a los suyos

¹⁸ "Ma ra nuc'üji na ü yo cārā cja ne xoñijõmü c'o dya ejmezü, dya me rí tsjijñiji. Rí mbeñegueji nutscö ot'ü o nugöji na ü 'ma dya be mi nuc'eji na ü. ¹⁹ Nu 'ma ri tsjaji c'ü cja yo cārā cja ne xoñijõmü c'o dya ejmezü, nu'ma, ro s'iyats'ügueji 'ma yo. Pero nu'tsc'eji ya in 'ñejmezügöji na ngueje ró juan'c'ügöji. A cjanu, dya pje in cjaji c'ua ja nzi ga tsja c'o dya ejmezü, nguec'ua nuc'ügueji na ü. ²⁰ Mbeñeji c'e jña'a c'ü ró xi'ts'iji: "Naja mbëpji dya xenda na nojo que na ngueje o lamu." Nu 'ma ya nugöji na ü, me träcjäji, xo 'ñetsc'eji xo ra nugöji na ü, ra ndräc'äji. 'Ma o dyätcägöji c'o ró xipjiji, xo ra dyä'tc'ägueji c'o rí xipjiji. ²¹ Ra tsja'c'üji a cjanu, na ngueje in ejmezügöji. Dya päräji nu c'ü o ndäcjä ró ēcjö cja ne xoñijõmü.

²² 'Nudya tūji o nzhubüji dya, na ngueje 'ma ró ë zopjügöji in jñagö, dya 'ñejmezüji. ²³ Nu c'ü nugügö na ü, xo nu'u na ü c'ü mi Tatagö a jens'e. ²⁴ Ró cjagö c'o me na nojo a jmi anguezeji c'ü dya sö cjó ro tsja. Nguec'ua va unüji ngüenda c'ü o ndäcjä mi Tatagö. Pero dya 'ñejmezüji. Nguec'ua, dya nguextjozgö nugöji na ü, xo nuji na ü c'ü mi Tatagö. Nguec'ua me tūji o nzhubüji dya. ²⁵ A cjanu, va sädä nu c'ü t'opjü cja o leyji c'ü o unü Mizhocjimi anguezeji. Je mama a cjava: "O nugüji na ü, dya pje rmí cjagö", eñe cja c'e ley.

26 Xe mi ña e Jesús, o mama:

—Nuc'ua 'ma ra ñejë nu c'ü ra 'ñe mböxc'üji, ngue c'ü ra mama c'ü ja ga cjazgö c'ü. Nuzgö nguetscö rá täjä ndeze cja mi Tatagö a jens'e nu c'ü ra 'ñe mböxc'üji. Ngueje o Espíritu Mizophjimi c'ü ra jí'ts'iji c'ü na cjuana. **27** Nu'tsc'eji xo rí mamaji ja ga cjazgö, na ngueje rí dyocjöji ndeze 'ma ot'ü 'ma ró zopjü yo nte.

16

1 'Nuzgö rí xi'ts'iji yo jña'a yo, ngue c'ua dya rí chjench'eji a xütjü. **2** Yo nte a Israel ra pjongüts'üji cja o nintsjimiji. Ra zädä 'ma ra nguijñiji c'ü ri ne Mizophjimi ra tsja anguezoji ra mbö'tc'üji. **3** Ra tsjaji a cjanu na ngueje dya päräji mi Tata, ne xo ri nguetscö päcäji. **4** Ya ró xi'ts'iji yo, ngue c'ua 'ma ra zädä c'e pa, rí mbeñeji ya rvá xi'ts'igöji yo.

Lo que hace el Espíritu Santo

'Cja rrä xi'ts'iji dya yo jña, na ngueje cja ni jyond'eji rí pärägueji dya. **5** Nudya, rá ma'a nu ja je bübü c'ü o ndäcjä. Pero nu'tsc'eji, ne ri 'najats'ügueji, dya cjó önnegü ja je rá ma. **6** Me in cjijñiji na puncjü cja in mü'büji na ngueje ró xi'ts'iji yo. **7** Rí xi'ts'igöji c'ü na cjuana. Nuzgö ni jyodü rá magö, na ngueje 'ma dya rá magö, dya ra ñejëts'ügueji nu c'ü ra'ñe mböxc'üji. Nu 'ma rá magö, rá täjä c'ü ra 'ñe mböxc'üji. **8** Nu 'ma ra ñejë c'ü, ra tsjapü yo cärä cja ne xoñijomü ra mbäräji c'ü tüji o nzhubüji. Xo ra tsjapü ra mbäräji nguextjozgö me na jozgö, nguextjozgö sö rá jocüji. Ya xo ra tsjapü ra mbäräji ngue Mizophjimi c'ü ra jñünpu ngüenda anguezoji ra ma sufridoji. **9** Nu

c'ü ra 'ñe mböxc'üji, ra tsjapü ra mbäräji c'ü tüji o nzhubüji na ngueje dya enh'ezügö cja o mü'büji.

10 Ra tsjapü ra mbäräji me na jozgö, nguextjozgö sö rá jocüji. Na ngueje 'ma ya rga tügö, rá tetjogö. Nuc'ua rá magö cja mi Tata. Dya cja xe rí jñandgaji.

11 Nu c'ü ra 'ñe mböxc'üji, ra tsjapü ra mbäräji, Mizhocjimi manda y ra tsjapü ra ma sufrido nu c'o dya ätä angueze. Na ngueje Mizhocjimi ya ri jizhi c'ü ra ma sufrido c'ü dya jo c'ü manda cja ne xoñijömü.

12 'Xe rí pë's'itjogö na puncjü c'o rá xi'ts'iji. Pero dya be sö rí tendioji ja ga cja nu c'o ro xi'ts'iji.

13 Nu 'ma ra ëjë o Espíritu Mizhocjimi, nuc'ü, ra jí'ts'iji texe c'o na cjuana. Nuc'ü, dya pje ra ñatsjëjë. Ra mama texe c'o ra dyärä c'o mama Mizhocjimi. Nuc'ü, ra 'ñe ngöxc'üji c'o cja ra zädä. **14** Angueze ra jí'ts'iji c'ü me na nozgö, na ngueje ra mböxc'üji rí tendioji na jo ja ga cja c'o ín jñagö c'o ya ró xi'tsc'öji.

15 Texe c'ua ja ga cja mi Tatagö, nuzgö xo ga cjazgö nu. Nguec'ua ró mama: "O Espíritu Mizhocjimi ra mböxc'üji rí tendioji na jo ja ga cja c'o ín jñagö c'o ya ró xi'tsc'öji."

La tristeza se cambiará en alegría

16 'Dya cja ra mezhe c'ü xe rí jñandgagöji. Nuc'ua, dya ra mezhe rí jñandgatjoji na yeje.

17 Nuc'ua c'o o discípulo bübü c'o o pötva mama:
—¿Ja ga cja yo xitsiji: "Dya cja ra mezhe xe rí jñandgaji, nuc'ua, dya ra mezhe rí jñandgatjoji na yeje"? ¿Jenga nde mama: "Dya rí jñandgaji na ngueje rá magö cja mi Tata"?

18 Mi mamaji c'ua:

—Pārā, ¿ja ga cja yo mama: “Dya cja ra mezhe”? Nuzgöji, dya rí pārāgöji ja ga cja c'ü mama.

¹⁹ O mbārā e Jesús, mi ne ro dyönüji, nguec'ua o xipjiji c'ua:

—In pötqui dyönütsjëji pje ne ra mama c'ü ró xi'ts'iji c'ü dya cja ra mezhe xe rí jñandgaji, nuc'ua, dya ra mezhe rí jñandgatjoji na yeje. ²⁰ Nuzgö na cjuana c'ü rí xi'ts'iji, nu'tsc'eji me rí huë'ëji, me rí tristegueji rí mbenzeji. Pero yo cārā cja ne xoñijõmü c'o dya ejmezügö, nuyo, me ra mäjä yo. Nu'tsc'eji me rí tsijñiji cja in mü'büji. Pero nu c'ü me rgui tristeji, exi ngue c'ü rgui mäcjeji después. ²¹ 'Naja ndixü, nu 'ma mus'ü o t'i, me sufrido na ü'ü. Nuc'ua 'ma ya mus'ü c'ü nu ts'it'i, dya cja mbeñe c'ü na ü'ü. Ya mäjätjo na ngueje c'ü ya vi mus'ü 'naja ts'it'i cja ne xoñijõmü. ²² Nu'tsc'eji, je xo ga cjatsc'eji dya nu. Me in sufridoji c'ü me in cjijñiji cja in mü'büji. Pero rá chjëtjoji na yeje. Nuc'ua me ra mäjätjo na yeje in mü'büji. Dya cjo ra sö ra jñüçüts'ügueji c'ü me rí mäjäji.

²³ 'Nu pa'a c'ü rá chjëtjoji na yeje, dya pje rí dyönngüji 'ma. Ya ri pārāji ja ga cja c'ü rí xi'ts'iji dya. Na ngueje in ejmezüji, sö rí dyötüji mi Tata a jens'e. Nuc'ua ra dya'c'üji c'ua ja nzi gui dyötüji c'ü. ²⁴ Dya be in nänngäji ín chjügö c'ü pje ni dyötüji mi Tatagö. Dyötüji dya. Texe nde ra dya'c'üji, ngue c'ua me ra mäjä in mü'büji.

Jesucristo, vencedor del mundo

²⁵ 'Nu yo ró xi'ts'iji, dya be sö rí tendioji na jo ja ga cja yo. Ra zädä 'ma ya rá xi'ts'iji na jo ja ga cja mi Tata. ²⁶ Dya rí xi'ts'iji nguetscö rá ö'tc'üji mi Tata. C'e pa'a c'ü, rí dyötütsjëji mi Tata, rí nänngäji ín

chjūgö. ²⁷ Na ngueje nguetsjë mi Tata c'ü s'iyats'üji, na ngueje nu'tsc'eji me in s'iyazüji. I 'ñejmeji c'ü je rvá ëcjö cja mi Tata c'ü Mizhocjimi. ²⁸ Je rvá ëcjö cja mi Tata a jens'e. Ró ëcjö cja ne xoñijõmü. Ya ngue rá pedye cja ne xoñijõmü. Rá nzhogü, rá ma cja mi Tata.

²⁹ C'o o discípulo o xipjiji c'ua:

—Nudya, 'ñetse na jo, yo jña yo in mangue. Ya ró tendiojme ja ga cja c'o in xitsijme. ³⁰ Nudya ya rí pärägöjme c'ü nde in pärägue texe. In pätcöjme in mü'büjme, nguec'ua dya ni jyodü rá cja'c'üjme tönü. Nguec'ua ya rí ejmejme je i pedyegue cja Mizhocjimi.

³¹ O ndünrrü c'ua e Jesús, o xipjiji:

—Nudya, ¿Cjo ya in ejmezüji dya, 'ma? ³² Ya ngue ra zädä c'e hora, na cjuana ya o zädä, c'ü rí pjötc'eji in texeji. Nde 'naja rgui möcjeji cja in nzungueji. Nuc'ua ya rí sogüzütsjëji. Pero nutscö, dya rí bübütjëgö. Nuzgö rí bünc'öbe mi Tata c'ü bübü a jens'e. ³³ Nu yo jña'a yo, rí xi'ts'iji yo, ngue c'ua mas rí 'ñejmezüji, a cjanu rá da'c'üji ra söya in mü'bügueji. Cja ne xoñijõmü me rí sufridogueji. Pero, dya rí süji na ngueje ró tõpügö nu c'ü manda yo cärä cja ne xoñijõmü.

17

Jesús ora por sus discípulos

¹ Nuc'ua 'ma o nguarü e Jesús o mama yo jña'a yo, o nä'sä c'ua a jens'e, o mama:

—Nu'tsc'e mi Tatats'ü, ya zädä c'e hora 'ma rá tügö. Tsjapü ra mbärä yo nte cjó je nguetscö. Rí tsjapü ra mbäräji nguetscö in Ch'izgö me na

nozgö. A cjanu, ngue c'ua xo ra mbā'c'āji me na notsc'e, nu'tsc'e mi Tatats'ügö a jens'e. ² Nu'tsc'e mi Tatats'ü, ya i dyacö rá mandagö texe yo nte cja ne xoñijõmü. Nu c'o ench'ezügö cja o mü'bü, rá unügö c'ü sido ra bübüütjoji. ³ Sido ra bübüütjoji na ngueje pā'c'āji, nu'tsc'e nguetjots'ügue in Mizhocjimigue c'ü na cjuana. Sido ra bübüütjoji na ngueje xo pācāji, nutscö e Jesucristo i chäcjägö cja ne xoñijõmü.

⁴ 'Nutscö ró jíchi yo nte yo cārā cja ne xoñijõmü c'ü me na nots'ügue, na ngueje ró cja texe c'o i xitsi. ⁵ Nudya, mi Tatats'ü, rítsjague ngue c'ua rá bübüütjoji na yeje co nu'tsc'e nu ja me na nojots'ügue. Rí tsja ngue c'ua rá bübüütjoji c'ua ja nzi rmá bübüütjoji 'ma dya be mi t'ät'ä ne xoñijõmü.

⁶ 'Nu c'o cārā cja ne xoñijõmü yo i dyacü, ngue'tsc'e je i 'ñünbü o mü'büji, ngue c'ua o 'ñench'ezü cja o mü'büji. Nujyo, ró jíchiji ja ga cjats'ügue, mi Tatats'ü. Anguesji sido cja ji nu c'o in mangue. ⁷ Texe c'o ró cjagö, 'ñe c'o ró mangö, ngue'tsc'e i xitscö ró cjagö, ngue'tsc'e i xitscö ró ñagö. ⁸ Na ngueje ya ró xipjiji c'o jña'a c'o i xitsi ro xipjiji. Anguesji o 'ñejmeji c'o ró xipjiji. Ya xo pārāji cja o mü'büji c'ü na cjuana je rvá ēcjö cja in dyë'ë. Ya xo 'ñejmeji, ngue'tsc'e i chäcjä cja ne xoñijõmü.

⁹ 'Nu'tsc'e mi Tatats'ü, nutscö rí ö'tc'ügö yo o 'ñejmets'ü in jñague. Dya rí ö'tc'ügö yo cārā cja ne xoñijõmü yo dya ejme. C'o rí ö'tc'ügö ngueje c'o i dyacü na ngueje ngue'tsc'e je in 'ñeje dya yo. ¹⁰ Texe yo ín ntegö ngueje in ntegue. Texe yo in ntegue ngueje ín ntegö. Anguezeji pācāji exi ngue in Ch'izügö.

¹¹ 'Nutscö je rá magö nu ja je in bünc'e, nu'tsc'e

mi Tatats'ü. Dya cja rá bëbügö va cja ne xoñijõmü. Pero nu yo i dyacü, nuyo, cãrãji cja ne xoñijõmü. Mi Tatats'ü, nu'tsc'e me na jots'ü, rí ö'tc'ü rí ts-japü nu yo i dyacü, ra mbã'c'ãji c'ü xo ngue'tsc'e nu Tatats'üji. A cjanu rí pjörüji. Nguec'ua ra 'natjoji c'ua ja xo nzi ga cjazgövi, rí 'natjogövi, mi Tatats'ü. ¹² Nutscö xe rí bëbügö co anguesji, rí pjorügöji, na ngueje me na zë'ts'igue, i dyacügö ja rgá pjörüji. Nguec'ua ne ri 'naja anguesji cjó ró bëzhigö. Nguextjo 'natjo c'ü o dyo'o o mü'bü c'ü dya jo. O bëzhi c'ü, c'ua ja nzi ga mama cja in jñague.

¹³ 'Mi Tatats'ügö, ya rá magö c'ua ja je in bünc'e. Rrä mangö yo jña'a yo, nudya xe rí bünc'ö cja ne xoñijõmü, ngue c'ua nu yo i dyacö, na cjuana ra mäjäji c'ua ja nzi rgá mäjägö. ¹⁴ Nu yo i dyacü, ró xipjigöji ín jñagö. Yo cãrã cja ne xoñijõmü c'o dya ejme, me niji na ü nu yo ejme ín jñagö. Na ngueje c'ua ja nzi ga cjazgö c'ü dya rí tsja va cja ne xoñijõmü, je xo ga ciatjonu yo ejme ín jñagö. ¹⁵ Dya rí ö'tc'ü c'ü rí sidyiji c'ü dya cja ra ngäräji cja ne xoñijõmü. Rrä ö'tc'ü rí pjörüji nu va cja ne xoñijõmü nu ja manda c'ü dya jo. ¹⁶ Na ngueje dya menzumüji va cja ne xoñijõmü. C'ua ja nzi ga cjazgö, dya rí menzumü va cja ne xoñijõmü, je xo ga ciatjonu anguesji. ¹⁷ Anguezeji o 'ñejmeji in jñague, nguec'ua nu'tsc'e rí xõcüji ra tsjaji c'ua ja nzi gui ñegue. Ngue in jñague jíchiji c'ü in negue. ¹⁸ I chäcjä, ró ë zopjü yo cãrã cja ne xoñijõmü ró xipjiji yo in jñague. C'ua ja nzi vi chäcjägö cja ne xoñijõmü, ró juajnü anguesji ra zopjüji yo nte yo cãrã cja ne xoñijõmü. ¹⁹ Rá cjagö c'ua ja nzi gui ñegue rá tûgö. Ngue c'ua anguezeji xo ra tsjaji c'ua

ja nzi gui ñegue.

20 'Dya nguextjo yo i dyacü rí ö'tc'ü yo. Xo rí ö'tc'ü c'o cja ra 'ñejmezügö na ngueje c'o ín jñagö c'o ra mama yo i dyacü. **21** Rí ö'tc'ü, texeji nde ra 'natoji, c'ua ja nzi ga cjatsc'e mi Tatats'ü, in bübüzügö, nutscö rí bübüts'ügö. Rí ö'tc'ügö, texe yo xo ra 'natoji co nutscövi. Rí ö'tc'ü a cjanu ngue c'ua yo cárä cja ne xoñijõmü ra 'ñejmezüji c'ü ngue'tsc'e i chäcjägö. **22** Nu'tsc'e mi Tatats'ü, c'ua ja nzi rgá 'natjovi, xo ró unü anguezesi c'ü ri 'natoji anguesji co nutscövi. Nguec'ua ri 'natoji anguesji c'ua ja nzi rgá 'natjovi. **23** Na ngueje ri bübü cja o mü'bü anguesji. Y nu'tsc'e mi Tatats'ü, ri bübüzügö. Nguec'ua anguesji na cjuana ra 'natoji. A cjanu yo cárä cja ne xoñijõmü ra mbäräji ngue'tsc'e i chäcjägö. Xo ra mbäräji ngue'tsc'e mi Tatats'ü in s'iyague anguesji, c'ua ja xo gui s'iyazügö.

24 'Nu'tsc'e mi Tatats'ügö, nu yo i dyacü, rí negö c'ü xo ra bübüji nu ja je rá magö. Nguec'ua ra jñandaji c'ü me ma zö'ö rmá bübügö co nu'tsc'e 'ma dya be mi t'ät'ä ne xoñijõmü. Ra jñandaji c'ü ja gui s'iyazügö ndeze 'ma dya be mi t'ät'ä ne xoñijõmü. **25** Nu'tsc'e, mi Tatats'ü, me in cjaque me na jo. Yo cárä cja ne xoñijõmü, dya pã'c'äji. Pero nutscö rí pã'c'ä. Nu yo i dyacü xo pãräji ngue'tsc'e i chäcjä. **26** Ya ró unüji o mbä'c'äji, nu'tsc'e mi Tatats'ü. Sido rá unüji yo, ra mbä'c'äji. Nguec'ua, c'ua ja gui s'iyazü, ra mbäräji cja o mü'büji c'ü xo in s'iyague anguesji. Xo rá bübügö cja o mü'bü anguesji.

18

Llevan preso a Jesús

¹ 'Ma o nguarü o mama yo jña'a yo e Jesús, nuc'ua o möji c'ua co ^o discípulo. O mbes'eji cja c'e 'ñinzhe c'ü ni chjū Cedrón, o zät'äji nu ja je mi bübü 'naja huerta. Nuc'ua e Jesús co c'o ^o discípulo o cjogüji a mbo cja c'e huerta. ² Nu c'ü e Judas c'ü ro nzhö'ö e Jesús, xo mi pärä nu cja c'e huerta. Na ngueje e Jesús 'ñe c'o ^o discípulo sido mi pöji nu. ³ E Judas o dyëdyi c'ua c'o xondaro. Xo dyëdyi c'o policía c'o mi pëpi c'o ndamböcjimi 'ñe c'o fariseo. Nuc'ua o möji cja c'e huerta. Ma tūji o lámpara 'ñe o tizhi c'o mi tjë'ë. Nde ma jünji c'o rví tsjaji o chū. ⁴ E Jesús ya mi pärä texe c'o ro tsjapüji c'ü. O ma chjëji c'ua, o dyönüji:

—¿Cjó ngue c'ü in jodügueji?

⁵ O ndünrrü c'ua c'o nte c'o ma ë'ë e Judas, o xipjiji:

—Rí jodügöjme e Jesús c'ü menzumü a Nazaret.

E Jesús o xipjiji:

—Nutscö nguetscö e Jesús.

Xo mi bübü co anguesji e Judas, nu c'ü ro nzhö'ö e Jesús. ⁶ Nzi va mama e Jesús: “Nguetscö”, nuc'ua o ndä't'ätsjëji na zëzhi ^o xütjütsjëji, o nügüji. ⁷ E Jesús o yepe o dyönüji c'ua:

—¿Cjó ngue c'ü in jodügueji?

Anguesji o mamaji:

—Rí jodügöjme e Jesús c'ü menzumü a Nazaret.

⁸ Nuc'ua o yepe o ndünrrü c'ua e Jesús, o xipjiji:

—Ya ró xi'ts'iji que nguetscö. Nu 'ma nguetscö in jongüji, jyëtsquiji yo ín discípulogö ra möji.

⁹ A cjanu o zäda c'o jña'a c'o ya vi mama e Jesús. O mama: “Nu c'o in dyacü, dya pje ró bëzhigö ne ri 'naja c'o.” ¹⁰ E Simón Pedro mi jün 'na tjëdyi. O ngübü c'ua c'e tjëdyi cja ^o xipjadü. Cjanu o ya'bü

c'ua c'ü nu mbëpji c'ü mi mero ndamböcjimi. O dyopcü c'ü nu ngõ'õ cja o jodyë. Nu c'e mbëpji mi chjü'ü Malco. ¹¹ Nuc'ua e Jesús o xipji e Pedro:

—Tsöt'ü c'ü in chjëdyi cja o xipjadü. Dya rí ts'axcügö c'ü rá cjagö c'ü ne mi Tatagö c'ü bübü a jens'e.

Jesús ante el jefe de los sacerdotes

¹² Nuc'ua c'o xondaro 'ñe c'ü mi manda cja c'o xondaro 'ñe c'o policía c'o mi menzumü a Israel, o zürüji e Jesús. Ya nde jyü'tp'üji c'ua o dyë'ë.

¹³ Nuc'ua ot'ü o zidyiji e Jesús cja nu ndä e Caifás c'ü mi chjü Anás. C'e cjë'ë c'ü, mi mero ndamböcjimi e Caifás. ¹⁴ Mi ngueje e Caifás c'ü vi xipji c'o pje mi pjëzhi a Israel c'ü mi jyodü ro ndü'ü 'naja bëzo ngue c'ua dya ro ndü texe c'o mejñiñi.

Pedro niega conocer a Jesús

¹⁵ E Simón Pedro mi tjünt'ü a xütjü e Jesús. Xo 'ñe 'naja o discípulo xo mi tjünxtjo a xütjü. Nu c'ü mi mero ndamböcjimi mi pärä c'e discípulo c'ü. O cjogü c'ua c'e discípulo co e Jesús nu ja ma bübü c'ü mi mero ndamböcjimi. ¹⁶ Nu c'e Pedro o nguejmetjo a tji'i cja c'e ngoxtji. O mbedye c'ua c'ü 'naja discípulo c'ü mi pärä c'e ndamböcjimi. O ma zopjü c'e ndixü c'ü mi mböngoxtji. O jyëziji c'ua o cjogü a mbo c'e Pedro. ¹⁷ Nuc'ua c'e ndixü c'ü mi mböngoxtji, o xipji e Pedro:

—¿Cjo dya xo ngue'tsc'e 'naja o discípulo ne bëzo nu?

O xipji c'ua angueze:

—Nutscö, dya nguetscö o discípulozgö nu.

¹⁸ Nuc'ua c'o mbëpji 'ñe c'o policía nde mi böbüji nu. Vi 'ñörüji chjeme na ngueje ma së'ë. Ma

pa't'üji. Anguesji nde mi dyoji e Pedro ma pa't'üji cja sivi.

El jefe de los sacerdotes interroga a Jesús

¹⁹ Nuc'ua c'e ndamböcjimi o dyönü e Jesús, cjó mi ngue c 'o mi tjünt'ü a xütjü angueze. Xo o dyönü pje nza cja c'ü mi xöpüji. ²⁰ O ndünrü c'ua e Jesús, o xipji:

—Nutscö ró zopjü na puncjü o nte cja ne xoñijõmü. Nutscö sido ró xöpüte cja yo nitsjimi va a Israel. Xo nde ró xöpüte cja c'e templo nu ja je jmürü na puncjü ín menzumügöji. Dya pje ró mamagö c'ü dya cjó ro dyärä. ²¹ ¿Jenga ijönngügö dya yo? Dyönüji c'o ya o dyärä, pje ni mbë c'ü ró xipjiji. Nuc'o, pärä na jo c'o ró mangö c'o.

²² 'Ma o mama a cjanu e Jesús, 'naja c'o policía c'ü mi bübü nu, o chötü 'naja mbädyë e Jesús. O xipji:

—¿Cjo je rga cjanu rgui chjüntügue ne ndamböcjimi?

²³ O ndüntü c'ua e Jesús, o xipji:

—Nu 'ma ró tjüntügö na s'o, mamague pje pjëzhi c'ü na s'o c'ü ró xipji. 'Ma ró tjüntügö c'ü na cjuana, ¿jenga i pjëchqui ín jmigö?

²⁴ Nuc'ua e Anás cjanu o ndäjä e Jesús nu cja e Caifás c'ü xo mi mero ndamböcjimi. Xe mi tjüt'ütjo o dyë e Jesús.

Pedro niega otra vez a Jesús

²⁵ Xe mi böntjo e Simón Pedro, ma pa't'ütjo a sivi. O ña c'ua c'o xo mi cärä nu, o dyönüji e Pedro:

—¿Cjo dya xo ngue'tsc'e o discípulots'ü e Jesús?

E Simón Pedro o ngädä, o mama:

—Nuzgö, dya pje nguetscö 'naja o discípulo.

26 C'ü mi mero ndamböcjimi mi 'ñeje 'na o mbëpjí c'ü mi ngue o dyojui c'e bëzo c'ü vi dyogü o ngõ'õ c'ü vi dyopcü e Pedro. O ña c'ua c'e mbëpjí o xipjí e Pedro:

—Xo ró jantc'agö cja c'e huerta, nde mi dyocjevi e Jesús.

27 Nuc'ua o ngädätjo na jñi'i e Pedro. Nuc'ua jo ni huë'ë c'ua c'o chare.

Jesús delante de Pilato

28 Nuc'ua o mbedyeji c'ua cja o ngumü e Caifás, o zidyiji e Jesús cja o palacio c'e gobernador. Xõxtjo o zät'äji. Nu c'o pje mi pjézhi a Israel dya o cjogüji nu cja c'e palacio. Na ngueje mi sūji 'na ro contaminaoji. C'ua ja nzi ga mama o ley anguesji, 'na ro contaminaoji, dya ro sö ro zi'iji c'ü ch'unü cja c'e mbaxua c'ü ni chjü Pascua. **29** Nuc'ua o mbedye e Pilato nu ja je mi cärä anguesji. O xipjiji:

—¿Pje vi sicjeji va ne bëzo nu?

30 O ndünrrüji c'ua, o xipjiji:

—Nu 'ma dya ro tsja c'o na s'o nu, dya xo ro ë nzöh'c'üjme.

31 O ndünrrüji c'ua e Pilato:

—Sidyigueji ngue c'ua ríjñünpüji ngüenda c'ua ja nzi ga manda in leygueji.

C'o pje mi pjézhi cja c'o nte a Israel o ndünrrüji c'ua:

—Dya in jëzguigöjme cjó rá pö't'ügöjme.

32 A cjanu o zädä c'o vi mama e Jesús ja cja rvá ndü'ü. **33** Nuc'ua e Pilato o cjogü na yeje a ma a mbo'o nu cja c'e palacio. Nuc'ua o ma't'ü c'ua e Jesús, o xipjiji:

—¿Cjo ngue'tsc'e o jmuts'ü yo nte a Israel?

34 O ndüntü c'ua e Jesús, o xipjiji:

—¿Cjo in ejmetsjëgue yo, maxque bübü c'ü o xi'ts'i cjó je nguetscö?

³⁵ O ndünrrü c'ua e Pilato:

—A poco in cjinnce xo rí menzumügö a Israel. Nguetsjë c'o ndamböcjimi 'ñe c'o dyaja in menzumütsjëgueji c'o o ë nzhöc'üji va ja rí bünc'ö. Nguec'ua rí önnec'ü pje in tsjague.

³⁶ O ndünrrü e Jesúś, o xipji:

—Nutscö, dya nza ciazgö c'o dyaja jmu'u c'o manda cja ne xoñijõmü. 'Ma rva cjanu, nuc'ua nu c'o tjünt'ü in xütjögö ro ñangagö c'o. Nguec'ua dya ro nzhögüji cja yo in menzumügöjme va a Israel. Nguec'ua rí xi'ts'i, dya nza ciazgö c'o dyaja jmu'u c'o manda cja ne xoñijõmü.

³⁷ O ndünrrü c'ua e Pilato:

—¿Cjo ngue'tsc'e 'naja c'ü manda 'ma?

O ndünrrü c'ua e Jesúś:

—In mamague c'ü rí mandagö. Ngueje c'ü je rvá te'egö c'ü. Nguec'ua rvá ëjë cja ne xoñijõmü ngue c'ua rá mama c'o na cjuana. Texe yo nte c'o ätä c'ü na cjuana päräji cjó je nguetscö.

³⁸ O dyönü c'ua e Pilato:

—¿Pje ni mbëjë c'ü na cjuana?

Jesúś es sentenciado a muerte

'Ma o mama yo, o mbedye na yeje a tji e Pilato nu ja mi cárä c'o nte a Israel. O xipjiji:

—Dya pje rí tö'tp'ü c'ü na s'o c'ü ro tsja c'e bëzo c'ü. ³⁹ Nu'tsc'eji in menzumüji a Israel in pë's'iji 'na tjürü c'ü in cjaji 'ma pedye ne mbaxua nu ni chjü Pascua. In ötcöji rá pjongü libre 'naja c'ü na o'o a pjörü. ¿Cjo in ne rá pjongü libre e Jesúś c'ü in jmugueji?

40 Nuc'ua o mapjüji na yeje texeji, o mamaji:

—Nuc'ü, dya rí pjongü c'ü. Pjongü e Barrabás.

Nu c'ü e Barrabás mi ngueje 'naja mbë'ë mi pö't'üte c'ü.

19

1 Nuc'ua e Pilato o manda c'o xondaro o ndas'üji e Jesús. **2** Nuc'ua c'o xondaro o mbeji 'naja corona c'ü mi dyavo bidyi. Nuc'ua cjanu o jñusp'üji cja o ñi e Jesús. Cjanu o jyecheji c'ua 'naja bitu c'ü ma cjipobü. **3** Cjanu o chëzhiji a jmi go mbë'chp'iji c'ua o jmi, o xipjiji:

—Nu'tsc'e in jmu'u cja yo nte a Israel, sido rí tsjague jmu'u.

Nuc'ua ya o chötüji c'ua c'o mbädyë.

4 Nuc'ua e Pilato o mbedye na yeje a tji. O xipji c'o nte a Israel c'o mi cärä nu:

—Jñandaji. Rvá siñc'iji a tji e Jesús, ngue c'ua rí päräji dya pje ró tö'tp'ügö c'ü pje ro tsja'a c'ü.

5 Nuc'ua o mbedye c'ua a tji e Jesús. Mi juns'ü c'e corona c'ü mi dyavo bidyi. Nde mi je c'e bitu c'ü ma cjipobü. E Pilato o xipji c'ua c'o nte a Israel:

—Jñandaji dya. Ya bübü va ne bëzo.

6 C'o ndamböcjimi 'ñe c'o policía 'ma o jñandaji e Jesús, exo mapjüji c'ua, o mamaji:

—Chät'ä cja ngronsi nu, chät'ä cja ngronsi nu.

O ndünrrü c'ua e Pilato:

—Nu'tsc'eji, sidyigueji, rí ma chät'äji. Nuzgö dya pje rí tö'tp'ügö c'ü na s'o c'ü ro tsja'a.

7 O ndünrrüji c'ua:

—Nutscöjme rí pë'sc'öjme ín leyjme. C'ua ja nzi ga mandazügöjme c'e ley, ni jyodü ra ndü ne bëzo, na ngueje o tsjapütsjë c'ü ngue o T'i Mizhocjimi.

8 Nuc'ua 'ma o dyärä yo jña'a yo, xenda o zü'ü c'ua e Pilato. **9** Nuc'ua o cjogütjo c'ua na yeje a mbo cja c'e palacio. O xipji c'ua e Jesús:

—¿Ja je in menzumügue?

E Jesús, dya pje o ndünrrü c'ü.

10 Nuc'ua e Pilato o xipji:

—¿Jenga dya in tjüntcü yo rí zo'c'ü? ¿Cjo dya in pärä pje pjëtscö? Sö rá empc'e libre. Xo sö rá nzhöc'ü c'ü ra ndät'äts'üji cja ngronsi.

11 O ndünrrü c'ua e Jesús:

—Dya pje ro sö pje ri tsjacü 'ma dya ro dya'c'ü sjëtsi Mizhocjimi c'ü bübü a jens'e. Nguec'ua nu c'ü o ē nzhögü cja in dyëgue, ngue c'ü xenda na nojo o nzhubü c'ü.

12 Ndeze c'e ndajme c'ua, e Pilato mi ne ro 'ñeme libre e Jesús. Pero c'o nte a Israel mi mapjüji, mi mamaji:

—'Ma rí 'ñeme libre c'e bëzo, dya pje in joguevi 'ma e César c'ü mero jmu cja ne xoñijõmü. Na ngueje 'ma cjó c'o xe ra tsjapü jmu nza cja ga tsja c'e bëzo, nu'ma, chüvi e César 'ma.

13 Nuc'ua e Pilato, 'ma o dyärä yo jña'a yo, o zidiyitjo na yeje a ma a tji e Jesús. E Pilato o ma mimi c'ua, nu ja je mi jünpu ngüenda c'o nte. Cja jña hebreo mi chjü Gabata c'e lugar, c'ü ne ra mama nu ja vi mbäbäji cemento. **14** C'e pa'a c'ü, mi ngue 'ma mi preparaoji ngue c'ua c'ü na jyas'ü ro tsjaji c'e ndambaxua c'ü ni chjü Pascua. Ya vi zünü 'ñanto c'ü xörü. Nuc'ua e Pilato o xipji c'o nte a Israel:

—Jñandaji. Bübü va, nu in j mugueji, nu mandats'üji.

15 Anguesji o mapjüji:

—Sidyi ne bëzo nu, ma chät'ä cja ngronsi.

E Pilato o xipjiji c'ua:

—Nu nin jmugueji, ¿cjo in neji rá tät'ä cja ngronsi?

O ndünru c'ua c'o ndamböcjimi, o mamaji:

—Nu c'ü ín jmujme nguetjo e César.

¹⁶ Nuc'ua e Pilato o nzhö e Jesús ngue c'ua ro dät'ä cja ngronsi. Cjanu o zidijiji c'ua e Jesús.

La crucifixión

¹⁷ Nuc'ua o nduns'ütsjë c'ua c'ü nu ngronsi. O mbedye, o ma nu ja je mi chjü'ü ñinte. Cja jña hebreo mi chjü'ü Gólgota. ¹⁸ Nunu ngue nu ja je ndät'äji cja ngronsi nu. O ndät'äji angueze, cja ne yeje bëzo c'o xo ndät'äji, 'naja cja o jodyë, c'ü 'naja cja o squierda. E Jesús, mi bübü a nde'e c'ü. ¹⁹ E Pilato o dyopjü c'ua 'naja xiscõma c'ü ro ma cuatüji c'ua cja o ngronsi e Jesús. C'ü mi t'opjü mi mama a cjava: "Nunu ngueje e Jesús, nu je menzumü a Nazaret. Ngueje o Jmu'u yo nte a Israel." ²⁰ Na puncjü c'o nte a Israel c'o o xorü nu mi cuatüji cja o ngronsi e Jesús, na ngueje nu ja vi dät'ä e Jesús mi bëxtjo cja c'e jñiñi. C'o jña'a c'o, mi t'opjü cja jña hebreo 'ñe cja griego 'ñe cja latín. ²¹ C'o ndamböcjimi cja c'o nte a Israel o ma xipjiji c'ua e Pilato:

—Dya ri dyopjü a cjava: "Ngueje o Jmu'u yo nte a Israel." Ri dyopjü a cjava: "Mi cjadütsjë ne bëzo mi ngueje o Jmu'u yo nte a Israel."

²² O ndünru c'ua e Pilato:

—Nuzgö, nu c'o ya ró opjügö, dya rá pötügö.

23 Nuc'ua c'o xondaro 'ma ya o nguarü o ndät'äji e Jesús, o nganbaji c'ua c'o o bitu. C'o nziyo xondaro nde 'naja o bitu va ngana c'o. Nde o nganbaji c'ü mi tjejë. C'ü mi tjejë mi 'na ma ciatjo va be'e texe, dya mi ch'äcä. **24** O pötva mamatsjë anguesji:

—Nu nu mi tjejë, dya rá xü'l'üji nu. Nu c'ü rá cjaji, rá eñeji cjó ra ndöjö ra tsjapü o cjaja.

A cjanu o zädä c'ü je t'opjü c'ü mama a cjava: "Ra nganngöji ín bitugö, ra jyadüji nde 'naja rgá nganaji. Y nu c'ü rí tjejögö, ra eñeji cjó ra ndöjö ra ngana c'ü", eñe. Nuyo, o tsja a cjanu c'o xondaro.

25 Mi cärä a jmi cja o ngronsi e Jesús, c'ü nu nana cja na 'ñe c'ü nu cjüjuë c'ü nu nana. Xo mi bübü nu e María c'ü nu su e Cleofas, 'ñe e María Magdalena. **26** E Jesús o jñanda c'ua c'ü nu nana c'ü mi bübü nu, 'ñe c'ü nu discípulo c'ü mi s'iya, nde mi böbüvi nu. Nuc'ua o xipji c'ua c'ü nu nana:

—Jñanda dya, mamá, nunu ín discípulogö, nu nde in böbüvi, ya ngueje in ch'igue dya nu.

27 Nuc'ua e Jesús o xipji c'ü nu discípulo:

—Jñanda, nu mi mamágö, ya ngueje nin mamágue dya nu.

Ndeze c'e hora c'ü, c'ü nu nana e Jesús o tsjapü nu nana c'e discípulo. Nuc'ua c'e discípulo, 'ma o ma o ngumü, o zidyi c'e ndixü.

Muerte de Jesús

28 Nu 'ma ya o nguarü yo, ya mi pärä e Jesús ya vi nguarü texe. Nuc'ua o mama c'ua:

—Me rí türe dya.

A cja dya nu o zädä c'ü mi t'opjü.

29 Mi jäärä nu, 'naja s'äbä c'ü mi nizhi o vinagre. Nuc'ua o popjüji 'naja esponja cja c'e vinagre.

Cjanu o mbans'aji cja 'naja maza c'ü ni chjū'ü hisopo. Nuc'ua o c'uāsp'āji c'e maza o zät'ä cja ə ne'e e Jesús. ³⁰ Nuc'ua e Jesús, 'ma ya o popjüji ə ne co c'e vinagre, o mama c'ua:

—Ya o nguarü texe.

Nuc'ua ya ñüçü c'ua, ngueje 'ma ya o ndü'ü.

Un soldado abre con su lanza el costado de Jesús

³¹ Nuc'ua c'o nte a Israel ya mi preparaoji, na ngue c'ü na jyas'ü mi ngueje c'e ndambaxua c'ü ni chjū Pascua. Nuc'ua o dyötüji e Pilato ro 'huapcüji ə ngua'a c'o añima c'o vi dät'ä cja ngronsi, ro ts'üçüji ngue c'ua dya ro bübüji nu cja ngronsi nu pa c'ü mi söya c'o nte. Na ngueje me mi süpüji c'e pa. ³² O ma c'ua c'o xondaro, o ma 'huapcüji ə ngua c'o yeje c'o nde vi dät'ä 'ma o dät'ä e Jesús. ³³ Nuc'ua 'ma o zät'äji cja e Jesús, o nu'iji c'ua, ya vi ndü'ü. Nuc'ua dya cja o 'huapcüji ə ngua'a.

³⁴ Nuc'ua 'naja c'o xondaro o chjopcü ə ximäjtä e Jesús co 'naja lanza. Nuc'ua ya o mbedye c'ua o cjil'i 'ñe o ndeje. ³⁵ Bübü 'na bëzo c'ü o jñanda texe yo o tsjapüji e Jesús, nguec'ua ga xi'tsc'eji yo. Angueze pârâ na cjuana yo mama. C'ü ni xi'tsc'eji yo, ngue c'ü xo rgui 'ñe jmegueji e Jesús. ³⁶ O ts'a'a yo ngue c'ua ro zädä c'o mi t'opjü c'o mama a cjava: "Angueze, dya pje ra 'huapcüji ne ri 'naja ə ndo'dyë." ³⁷ Xo t'opjü c'ü mama a cjava: "Nu c'ü o chjocüji lanza, nuc'ü, ra jñandaji c'ü."

Jesús es sepultado

³⁸ Mi bübü 'na bëzo c'ü mi menzumü a Arimatea c'ü mi chjū José. Nuc'ü, xo mi ejme e Jesús, pero dya cjó ngös'ü na ngueje mi sü'ü c'o dyaja c'o pje mi pjëzhi cja c'o nte a Israel. C'e bëzo c'ü, o ma

dyötü e Pilato ro unü sjëtsi ro ma ts'üçü c'e añima c'ü mi ngueje e Jesús. Nuc'ua e Pilato o unü sjëtsi. ³⁹ Nuc'ua xo o ëjë c'ua e Nicodemo, nu c'ü vi ma'a c'ü xõmü cja e Jesús. Mi tū'ü o pjindyo c'o mi chjü mirra 'ñe c'o mi chjü áloes c'o vi huana. Nu c'o pjindyo c'o, o zö treinta kilo c'ü na jyü'ü. ⁴⁰ O ndunüvi c'ua c'e añima. O ngos'üvi c'o mirra 'ñe c'o áloes. Cjanu o mbös'üvi manta. Nuc'o, je mi cjavi a cjanu, na ngueje c'o nte a Israel je ga dyögüji a cjanu. ⁴¹ Cja c'e lugar c'ü, nu ja je vi dät'ä e Jesús, mi bübü 'naja huerta. Nu cja c'e huerta mi bübü 'naja cueva nu ja ro ngöt'üji o añima. Dya cjó be mi cöt'üji nu. ⁴² Ya mi ngue ro mbürü c'e pa 'ma söya c'o menzumü a Israel. Nguec'ua je ngöt'üvi e Jesús cja c'e cueva, na ngueje mi bëxtjo nu ja vi ndät'äji c'ü.

20

La resurrección de Jesús

¹ C'ü ot'ü pa nu ngo'o, e María Magdalena o ma cja c'e cueva. Xe mi xõmütjo 'ma o ma. O jñanda c'e ndojo c'ü mi c'o't'ü, dya cja mi c'o't'ü cja c'e cueva.

² Nuc'ua cjanu o ma c'ua na niji. O ma nu ja mi bübü e Simón Pedro 'ñe c'ü 'naja discípulo. Nu c'e discípulo c'ü, me mi s'iyaji c'ü, mi cja e Jesús. E María o xipjivi:

—C'ü ín Jmu'iji, ya o ndunüji c'ü. Dya pje rí päräjme ja je o ngöt'üji.

³ O ma c'ua e Pedro co c'ü 'naja discípulo. Je mëvi nu cja c'e cueva nu ja je vi c'öt'ü e Jesús. ⁴ O mëvi na niji nza yejevi. Nu c'ü 'naja discípulo ngue c'ü xenda o ma na niji c'ü. Nuc'ü, ot'ü o zät'ä nu cja c'e

cueva c'ü. ⁵ Nuc'ua o nguī'ch'í c'ua c'e discípulo cja c'e cueva. O jñanda c'ua c'o bitu c'o ya mi bädätjo. Nu c'e discípulo, dya o nguich'i cja c'e cueva. ⁶ O säjä c'ua e Simón Pedro c'ü ma tjünt'ü a xütjü. Ngue c'ü ya je nguich'i cja cueva c'ü. O nu'u c'o bitu c'o vi mbös'üji ya mi bädätjo c'o. ⁷ C'e bitu c'ü mi bös'ü ə ñi'i e Jesús, dya chjana c'o mi tjejë c'ü. Mi bädä aparte c'ü. Mi ch'o't'ü na jo. ⁸ Nuc'ua ya xo o nguich'i c'ua c'ü 'naja discípulo c'ü ot'ü vi zät'ä cja c'e cueva. O 'ñejme c'ua e Jesús ya vi te'e. ⁹ Dya be mi pärävi ja cja c'ü mama yo ya vi t'opjü c'ü mama c'ü mi jyodü ro te'etjo e Jesús nu ja vi c'öt'ü cja c'o anima. ¹⁰ Nuc'ua c'o discípulo o nzhogütjovi. O mëvi cja ə ngumüvi.

Jesús se aparece a María Magdalena

¹¹ Nu c'e María mi böbüütjo a tji'i. Me mi huë'ë c'ü. O nguī'ch'í c'ua cja c'e cueva. ¹² Nuc'ua o jñanda c'ua yeje ə anxe Mizhocjimi c'o mi je na t'öxü. Je mi junrävi nu ja je vi c'öt'ü e Jesús. 'Naja je mi junränu ja vi jñusp'üji ə ñi'i. C'ü 'naja je mi junrä cja ə ngua'a. ¹³ Nuc'ua c'o anxe o dyönüvi e María:

—¿Jenga in huë'ëgue?

O ndünrä c'ua e María:

—Rí huë'ëgo na ngueje ya o ndunngügöji c'ü ín Jmu'ugö. Dya rí pärä dya, ja je ma ngöt'üji.

¹⁴ 'Ma o nguarü o mama yo jña'a yo, e María o ñezhe a ma a xütjü. Ya o jñanda c'ua 'naja c'ü mi böbü cja ə xütjü. E María dya pje mbärä c'ü, cjo mi ngueje e Jesús. ¹⁵ Nuc'ua e Jesús o xipji c'ua:

—¿Jenga in huë'ëgue? ¿Cjó ngueje c'ü in jodügue?

E María mi cjijñi mi ngueje c'ü mi pjörü c'e huerta. Nuc'ua e María o xipji:

—Sẽ'ẽ, nu 'ma i chunügue ín Jmugö, xitsigö ja je i ma sogü, nguec'ua rá magö nu, rá tunü.

16 E Jesús o zopjü c'ua, o mama:

—Nu'tsc'e María.

O ñezhe c'ua e María. O ña cja jña hebreo, o xipji:

—Nu'tsc'e ngue'tsc'e ín xöpütets'ügö.

17 E Jesús o xipji:

—Dya rí pënhguigö, na ngueje dya be rí pagö cja mi Tata c'ü bübü a jens'e. Nu c'ü rí tsja, ma cja yo mi cjuarma. Xipjiji, nuzgö ya rá magö cja mi Tatagö a jens'e. Nuc'ü, xo ngueje nin Tatagueji. Angueze ngueje ín Mizhocjimigö. Xo ngueje in Mizhocjimigueji.

18 O ma'a c'ua e María Magdalena, o ma ngös'ü c'ua c'o discípulo, o xipjiji:

—Nuzgö ya ró chjëgöbe nu c'ü ín Jmugöji.

O xipjiji c'ua c'o jña'a c'o vi mama e Jesús.

Jesús se aparece a los discípulos

19 Ya mi nzhä'ä c'ü ot'ü pa nu ngo'o. Mi cjot'ü c'e ngoxtji nu ja 'natjo c'ua mi cärä c'o o discípulo e Jesús. Vi ngot'üji na jo c'e ngoxtji na ngueje mi sūji c'o nu menzumüji a Israel. O ejë c'ua e Jesús, o ē böbü a nde anguesji. O ē zenguaji, o xipjiji:

—Cjimi in texeji ín cjuarmats'üji. Ra söya in mü'büji, dya cja rí sūgueji.

20 'Ma o xipjiji a cjanu, ya o jíchiji o dyë'ë 'ñe c'ü nu ximätjä. Me co mäjä c'ua c'o o discípulo 'ma o jñandaji nu c'ü nu Jmu'uji. **21** E Jesús o xipjitjoji c'ua na yeje:

—Ra söya in mü'büji, dya cja rí sūgueji. C'ua ja nzi va ndäcjö mi Tatagö c'ü bübü a jens'e, xo rgá täc'ägöji rí ma zopjüji yo nte.

22 'Ma o nguarü o mama yo jña'a yo, o juipji e Jesús. O xipjiji:

—Ra bübü cja in mü'büji o Espíritu Mízhocjimi.

23 Nuc'ua, nu c'o rí perdonaogueji o nzhubüji, ya perdonaoji c'ua c'o. Nu c'o dya rí perdonaogueji o nzhubüji, dya perdonaoji c'o.

Tomás ve al Señor resucitado

24 Nu 'ma o ejë e Jesús, dya mi bübü co anguesji e Tomás c'ü xo mi chjü Gemelo. Nuc'ü, xo mi ngueje 'naja c'o doce discípulo. **25** Nguec'ua c'o dyaja discípulo 'ma o chjëji e Tomás, o xipjiji c'ua:

—Nu'tsc'e, Tomás, nuzgöjme ró jandajme ín Jmugöji.

E Tomás o xipjiji:

—Nuzgö dya pje rí ejmegö. Cja rá ejmegö 'ma rá nu'tp'ü o dyë'ë c'ua ja je o ndä'p'äji 'ñe 'ma rá c'uã't'ä ín nidye c'ua ja je o chjopcüji o clavo, y 'ma rá c'uã't'ä ín dyë'ë cja o ximätjä nu ja je o chjopcüji. Ngue 'ma cja rá ejme 'ma.

26 Nu 'ma o zö chjün'ü, ma cä'ä na yeje a mbo cja c'e ngumü c'o discípulo. E Tomás xo nde mi bübüji. Mi cjot'ütjo na jo c'o ngoxtji. Nuc'ua o ejë c'ua e Jesús. O ē böbü a nde anguesji. Nuc'ua o yepe o matamato c'ua:

—Cjimi in texeji, ín cjuarmats'üji. Ra söya in mü'büji, dya cja rí sügueji.

27 E Jesús o xipji c'ua e Tomás:

—C'uã't'ä in ñidyë dya va. Jñandga ín dyëgö. C'uã'nä in dyë, c'uã't'ä cja ín ximätjägö. Dya rí tsijjñi cjo dya nguetscö. C'ü rí tsja, 'ñejmegue que nguetscö.

28 Nuc'ua o ndünrü c'ua e Tomás, o xipji:

—Jägä. Ngue'tsc'e ín Jmuts'ügö. Ngue'tsc'e ín Mizhocjimits'ügö.

²⁹ E Jesús o xipji c'ua:

—Nu'tsc'e Tomás, i 'ñench'ezü cja in mü'bügue na ngueje ya i ñutcü ín dyë'ë. Nu c'o dya nutcügö ín dyë'ë, pero ra 'ñench'ezü cja o mü'büji, me ra mäjä c'o, eñe e Jesús.

El propósito de este libro

³⁰ Xe ma puncjü c'o ma nojo c'o o tsja'a e Jesús cja o jmi c'o o discípulo. Pero nuc'o, dya pje t'opjü cja nu e libro c'o. ³¹ Nu c'o ya t'opjü dya va, t'opjü ngue c'ua rí 'ñejmeji e Jesús ngueje e Cristo c'ü o T'i Mizhocjimi. A cjanu, nu 'ma rí 'ñench'eji in mü'büji e Cristo, anguezze ra dya'c'üji c'ü sido rí bübütjoji co Mizhocjimi.

21

Jesús se aparece a siete de sus discípulos

¹ Dya cja mezhe c'ua, o matjo na yeje e Jesús nu ja mi cärä c'o o discípulo cja c'e trazapjü a Tiberias, ngue c'ua xe ro unüji ngüenda c'ü vi te'etjo. Rá xi'tsc'öji ja va ts'a. ² Natjo c'ua mi cäräji e Simón Pedro 'ñe e Tomás c'ü xo mi chjü'ü Gemelo 'ñe e Natanael c'ü mi menzumü a Caná c'ü tsja a Galilea, 'ñe c'o yeje o t'i e Zebedeo, cja na xe yeje c'o o discípulo e Jesús. ³ E Simón Pedro o xipjiji:

—Nuzgö rá ma pagö o jmõ'ö.

O ndünrrü c'ua c'o dyaja discípulo:

—Xo 'ñezgöjme, xo rá möjö.

Nuc'ua o möji c'ua. O dat'üji cja 'naja bü'ü. C'e xõmü c'ü, dya pje o zürüji. ⁴ Nu 'ma ya mi ngue ro jyas'ü, e Jesús ya mi böbü cja ñünü cja c'e ndeje.

C'o discípulo dya mi pārāji cjo mi ngueje e Jesús.

⁵ Nuc'ua e Jesús o xipjiji:

—Nu'tsc'eji ín ch'itsc'öji, ¿cjo ya i sūrūgueji 'na jmō c'ü rí sagueji?

O ndünrüji, o mamaji:

—Jiyö. Ojtjo dya pje rí sūrūgöjme.

⁶ E Jesús o xipjiji c'ua:

—Pät'äji dya c'e red a ma cja in jodyëji cja e bü'ü, ngue c'ua rí chöt'üji.

Nuc'ua o mbät'äji c'ua. Nuc'ua, dya cja mi sö ro ngüs'üji na ngueje me ma puncjü c'o jmō'ö c'o vi ngājāji. ⁷ Nuc'ua c'ü o discípulo e Jesús c'ü me mi s'iya o xipji e Pedro:

—Nunu ngueje ín Jmuji nu.

'Ma o dyärrä e Simón Pedro mi ngueje o Jmuji, o jye o bitu c'ü vi ndons'ü. Cjanu o dat'ü c'ua cja ndeje. ⁸ Nu c'e bü'ü mi jyadüvi cien metro ro zät'ä a ñünü c'e zapjü. C'o dyaja discípulo ma ëjëji cja c'e bü'ü, ma cjüt'üji c'e red c'ü me mi nizhi o jmō'ö. ⁹ 'Ma o zät'äji a ñünü cja c'e zapjü o jñandaji o chjeme c'o ya ma tjë'ë. Mi juns'ü c'ua o jmō'ö. Xo ma jä'ä o xëdyi. ¹⁰ E Jesús o xipjiji c'ua:

—Ma jñüji dya, ja nzi jmō'ö c'o i sūrūji.

¹¹ E Simón Pedro o ndes'e c'ua cja c'e bü'ü. O ma tū'ü c'e red. Cjanu o jyät'ä a ndeje, cjanu o ngüt'ü va ma cja ñünü c'e zapjü. C'e red ma nizhi o jmō'ö c'o nde ma nojo. Ma qui'i 'naja ciento cincuenta y tres o jmō'ö. Zö xi ma puncjüji, dya pje o xüt'ü c'e red. ¹² O mama c'ua e Jesús, o xipji c'o discípulo:

—Xä'däji dya. Rí siji o xëdyi.

C'o discípulo dya mi rezga ro dyönüji cjó mi ngueje. Anguezoji ya mi pārāji mi ngueje o Jmuji.

13 Nuc'ua e Jesús o jñü'ü c'ua c'o xëdyi. Cjanu o unüji. Ya nde unüji c'ua c'o jmõ'õ.

14 Nunu, ya ma jñi'i ma chjëji e Jesús ndeze vi te'e cja c'o añima.

Jesús habla con Simón Pedro

15 Nuc'ua 'ma o nguarü o ziji o xëdyi, e Jesús o xipji e Simón Pedro:

—Nu'tsc'e, Simón, o t'its'ü e Jonás, ¿cjo xenda in s'iyazügö que na ngueje yo?

E Pedro o xipji c'ua:

—Jägä. Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, in pärägue rí nets'egö.

O ndünrrü c'ua e Jesús:

—'Huiñi c'o in ts'imëgö.

16 E Jesús o xipji c'ua na yeje:

—Simón, nu'tsc'e o t'its'ü e Jonás, ¿cjo in s'iyazu?

O ndünrrü c'ua e Pedro:

—Jägä. Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, in pärägue rí nets'egö.

O xipji c'ua e Jesús:

—Pjörü c'o in nzhëncjürügö.

17 E Jesús o xipji c'ua na jñi'i:

—Nu'tsc'e Simón, o t'its'ü e Jonás, ¿cjo in neze?

O nguijñi c'ua e Pedro na ngueje e Jesús vi xipji c'ü na jñi'i: “¿Cjo in neze?” O ndünrrü c'ua, o xipji:

—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö, in pärägue texe. In pärägue rí netsc'ö na puncjü.

O xipji c'ua e Jesús:

—Pjörü c'o in nzhëncjürügö. **18** Na cjuana c'ü rí xi'ts'i. Nu'tsc'e, Pedro, ndeze 'ma cja mi t'igue, mi cjague c'ü mi cjí in ñigue, y mi pague c'ua ja mi

negue. Nu 'ma ya rí titague, rí chjüdügue in dyë'ë, y ra zints'iji nu ja dya rí ñegue rí ma'a.

¹⁹ E Jesús o xipji e Pedro yo jña'a yo, ngue c'ua ro mbärä ja rvá ndü'ü na ngueje sido ro 'ñejme Mizhocjimi. Xo o xipji c'ua:

—Nudya, chjünt'ü ín xütjügö dya.

El discípulo amado

²⁰ O ñezhe e Pedro. O jñanda c'e discípulo c'ü mi junrüvi e Jesús 'ma o ziji o xëdyi ante c'ü ro bö't'ü e Jesús. Ngue c'ü vi mama: “Nu'tsc'e, ín Jmuts'ü, ¿cjó je ngue c'ü ra nzhöc'ügue?” C'e discípulo ma tjünt'ü a xütjü e Pedro 'ñe e Jesús. E Jesús me mi s'iya c'e discípulo. ²¹ E Pedro 'ma o jñanda c'e discípulo, o xipji c'ua e Jesús:

—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö, ne bëzo nu, ¿pje ra ts-japüji c'ü ra sufrido nu?

²² O ndünrrü c'ua e Jesús:

—Nu'tsc'e, Pedro, 'ma rá negö xe ra bübü nu hasta cja ne rá ëcjö na yeje, ¿pje importats'ügue? C'ü ni jyodü rí tsjague, sido rí chjüntc'e ín xütjügö.

²³ Nguec'ua c'o cjuarma nde mi mamaji c'ü dya ro ndü'ü c'e discípulo. Pero e Jesús dya vi xipji c'ü dya ro ndü'ü. C'ü vi xipji je ngueje a cjava: “Ma rá negö xe ra bübü angueze cja rá ëcjö na yeje, nu'tsc'e, ¿pje importats'ügue?”

²⁴ Nu c'e discípulo nguejnu na xi'tsc'eji nu c'o o ts'a'a. Nguejnu na opjü yo jña'a yo. Rí pärägöjme nu c'ü xi'tsc'eji c'e discípulo, na cjuana yo.

²⁵ Xe bübüütjo c'o dyaja c'o me na puncjü c'o o tsja'a e Jesús. Nu 'ma ro t'opjü texe c'o, rí cjinncjö, dya xo ro chjënfí cja ne xoñijömü c'o libro c'o ro t'opjü. Na cjuana texe yo rí xi'tsc'öji, amén.

**Nu o jña mizhocjimi nu mama ja ga cja e
Jesucristo**

**New Testament in Mazahua, Central
(MX:maz:Mazahua, Central)**

copyright © 2007 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mazahua, Central

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mazahua [maz], Mexico

Copyright Information

© 2007, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mazahua, Central

© 2007, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

c

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
2dd34152-63bb-5bf7-9ec4-df11c81ab2fc